

3/2009

12. ročník

cena 30 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

**Plán péče
o chráněnou krajinnou oblast Poodří
na období 2009–2018**

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, 700 30 Ostrava

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Zdeněk Pracný – Oftis, Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812. ISSN 1803-2338

Vychází 4 čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 30 Kč, předplatné: 120 Kč Objednávky předplatného na adrese redakce.

XII. ročník, č. 3/2009

Titulní strana obálky: CHKO Poodří u Studénky – v popředí les Bažantula a část studénecké rybníční soustavy (Foto Ing. Jan Vondra, 2003).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5 000 Kč, A6 – 2 500 Kč

Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Heřmanice u Oder, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Mankovice, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

Správa chráněné krajinné oblasti Poodří

2. května 1, 742 13 Studénka

Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Poodří na období 2009–2018

CHKO Poodří má nový plán péče

Od 17. 6. 2009 platí nový plán péče chráněné krajinné oblasti Poodří. Platné znění je uloženo na Ministerstvu životního prostředí v Praze, v ústředním seznamu ochrany přírody při Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR v Praze, na Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR v Praze, na správě CHKO Poodří, na dotčených obcích a Krajském úřadě Moravskoslezského kraje.

Plán péče o CHKO je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území (§ 38, odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny). Zpracování plánů péče o CHKO zajišťuje Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, zejména příslušné správy CHKO.

Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnické osoby není závazný.

Plán péče byl zpracován kolektivem autorů složeným z pracovníků Správy CHKO Poodří a ředitelství AOPK ČR.

Plán péče se skládá ze dvou částí. Rozbory shrnují dosavadní poznatky o CHKO Poodří.

Návrhy určují strategii i návrhy konkrétních opatření k zachování předmětů ochrany.

Pro přehled uvádíme níže stěžejní kapitolu návrhové části plánu péče.

Příprava plánu péče trvala více než rok a během ní došlo k ochrannářské „inventuře“ přírodního dědictví chráněné krajinné oblasti.

Stejně podrobně byla vyhodnocena a navržena opatření k zachování tohoto dědictví i potenciál pro jeho rozvíjení ve spolupráci s partnery v CHKO i jejím okolí.

V ochraně přírody bude pozornost zaměřena na následující okruhy:

- zachování dynamického vodního režimu Odry podmiňujícího vznik specifických společenstev v nivě a jejich typickou sukcesí
- zachování a ochrana vodního režimu pramenišť a mokřadů říčních teras
- obnova přírodě blízkého vodního režimu ve vybraných částech oderské nivy
- udržování a zvyšování biodiverzity území péčí o stávající přirozená a přírodě blízká společenstva vytvářením podmínek pro jejich obnovu nebo rozvoj
- zachování, příp. vytváření vhodných životních podmínek pro vzácné a chráněné druhy rostlin a živočichů a jejich společenstva
- udržování, příp. vytváření vhodných podmínek pro rozvoj ptačích populací
- ochrana vyskytujících se přírodě blízkých lesních společenstev lužního i pahorkatinného charakteru
- prosazování a podpora šetrného, přírodě blízkého obhospodařování rybníků, zemědělských ploch a lesů

V ochraně krajiny bude pozornost soustředěna na zachování a ochranu typického krajinného rázu včetně tradičních urbanistických forem sídel a architektury jednotlivých staveb a na uchování volné krajiny jako specifické hodnoty. V partnerství se samosprávami a investory bude usilováno o nalezení vhodných urbanistických forem a prostorových řešení staveb, odpovídajícím požadavkům na účelný a úsporný provoz i hodnotné architektonické ztvárnění.

Trvale bude věnována pozornost plnění mezinárodních závazků situovaných na území CHKO a dále ekologické výchově, osvětě a vzdělávání obyvatel i návštěvníků CHKO.

Kolektiv Správy CHKO Poodří

Rozborová část (zkrácená podoba)

Výnos

Chráněná krajinná oblast Poodří byla zřízena vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 155/1991 Sb. Sídlem správy je budova tzv. Starého zámku ve Studénce (2. května čp. 1).

Cílem ochrany je dle zřizovací vyhlášky postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů v oblasti.

Vyhláška o zřízení chráněné krajinné oblasti Poodří (dále též CHKO Poodří nebo jen CHKO) neodpovídá současným požadavkům ochrany přírody a krajiny zejména v definici bližších ochranných podmínek a způsobu zakotvení zonace CHKO, ale i v definici předmětu a cíle ochrany, a je třeba ji nahradit nařízením vlády.

Mezinárodní význam

V roce 1993 byla CHKO Poodří vymezena jako mokřad mezinárodního významu v rámci celosvětové konvence „Úmluva o mokřadech, majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva“ (Ramsarská konvence). V roce 2005 bylo CHKO Poodří zařazeno na „Seznam ohrožených mokřadů“ a to z důvodu ohroženosti případnou výstavbou průplavu Dunaj–Odra–Labe.

V rámci vytváření soustavy Natura 2000 byla v roce 2004 nařízením vlády č. 25/2005 Sb. zřízena ptačí oblast Poodří (PO Poodří). Hranice ptačí oblasti je totožná se stávající hranicí CHKO Poodří.

Dále byla v roce 2004 nařízením vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví seznam evropsky významných lokalit, vymezena evropsky významná lokalita (EVL) Poodří (příloha č. 793 nařízení vlády č. 132/2005 Sb.) a evropsky významná lokalita Cihelna Kunín (příloha č. 767 nařízení vlády č. 132/2005 Sb.). Evropsky významná lokalita Poodří (cca 5 235 ha) zahrnuje z CHKO Poodří pouze nejcennější jádrová území, ale zároveň zahrnuje i lokality vybíhající mimo území CHKO. Evropsky významná lokalita Cihelna Kunín (cca 27 ha) leží celá uvnitř CHKO.

CHKO Poodří je současně zařazeno do seznamu evropských významných ptačích území (IBA) v rámci projektu zaštitěného ICBP (International Council for Bird Preservation), dnes BirdLife International.

V roce 2005 byla EVL Poodří v rámci celoevropského projektu identifikace a výběru botanicky vý-

znamných území zařazena do seznamu botanicky významných území IPA (Important Plant Area).

Charakteristika území

Geologie

Území CHKO Poodří leží na rozhraní dvou geologických celků – Českého masivu a Západních Karpat. Horniny Českého masivu jsou známy pouze z hlubokých vrtů. Bázi tvoří plagioklasové pararuly spodnoproterozoického stáří. Na ně nasedají paleozoické uloženiny, jež jsou zastoupeny devonskými a karbonskými sedimenty variské předhlubně (devonská bazální klastika, karbonátový vývoj devonu a spodního karbonu, flyš slezského kulmu a v severovýchodní části vrstvy ostravského souvrství produktivního karbonu). Tyto komplexy jsou zcela překryty mořskými sedimenty tzv. miocénní karpatské předhlubně. V mořské pánvi zde sedimentovaly vápnité jíly, slíny a písky spodního badenu. Koncem terciéru moře ustoupilo a zdejší území pak již bylo až do současnosti souší. V CHKO tyto sedimenty nevycházejí nikde na povrch, neboť jsou zcela překryty kvarténními sedimenty různých litologických typů.

Z příkrovových jednotek Karpat zde byly ověřeny horniny těšínského příkrovu slezské jednotky v godulském vývoji (těšínsko-hradištské souvrství – pískovce, jílovce – a veřovické vrstvy – jílovce) a dále horniny podslezské jednotky (vrstvy frýdecké – jíly, jílovce), které zde mají větší zastoupení.

Poodří je výjimečné tím, že sem v pleistocénu dvakrát zasáhl ze severu kontinentální ledovec. Dle dosavadních výzkumů se tak stalo ve starším, elsterském a mladším, sálském zalednění. Ovšem objevují se také názory, že sálský ledovec do Moravské brány vůbec nezasáhl. Při ledovcových transgresích a regresích se střídaly doby ledové (glaciály) s teplejšími a vlhčími obdobími meziledovými (interglaciály). V tocích vytékajících z ledovcového čela se ukládaly glacifluviální (ledovcovo--říční) písčité a štěrkovité sedimenty. V jezerních pánvích před ledovcovým čelem se ukládaly tzv. glacialakustrinní (ledovcovo-jezerní) písčité a jílovité sedimenty. Největších mocností dosahují glacialakustrinní písky a jíly elsterského zalednění, a to v přehloubených subglaciálních depresích, které jsou zachovány převážně pod nivami současných toků. V CHKO Poodří byly zjištěny v území mezi Petřvaldíkem a Košatkou, kde vyplňují přes 30 m hlubokou depresi. V sedimentech pevninského zalednění nacházíme často eratické horniny, které

Veřovické vrstvy jsou odkryty v pravém, nárazovém břehu Odry na Stříbrné skále mezi Jeseníkem n. O. a Bernarticemi n. O. (Foto Daniel Kletenský).

k nám byly transportovány z velkých vzdáleností, a to až ze Skandinávie. Tvoří je načervenalé severské žuly, žuly rapakivi, žuloruly, kvacity, porfyrické a biotitické ruly, porfyry, pískovce aj. Ojediněle tyto horniny dosahují i velikosti kolem 1 m, někdy

Glacifluviální sedimenty v prostoru těžebny v Kuníně (Foto Daniel Kletenský).

i více. Jsou to tzv. bludné balvany. Podle původu lze souvky dělit na nordické (ze Skandinávie), blízké (z polského Horního a Dolního Slezska) a lokální (z našeho území). V interglaciálním období se ukládaly fluviální písكوšterky, které tvoří bázi morfologicky výrazné pravobřežní terasy.

Ve svrchním pleistocénu (würmu) překryly krajinu sprašové pokryvy, z nichž v důsledku silného výluhu a půdotvorného procesu vývojem vznikly dnešní žlutohnědé sprašové hlíny, které nyní kryjí povrch na terasách mimo vlastní údolní nivu. Sprašové pokryvy dosahují mocnosti 3–5 m. V některých místech jsou ovšem poměrně značné. Kolem 8–10 m jsou uváděny na lokalitě Suchdol nad Odrou a Kunín a až 15 m z okolí Studénky. V oderské nivě byly mohutnou říční erozí sprašové hlíny spolu se sedimenty sálského zalednění odneseny a celé údolí bylo ve svrchním pleistocénu zašterkováno. Na povrch těchto šterků a šterkopísků byly uloženy mladoholocénní povodňové hlíny o mocnosti do 5 m a ty nyní tvoří povrch dnešní nivu. Mezi nimi se místy vyskytují polohy slatin a slatinných zemin. Kolem pramenů vytékajících z vápnitých hornin se místy sráží pěnovec.

Štěrký hlavní terasy, Lokalita Bařiny (Foto Daniel Kletenský).

Hydrogeologie

Z hydrogeologického hlediska je možno území CHKO Poodří rozčlenit na dva odlišné celky: nivu řeky Odry a hlavní terasu Odry a jejích přítoků. Jejich režim je určován především geologickou stavbou a morfologií území.

V oderské nivě dochází za vyšších vodních stavů k infiltraci z řeky do dobře propustných štěrkopísků údolní terasy. Zvyšuje se tak napjatost hladiny podzemní vody, která je výrazně ovlivňovaná nadložními méně propustnými povodňovými hlínami. Pozvolna dochází k nasycování půdního profilu a v místech terénních depresí či snížené mocnosti hlín vystupuje podzemní voda až na povrch. Dochází tak k obohacování nivy vodou v pásu širokém až několik set metrů od řeky. V období sucha údolní terasa dotuje zpětně skrytým příronem vodní toky a mírně tím nadlepšuje jejich průtoky. Podzemní vody údolní terasy nejsou nikde jímány k hromadnému zásobování obyvatel pitnou vodou.

Sledování kvality podzemních vod provádí Český hydrometeorologický ústav, pobočka Ostrava-Poruba pravidelně dvakrát do roka (jaro-podzim) na vybraných vrtech základní pozorovací sítě podzemních vod na lokalitách Bernartice nad Odrou a Ostrava-Výškovice. Podzemní vody lze v celém území CHKO Poodří charakterizovat jako vody prosté CaHCO_3 , s celkovou mineralizací od 200 do 400 mg/l. Režim podzemních vod je dlouhodobě sledován sítí sond ČHMÚ v Ostravě-Porubě v hydrogeologických profilech a v četných vrtech základní pozorovací sítě podzemních vod. Zásoby kvalitních vod jsou také vázány na písky halštrovského zalednění v tzv. subglaciálních korytech, např. v Polanském lese, v prostoru mezi Petřvaldíkem, Košátkou a soutokem Odry s Lubinou a Ondřejnicí a v okolí Hladkých Životic.

Kromě prostých vod se zde nacházejí i vody minerální, jež jsou čerpány v Polance nad Odrou a využívány v lázních Klimkovic k léčbě pohybového a oběhového aparátu. Kolektorem chlorido-

vých metamorfovaných marinních vod s vysokými obsahy jodidů a bromidů jsou badenská bazální klastika. Lokalitou menšího významu je výskyt uhlíčitých vod v Jeseníku nad Odrou. Jsou známy již od 18. století, v tomto století byly pod obchodním názvem Jesenická kyselka dodávány do širokého okolí. Hydrogeologická pozice není přesně známa, předpokládá se vztah ke kulmským sedimentům či badenské výplni karpatské předhlubně.

Hydrogeologicky relativně nepropustné podloží hlavní terasy tvoří okraj podslezské a slezské jednotky či neogenní sedimenty. Na ně sedimentovaly výrazně propustné fluvialní štěrky a štěrkopísky, které jsou hlavním nositelem zvodnění celé terasy. Z převážné části jsou kryty glacilakustrinními písky a jíly sálského zalednění. Povrch tvoří málo propustné sprašové hlíny. Dotace do štěrků se děje převážně z atmosférických srážek. Štěrký jsou následně odvodňovány množstvím pramenů vyvěrajících u paty terasového svahu, což je patrné zejména na pravém břehu pod strmým svahem hlavní terasy Odry od Bernartic nad Odrou k Hukovicím a Bartošovicím až po Petřvaldík. Vydatnosti pramenů dosahují maximálně 2 l/s a jsou ovlivňovány rozsáhlými podpovrchovými melioracemi, místně inženýrskými sítěmi a jímáním.

Český hydrometeorologický ústav v Ostravě-Porubě sleduje jeden z nejvydatnějších pramenů – „Kotelec“ v katastrálním území Albrechtický s průměrnou roční vydatností 1,02–1,65 l/s a teplotou 8,5–9,1 °C.

Pramen Kotelec se nachází v terase nedaleko tzv. Fojtovky u Albrechtický (Foto Radim Jarošek).

Niva Odry s hojnou rozptýlenou zelení má charakter parkové krajiny (Foto Václav Osmančík).

Geomorfologie

Z geomorfologického hlediska spadá území CHKO Poodří do celku Moravské brány, podcelku Oderská brána, která se zde člení na okrsky Oderskou nivou, Bartošovickou pahorkatinu a Klimkovickou pahorkatinu.

Oderská niva má charakter roviny o maximální nadmořské výšce 271 m n. m. (most přes Odru na silnici Vražné–Mankovice) a minimální nadmořské výšce 212 m n. m. (Odra pod mostem na Polanské spojce). Šířka říční nivy se pohybuje mezi 1,5–3,0 km, směr údolí je od Oder k Jeseníku nad Odrou ZSZ–VJV a dále až do Ostravy JZ–SV.

Nejvýraznějším morfologickým tvarem je koryto řeky Odry s četnými meandry zaříznutými do povodňových hlín. Na lukách a v lesních porostech se nacházejí tůně, které podléhají postupnému zazemňování. Mnohé z nich byly v minulosti zavezeny při terénních úpravách zemědělských pozemků. Z tvarů reliéfu, jež vytvořil člověk, jsou nejnapadnější rybníční a protipovodňové hráze, různé příkopy, tělesa železničních tratí a komunikací vedených na náspech.

Bartošovická pahorkatina zasahuje do zájmového území pouze částí terasové plošiny a terasovým

svahem ohraničujícím okraj nivy po celém jejím JZ–SV okraji. Terasový svah je převážně velmi strmý převyšující nivu v průměru o 15–20 m. Vytváří pás na pravém břehu Odry mezi Jeseníkem nad Odrou přes Bartošovice ke Staré Vsi nad Ondřejnicí. Pouze v nevelkých úsecích je svah přerušen údolními přítoky Odry (Luha, Jičínka, Sedlnička, Lubina a Ondřejnice). Místně je modelován boční a hloubkovou erozí Odry, drobných toků, zpětnou erozí na pramenech, sesuvnými pohyby, dešťovým

Bartošovická pahorkatina u Lapače (Foto Iva Němečková).

ronem a lidskými aktivitami. Nejvýraznějšími kótami jsou Cihelňák (289 m n. m.) a Bartošovický kopec (278 m n. m.). Výrazným antropogenním tvarem je prostor hlinišť cihelny v Kuníně.

Klimkovická pahorkatina tvoří severozápadní okraj nivy v prostoru na levém břehu Odry od Mankovic přes Suchdol nad Odrou, Studénku ke Klimkovicím.

Hydrologie

Celé území CHKO Poodří spadá do povodí Odry. Řeka Odra tvoří osu oblasti a protéká jí v délce 57,5 km. Směr toku je v části mezi Mankovicemi a prostorem mezi Jeseníkem nad Odrou a Bernarticemi nad Odrou ZSZ–VJV. Mezi Jeseníkem nad Odrou a Bernarticemi nad Odrou se prudce lomí a ve zbývající části teče JZ–SV směrem. Podélný sklon se průměrně pohybuje mezi 1–2 promile.

Přirozený charakter silně meandrujícího toku zůstal zachován ve značném rozsahu. Odra patří k nejzachovalejším nížinným tokům střední velikosti u nás.

Rozliv Odry u Studénky (Foto Daniel Kletenský).

Nicméně i na Odře bylo v minulosti provedeno několik vodohospodářských zásahů různého charakteru, které spočívaly ve směrové úpravě toku, zpevnění paty břehů (většinou kamenným záhozem), výsadbě keřových druhů vrb do svahů břehů a případně i místním ohrázkováním. Celkový rozsah upravené části toku je cca 13 km, tj. 22,5 % z celkové délky v CHKO Poodří. Součástí vodohospodářských úprav jsou i jezy a balvanité skluzy.

Přirozený meandrující tok Odry u Petřvaldíku (Foto Iva Němečková).

Významnou součástí hydrologické sítě oblasti jsou stará vodní díla, k nimž patří náhony přivádějící vodu do rybníků a dříve vodních mlýnů či valch – dnes nejčastěji na malé vodní elektrárny. Nejdelším a nejvýznamnějším z nich je Mlýnka neboli Oderská strouha. Jde o náhon dlouhý 21,773 km, který zásobuje vodou rybníční soustavy ve Studénce, Jistebníku a Polance nad Odrou. Druhým nejdelším náhonem je náhon v k. ú. Suchdol nad Odrou a Hladké Životice. Je z větší části bezvodý, pouze mezi Suchdolem nad Odrou a Křivým potokem je do něj zaústěn Suchdolský potok a hlavní odvodňovací zařízení. Dalšími náhony jsou – náhon na mlýn u Jeseníku nad Odrou, mankovický náhon, náhon na Lesní mlýn, náhon na Bartošovický mlýn, náhony na mlýn v Nové Horce, Petřvaldíku a Proskovicích.

Náhony na rybníky a vodní mlýny jsou rovněž zajímavými technickými díly. Kamenný můstek přes náhon v přírodní rezervaci Polanský les (Foto Václav Osmančík).

Zásadní význam pro mokřadní ekosystémy má zachovalost průtokového režimu, který není ovlivněn žádným větším technickým dílem v horní části povodí a vodní stavy proto v průběhu roku výrazně kolísají (0,671 m³/s – 91 m³/s v profilu Bartošovice v letech 1971–1990) s maximy hlavně v březnu a dubnu. Několikrát ročně dochází v CHKO Poodří k rozsáhlým povrchovým rozlivům, a to především při jarním tání sněhu, kdy se setkávají vody přiváděné pravostrannými přítoky z Beskyd s Odrou a jejími levostrannými přítoky z podhůří Nízkého Jeseníku. Další rozlivy se mohou vyskytnout v létě a také na podzim při extrémních srážkách.

Voda se při povodních volně rozlévá do krajiny, kde dosahuje při kulminaci výšky průměrně kolem 0,5 m. Během několika hodin nebo dnů souvislá hladina vody mizí, krátkodobě zůstávají vodou zaplněné některé terénní sníženiny, několik týdnů až měsíců vysychají hlubší periodické tůně.

Každoročně zaplavované území má rozlohu 16–20 km², tj. přibližně 1/5 až 1/4 rozlohy CHKO

Poodří. Nacházejí se v něm pouze louky s množstvím rozptýlené zeleně, lužní lesy protkané sítí starých říčních ramen a rybníky. Záplavy jsou běžným a přirozeným jevem, kterému jsou krajina i lidé dobře přizpůsobeni. Povodeň v roce 1997 připomněla, že údolní nivy jsou územími, kde dochází při rozlivu k retenci vody a přirozenému zpomalení povodňové vlny. Rozsah povodně v CHKO Poodří dosáhl 54 km². Povodňová vlna tak byla plošným rozlivem transformována a její rychlost zpomalena, přičemž množství pozdržené vody činilo desítky miliónů metrů krychlových. Dle údajů Českého hydrometeorologického ústavu došlo vlivem inundace ke snížení kulminačního průtoku na Odře v Ostravě asi o 100 m³/s. Niva Odry tak ochraňuje před povodněmi níže ležící místa na toku, zejména Ostravu.

Zachování přirozeného režimu povrchových rozlivů, vázaných na klimatické odchylky jednotlivých let, je jedním z hlavních úkolů ochrany přírody, jednou z hlavních podmínek pro zachování nivního ekosystému a má rovněž protipovodňový význam pro níže položená území.

Klimatologie

Jedná se o oblast mírně teplou, okresek B6 – mírně teplý, vlhký s mírnou zimou, pahorkatinový a rovinový.

Průměrná roční teplota:	7–8,5 °C
Průměrné roční srážky:	600–800 mm
Délka vegetační doby:	140–160 dnů
Roční průměrná oblačnost:	60 %
Průměrné teploty vegetačního období:	14–16 °C
Průměrné srážky vegetačního období:	400–500 mm
Průměrná celková výška sněhu za rok:	75–100 cm
Průměrný úhrnný roční výpar:	450–500 mm

Pro oblast Poodří existuje výjimečná řada pozorování složená převážně z údajů ze Suchdolu nad Odrou a Hladkých Životic. Vzájemným doplněním pozorovacích řad a jejich kontrolou pomocí údajů z Opavy, Přerova a Lysé hory vznikla 131letá řada meteorologických pozorování, z nichž je možné vyčíst jak kolísání klimatu, tak krátkodobé odchylky.

Pedologie

Z pedologického pohledu je možné oblast opět rozdělit na dva celky a to Oderskou nivu a hlavní terasu Odry a jejích přítoků.

V Oderské nivě se vyskytují převážně gleje a fluvizemě, jejichž distribuce odpovídá míře ovlivnění podpovrchovou vodou. Na tyto půdy jsou vázány trvalé travní porosty, vlhké louky a velká

část mokřadních společenstev charakteristických pro CHKO Poodří.

Na hlavní terase se vyskytují převážně luvizemě, místy pseudogleje, v jižní polovině území pak i hnědozemě. Na tyto půdy je vázána valná část zemědělské výroby v CHKO Poodří.

Na svazích teras se nacházejí kambizemě, které jsou často zalesněné.

Na terasových svazích, které jsou intenzivně zemědělsky obhospodařovány, je závažným problémem vodní eroze. Dochází zde ke splachům zemědělské půdy, která je při jarních i letních rozlivech ukládána v nivě a zanáší koryta rybníčních náhonů. Vrstvy nivních hlín uložených v nivě Odry dosahují síly několika metrů.

Flóra

Z hlediska regionálně fyto geografického členění České republiky je území CHKO Poodří součástí fyto geografické oblasti *Mesophyticum*, fyto geografického obvodu Karpatské mezofytikum (*Mesophyticum carpaticum*), fyto geografického okresu 76. Moravská brána, podokresu a) Moravská brána vlastní, a fyto geografického okresu 83. Ostravská pánev.

Pestrost květeny je dána především výskytem různých typů stanovišť, jako jsou louky, vodní toky, stará říční ramena, mokřady, tůňe, rybníky a lesy.

Louky tvoří jedinečný souvislý komplex o ploše více než 2 300 ha. V závislosti na vlhkostních poměrech stanoviště a způsobu obhospodařování na nich lze spatřit několik typů druhově odlišných společenstev, která se mohou vzájemně prolínat či vytvářet četné mozaiky. Největší rozlohu zaujímají psárková společenstva svazu *Alopecurion pratensis*, která se nacházejí na vlhkých až čerstvě vlhkých krátkodobě zaplavovaných nebo podmáčených loukách.

Další typ lučních porostů představují společenstva pcháčová (svaz *Calthion*, podsvaz *Calthenion*), která vyžadují trvale zvýšenou vlhkost nepodléhající ve svrchní části půdního profilu velkým výkyvům.

Zejména ve výše položených lučních porostech v nivě Odry nacházejí optimální podmínky společenstva ovsíková (svaz *Arrhenatherion*) s četnými květnatými druhy.

V terénních depresích lze nalézt druhově chudé porosty *Phalaris arundinacea* nebo vysokých ostřic, především ostřice štíhlá (*Carex acuta*), o. měchýřkatá (*C. vesicaria*), o. pobřežní (*C. riparia*), o. liščí (*C. vulpina*), svaz *Caricion gracilis*, které se však neřadí k typickým lučním společenstvům. Jejich charakteristický výskyt je spíše podél vodních toků nebo je vázán na vody stojaté.

Nejrozsáhlejšími stojatými vodami jsou v CHKO Poodří rybníky, zaujímající celkovou plochu téměř 700 ha. Přibližně na třetině rybníčních ploch se hospodářským způsobem šetrným k přírodě a vyskytují se zde běžná i vzácnější společenstva vodních rostlin. Pro mělké litorály šetrně obhospodařovaných rybníků jsou typickým společenstvem rákosiny eutrofních stojatých vod (svaz *Phragmition communis*). Na jediném rybníku se nachází společenstvo se šmelem okoličnatým (*Butomus umbellatus*).

V nejhlubší vodě rybníků (kolem 1 m) s dobrou průhledností vody je možné místy nalézt porosty svazu *Magnopotamion* /rdest světlý (*Potamogeton lucens*), stolítek klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), v hloubkách kolem 70 cm pak dominují druhy svazu *Parvopotamion* /řečanka přímořská (*Najas marina*, ř. menší (*N. minor*), úzkolisté rdesty). V mělčinách s hloubkou kolem 0,5 m se lze setkat se zástupci svazu *Batrachion aquatilis*, vzácněji i s parožnatkami (třída *Charetea fragilis*). V zabahněných mělčinách se často objevuje eutrofní vegetace bahnitých substrátů (svaz *Oenanthion aquaticae*).

Na hladině rybníků i poříčních tůňe se běžně vyskytují různě husté porosty okřehků (svaz *Lemnion minoris*), na rybnících v Poodří je poměrně častá i vzácná asociace s nepukalkou plovoucí (*Salvinia natans*) (*Salvinio-Spirodelletum polyrrhizae*). Z plovoucích rostlin kořenujících ve dně (svaz *Nymphaeion albae*) se na více než 50 ha ryb-

Stulík žlutý je ozdobou pooderských tůňe (Foto Iva Němečková).

ničních ploch nachází rozsáhlé porosty kotvice plovoucí (*Trapa natans*), která se v CHKO Poodří chová jako expanzivní druh, a proto musí být každoročně regulována kosením. Na jediném rybníku roste plavín štítnatý (*Nymphoides peltata*).

Botanicky cenná je vegetace letněných rybníků (svaz *Eleocharition ovatae*) se zastoupením vzácných druhů jako jsou např. úpor kuřičkovitý (*Elatine alsinastrum*), šáchor hnědý (*Cyperus fuscus*), ostrice šáchorovitá (*Carex bohemica*). Na některých postupně napouštěných rybnících se objevují rozsáhlé porosty myšího ocásku nejmenšího (*Myosurus minimus*) indikující přechod k vegetaci obnažených den teplých oblastí.

Z přírodních vodních lokalit jsou v Poodří časté neúplně vysychající tůně a stará ramena v záplavovém území zarůstající eutrofní vegetací bahnitých substrátů (*Oenanthion aquaticae*). Na těchto lokalitách se velmi často vyskytují i porosty žebratky bahenní (*Hottonia palustris*).

Pro hlubší části osluněných poříčních tůní s trvalou vodní hladinou jsou charakteristické porosty stulíku žlutého (*Nuphar lutea*) s fragmenty společenstva *Magnopotamion*, v mělčinách s hloubkou kolem 0,5 m se nacházejí porosty lakušníků (svaz *Batrachion aquatilis*). Zastíněné lesní tůně bývají souvisle pokryté porosty okřehekku menšího (*Lemna minor*).

Významným typem stanoviště jsou lesy, přestože v CHKO Poodří zaujímají rozlohu pouze kolem

10 %. Jejich druhové složení se odvíjí od konkrétních místních podmínek, jednotlivé typy vytvářejí různé přechody a mozaiky, v některých se vyskytují lesní prameniště.

Velkou rozlohu zaujímají tvrdé luhy nápadně především střídáním barevných aspektů bylinného patra, v němž se objevují zvláště chráněné druhy jako sněženka předjarní (*Galanthus nivalis*) či lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*). Dřeviny reprezentují zejména dub letní, jasan ztepilý, lípa malolistá a jilmy. Tvrdé luhy místně vytvářejí mozaiky s druhově výrazně odlišnými měkkými luhy. V měkkých luzích se z dřevin uplatňují hlavně vrba bílá a v. křehká. Bylinné patro je podstatně chudší a složené z druhů vlhkomilnějších. Dále se v CHKO Poodří nacházejí údolní jasanovo-olšové luhy a ve svazích a říčních terasách např. polonské dubohabřiny.

Kromě lesů je v krajině významně zastoupena také mimolesní zeleň, jež má mnohdy liniový charakter, vytváří břehové porosty vodních toků, remízky, obklopuje vodní plochy a svým druhovým složením může odpovídat některým lesním typům, za které bývá také považována.

Jako mimolesní zeleň se uplatňují rovněž porosty některých druhů vrb keřovitého charakteru či porosty trnek, hlohů, javorů babyk, třešní obecných, brslenů obecných, svídk krvavých a lísek obecných, které velmi často vytvářejí i lesní lemy.

Koberce česneku medvědího rozkvétají v květnu v lužních lesích (Foto Radim Jarošek).

Fauna

Fauna CHKO Poodří je značně ovlivněna jeho polohou v rámci střední Evropy. Vymezené území leží na rozhraní biogeografických podprovincií západokarpatské a hercynské, rozdělených nivou řeky Odry, ze severu zasahuje okrajově polonská podprovincie. Jádrem tvoří Pooderský bioregion.

Zoogeograficky je CHKO Poodří zařazena do oblasti palearktické, eurosibiřské podoblasti, provincie listnatých lesů. Tato zoogeografická oblast je charakterizována několikerým pleistocénním zaledněním s malým počtem endemických druhů (pro CHKO není prozatím indikován žádný). Se střídavým ústupem zalednění docházelo k cyklickému osidlování invazními druhy s centrem svého rozšíření mimo tuto podoblast. Jedná se zpravidla o druhy s rychlým (většinou jednoletým) vývojovým cyklem, adaptované na střídání ročních období. Území je svým charakterem v celém baltickém úmoří jedinečné, reprezentuje celou řadu ohrožených druhů živočichů a jejich společenstev náležejícím především ke karpatské fauně. Mokřady Poodří poskytují živočichům refugia během jejich životního cyklu a umožňují jejich další šíření po překonání nepříznivých podmínek (odpočinková stanoviště při jarních a podzimních tazích ptactva střední Evropy, zimoviště především četných druhů obojživelníků).

Mokřady Poodří leží na významné ptačí tahové cestě střední Evropy. Na rybnících se zdržuje průměrně 1 000 kachen rodu *Anas*, 1 000 exemplářů rodu *Aythya* (polák), 100–170 ex. lisky černé (*Fulica atra*), 1 500–2 000 exemplářů čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*), 6 500–19 600 exemplářů racka chechtavého (*Larus ridibundus*), 50–100 exemplářů potápky roháče (*Podiceps cristatus*) nebo 50–120 exemplářů volavky popelavé (*Ardea cinerea*).

Stav poznání jednotlivých složek přírody s ohledem na zoologii byl před datem vyhlášení nesystematický, ale obecně lze říci, že rostlinné druhy a vegetace jsou na území CHKO Poodří známy mnohem lépe než fauna a její společenstva. Tento rozpor přetrvává neustále, poněvadž rozmanitost živočišných skupin klade vysoké nároky na metodiku sběru dat, vybavení a specialisty v oboru. Neopominutelné jsou jevy z hlediska zoogeografie, kdy je tento stav dán především velkým množstvím živočišných druhů a malou prozkoumaností území. K tomu samozřejmě přispělo i zřízení CHKO až v roce 1991. Proto na území stále dochází k objevům nových lokalit výskytu i u známých druhů.

Začátky komplexních zoologických výzkumů Poodří se datují od vzniku chráněné krajinné oblasti, tedy od roku 1991. Vyhlášením CHKO Poodří vznikl ucelený správní celek a bylo zahájeno cílené mapování výskytu živočichů v tomto území. Od té doby byla publikována celá řada faunistických

prací, které v ucelené podobě hodnotí výskyt řady skupin živočichů.

Mládě motáka pochopa (Foto Iva Němečková).

Ochrana přírody a krajiny

Předmět ochrany CHKO

Podle vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 155 ze dne 1. května 1991 je předmět ochrany definován velmi obecně: „typické znaky oblasti, zejména povrchové utváření včetně vodních ploch a toků, její rostlinstvo a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití zemědělského a lesního půdního fondu a rozmístění a urbanistická skladba sídliště a místní zástavba lidového rázu“.

Předmět ochrany je ve stávajícím výnosu formulován příliš obecně a v novém výnosu by měl být zpřesněn v celém rozsahu.

Předměty územní ochrany

Komplex přírodních a přírodě blízkých ekosystémů zaplavované údolní nivy Odry a dolních úseků jejích přítoků, včetně navazujících ekosystémů říčních teras.

Předměty druhové ochrany

Předmětem zájmu a ochrany jsou druhy zvláště chráněné či regionálně významné, vázané svými ekologickými nároky na nivu řeky Odry a mokřadní biotopy.

Zonace CHKO

Stávající zonace je dána vyhláškou č. 155/1991, o zřízení CHKO Poodří. V ní je zonace uvedena v černobílé mapové příloze formátu A4 (možnost sporů při interpretaci do map větších měřítek). Graficky je zonace zakreslena v barevné příloze.

Z celkové rozlohy oblasti 80,42 km² první zóna zaujímá 9 % rozlohy CHKO a je tvořena šesti segmenty. Jedná se o lesní porosty (např. Polanský les, Polanská niva) a rybníky s jejich okolím (např. Kotvice, Bartošovický horní). Druhá zóna, jejíž rozloha činí 35 % CHKO, tvoří osu oblasti a velmi zhruba kopíruje rozliv jedno až dvouletých vod, resp. pás aluviálních luk. Spojuje jednotlivé segmenty první zóny a částečně jim tvoří i nárazníkové pásmo. Třetí zóna je rozlohou poměrně malá (13 % CHKO) a tvoří obalovou zónu druhé, popřípadě první zóny, nejsou v ní však významně zastoupeny zemědělsky intenzivně obhospodařované pozemky. Čtvrtá zóna je rozlehlá a tvoří 43 % plochy CHKO. Zahrnuje velké zemědělsky intenzivně obhospodařované pozemky na terasách (zejména na pravobřežní) a zastavěná, případně zastavitelná území obcí.

Hranice zón často procházejí napříč pozemky a mnohdy vedou po liniích v terénu neexistujících.

Stávající zonace neodpovídá přírodním podmínkám oblasti, současným poznatkům ani metodickým postupům pro zpracování zonace CHKO.

Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

Celková plocha MZCHÚ v rámci CHKO Poodří činí 681,76 ha, což je 8,36 % její rozlohy (viz barevná příloha). K 31. 12. 2008 mají všechna MZCHÚ platný plán péče.

Na území CHKO Poodří je vyhlášeno celkem 10 zvláště chráněných území, z toho 1 v kategorii národní přírodní rezervace na ploše 122,30 ha, 7 v kategorii přírodní rezervace na ploše 569,10 ha a 2 v kategorii přírodní památka na ploše 26,51 ha.

Přírodní rezervace Polanský les

Výnos: výnos Ministerstva kultury č.j. 3.027/70 – II/2 ze dne 10. 3. 1970

Plocha: 59,17 ha

K. ú.: Ostrava-Svinov

Předmět ochrany: Větší komplex lužního lesa s přírodě blízkou dřevinnou skladbou, se systémem starých ramen řeky Odry a druhově bohatou flórou a faunou.

Národní přírodní rezervace Polanská niva

Výnos: Rada NVO č. 995/69 ze dne 12. 6. 1985 jako chráněný přírodní výtvar (vyhláškou č. 395/1992 Sb. převedeno do kategorie národní přírodní rezervace)

Plocha: 122,30 ha

K. ú.: Polanka nad Odrou

Předmět ochrany: Jedinečná ukázka lužního lesa v nivě řeky Odry s četnými mrtvými rameny a meandrujícím tokem řeky, navazujícími lučními společenstvy a rybníky.

Přírodní rezervace Rákosina

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 4 ze dne 14. 10. 2002

Plocha: 16,25 ha

K. ú.: Jistebník

Předmět ochrany: Rozsáhlá terestrická rákosina s drobnými tůněmi a navazujícími mokřadními loukami a lužním porostem.

Přírodní rezervace Kotvice

Výnos: vyhláška Ministerstva kultury č.j. 3.025/70 – II/2 ze dne 10. 3. 1970

Plocha: 105,48 ha

K. ú.: Nová Horka

Předmět ochrany: Biocenóza rybníka s rozsáhlými litorálními porosty a s bohatou vodní květenou a hnízdištěm vzácných druhů ptáků.

Přírodní rezervace Koryta

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 1 ze dne 1. 9. 1998

Plocha: 12,93 ha

K. ú.: Bartošovice

Předmět ochrany: Ochrana lužních porostů s prameništěm a s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin a živočichů (např. hadilky obecné).

Přírodní rezervace Bartošovický luh

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 5 ze dne 30. 12. 2002

Plocha: 296,91 ha

K. ú.: Bartošovice, Hukovice, Pustějov, Hladké Životice

Předmět ochrany: Komplex mokřadních ekosystémů se zachovaným režimem přirozených rozlivů Odry a soustředěným výskytem zvláště chráněných živočichů a rostlin, který zahrnuje přirozeně meandrující tok Odry, ekosystém Horního Bartošovického rybníka s litorálními porosty a přilehlými drobnými vodními plochami, souvislý pás aluviálních luk, starý ovocný sad a zalesněnou říční terasu s prameništěm a na ně navazující mokřady.

Přírodní památka Pusté nivy

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 2 ze dne 1. 9. 1998 o zřízení přírodní památky Pusté nivy

Plocha: 0,74 ha

K. ú.: Kunín

Předmět ochrany: Ochrana unikátního zbytku výmladkového lužního lesa a periodicky zaplavaných tůní s výskytem ohrožených druhů živočichů.

„Trsy“ lip v přírodní památce Pusté nivy dokládají dřívější výmladkové hospodaření v lesní porostu (Foto Radim Jarošek).

Přírodní památka Meandry Staré Odry

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 3 ze dne 1. 10. 1999 o zřízení přírodní památky Meandry Staré Odry

Plocha: 25,77 ha

K. ú.: Jeseník nad Odrou, Mankovice

Předmět ochrany: Zbytek bývalého silně meandrujícího koryta Odry s množstvím periodických tůní a břehovými porosty s pestrou dřevinnou skladbou odpovídající stanovištním podmínkám.

Přírodní rezervace Bařiny

Výnos: vyhláška Správy CHKO Poodří č. 6 ze dne 30. 12. 2002 o zřízení přírodní rezervace Bařiny

Plocha: 42,20 ha

K. ú.: Bernartice nad Odrou, Kunín, Šenov u Nového Jičína

Předmět ochrany: Porosty střemchových jasenin a bažinných olšin s navazujícími dubohabřinami na svazích říční terasy, s četnými prameništi a bohatým výskytem zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin.

Přírodní rezervace Bažantula

Výnos: nařízení Správy CHKO Poodří č. 1/2009 ze dne 23. 1. 2009

Plocha: 36,16 ha

K. ú.: Studénka

Předmět ochrany: Přírodě blízký, druhově bohatý rybníční ekosystém se vzácnými rostlinnými spole-

čenstvím a soustředěným výskytem a rozmnožováním zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Soustava Natura 2000

Ptačí oblast (PO)

PO Poodří byla vymezena nařízením vlády č. 25/2005 Sb. Území ptačí oblasti je totožné s územím CHKO Poodří. Ochranné podmínky (činnosti vázané na souhlas orgánu ochrany přírody), přesný popis vedení hranic a mapa se zákresem hranic ptačí oblasti jsou uvedeny v citovaném nařízení vlády z 15. prosince 2004. Graficky viz barevná příloha.

Cílem ochrany ptačí oblasti je zachování a obnova ekosystémů významných pro níže jmenované druhy ptáků v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska jejich ochrany.

- druhy ptáků, pro které byla oblast vyhlášena, s odhadovaným počtem párů:
 - bukač velký (*Botaurus stellaris*), 1–2
 - ledňáček říční (*Alcedo atthis*), 15–25
 - moták pochop (*Circus aeruginosus*), 20–30
 - kopřivka obecná (*Anas strepera*), 450–550
- další druhy přílohy I. směrnice Evropské unie č. 79/409/EHS, které se na lokalitě také vyskytují nebo byly zaznamenány, s odhadovaným počtem párů:
 - bukáček malý (*Ixobrychus minutus*), 1–3
 - včelojed lesní (*Pernis apivorus*), 1–3
 - luňák hnědý (*Milvus migrans*), 1
 - chřástal kropenatý (*Porzana porzana*), 2–5
 - chřástal malý (*Porzana parva*), 0–1
 - chřástal polní (*Crex crex*), 8–12
 - čáp bílý (*Ciconia ciconia*), 12–15 (intravilány obcí)
 - lejsek bělokříký (*Ficedula albicollis*), 70–90
 - rybák obecný (*Sterna hirundo*), 5–10
 - rybák černý (*Chlidonias niger*), 1–3
 - rybák bahenní (*Chlidonias hybridus*), 1
 - lelek lesní (*Caprimulgus europaeus*), 1–3
 - žluna šedá (*Picus canus*), 10–20
 - datel černý (*Dryocopus martius*), 1–3
 - strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*), 7–10
 - ťuhák obecný (*Lanius collurio*), 10–15
- druhy z Červeného seznamu, s odhadovaným počtem párů:
 - potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*), 28–120 (početnost fluktuuje)
 - hohol severní (*Bucephala clangula*), 7–10
 - pisík obecný (*Actitis hypoleucos*), 5–15

S rozvojem urbanizace krajiny (nově vymezené a postupně realizované plochy pro individuální bydlení, průmyslové, skladové a obchodní zóny, významné liniové stavby – dálnice D 47 a dálniční přivaděče – obklopující ptačí oblast) narůstá tlak na zábor zemědělských pozemků, zejména na ornou půdu, kde převážně loví potravu naturový druh – moták pochop. Loviště tohoto druhu výrazně přesahují hranice ptačí oblasti. Výše uvedenými aktivitami je velikost populace motáka pochopa významně ohrožena.

Významný, ale doposud nevyhodnocený vliv na motáka pochopa a ostatní ptačí druhy má provoz letiště v Mošnově a s ním související biologická ochrana. Jen za rok 2007 bylo v blízkosti přistávacího koridoru letiště usmrceno střelbou 10 motáků pochopů v zájmu bezpečnosti letového provozu. Rovněž zde byly usmrceny další druhy – káně, poštolka, volavka popelavá, ze zvláště chráněných druhů čáp bílý.

Doposud nevyhodnoceným rušivým vlivem jsou rekreační zájmové činnosti – např. sportovní rybolov. Všechny vodní toky jsou rozděleny do rybářských revírů, členové rybářských organizací obsazují většinu dostupných míst u vodních toků, čímž narušují hnízdění některých ptačích druhů vázaných na písčité a štěrkové náplavy (např. pisík obecný, kulík říční). Přítomnost rybářů na březích negativně ovlivňuje populaci ledňáčka říčního, hlavně vyrušováním při lovu v době hnízdění. Nejasný je rovněž vliv mysliveckých aktivit při tlumení populace kormorána velkého a volavky popelavé na rybnících.

Potenciálním významným nebezpečím se stává vliv invazního norka amerického na populace vodních ptáků (predací vajec, mláďat), obojživelníků

(čolek, žáby) a bezobratlých (rak říční, velevrubi). Byla prokázána predace hnízd motáka pochopa, která je významným limitujícím faktorem pro úspěšné hnízdění párů v budoucnosti.

Evropsky významné lokality

Na základě směrnice Rady 92/43/EHS (o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin) byly na území CHKO Poodří vytyčeny dvě lokality, zařazené do národního seznamu (stanoven nařízením vlády č. 132/05 Sb.), které byly později zařazeny též do evropského seznamu (Sbírka zákonů č. 81/2008). Graficky viz barevná příloha.

Jde o následující lokality:

- Poodří, rozloha 5235,029 ha (z toho 4843,291 ha v CHKO Poodří) s různými přírodními stanovišti a těmito druhy: svinutec tenký (*Anisus vorticulus*), kuňka ohnivá (*Bombina bombina*), ohniváček černočárny (*Lycaena dispar*), modrásek bahenní (*Maculinea nausithous*), piskoř pruhovaný (*Misgurnus fossilis*), páchník hnědý (*Osmoderma eremita*), čolek velký (*Triturus cristatus*), velevrub tupý (*Unio crassus*).
- Cihelna Kunín, 26,883 ha, výskyt čolka velkého.

Památné stromy

Na území CHKO Poodří je vyhlášeno celkem 13 památných stromů. Z tohoto počtu se jich přímo na území CHKO nalézají pouze 9, zbylí 4 jedinci (2 duby letní a buk lesní červenolistý v Suchdole

Přehled památných stromů v CHKO Poodří

Název	Druh a počet jedinců	Datum vyhlášení	Obvod kmene (cm)	Výška stromu (m)
Platan v Bartošovicích (Josefinin)	Platan javorolistý	13. 6. 1980	810	30
Dub u Odry	Dub letní	6. 10. 1998	475	31
Dub v Suchdole nad Odrou	Dub letní	2. 10. 2000	478	26
Dub letní	Dub letní	6. 3. 2006	499	24
Dub u Kunína	Dub letní	6. 10. 1998	328	18
Dub v Bernarticích	Dub letní	7. 4. 1994	428	27
Dub v Jeseníku	Dub letní	7. 4. 1994	467	24
Dub v Kuníně	Dub letní	7. 4. 1994	561	26
Dub v zámeckém parku	Dub letní	7. 4. 1994	686	34
Řešetlák u Odry	Řešetlák počistivý	6. 10. 1998	pětikmen – 53, 81, 82, 86, 122	8
Červenolistý buk v Suchdole	Buk lesní červenolistý	6. 10. 1998	486	27
Topol u Odry	Topol černý	6. 10. 1998	496	34
Mankovická lípa	Lípa malolistá	7. 4. 1994	471	24

nad Odrou a lípa srdčitá v Mankovicích) byly vyhlášeny v souladu s § 10 vyhlášky č. 155/1991 Sb., o zřízení CHKO Poodří.

Kromě stromů již vyhlášených se na území CHKO nachází řada jedinců nadstandardních dimenzí, jedinců tvarově či jinak zajímavých. Správa CHKO v současnosti neprovádí zvláštní monitoring těchto jedinců, eviduje však jejich lokalizaci a nepravidelně sleduje jejich stav. Významné stromy v lesních porostech požívají, vzhledem k výskytu ve zvláště chráněných územích, příp. v I. zóně CHKO, dostatečné ochrany, takže se s jejich vyhlášením nepočítá.

Všechny vyhlášené památné stromy mají bez výjimky základní ochranné pásmo na základě ustanovení § 46 odst. 3 zákona č. 114/1992, o ochraně přírody a krajiny – tzn. pásmo kruhového tvaru o poloměru desetinasobku průměru kmene ve výšce 1,3 m nad zemí.

Dub letní u hřiště v Jeseníku nad Odrou
(Foto Radim Jarošek, r. 2002).

Rostlinná společenstva

Jen pro informaci jsou níže uvedena rostlinná společenstva dle Katalogu biotopů České republiky (AOPK ČR, 2001).

- K1 Mokřadní vrbiny
- K2.1 Vrbové křoviny hlinitých a písčitých náplavů
- K3 Vysoké mezofilní a xerofilní křoviny
- L1 Mokřadní olšiny
- L2.2 Údolní jasanovo-olšové luhy
- L2.3 Tvrdé luhy nížinných řek
- L2.4 Měkké luhy nížinných řek
- L3.2 Polonské dubohabřiny
- M1.1 Rákosiny eutrofních stojatých vod
- M1.3 Eutrofní vegetace bahnitých substrátů
- M1.4 Říční rákosiny
- M1.5 Pobřežní vegetace potoků
- M1.7 Vegetace vysokých ostřic
- M2.1 Vegetace letněných rybníků
- M4.1 Štěrkové náplavy bez vegetace
- M5 Devěsilové lemy horských potoků
- M6 Bahnité říční náplavy
- M7 Bylinné lemy nížinných řek
- R1.2 Luční prameniště bez tvorby pěnovců
- R1.3 Lesní pěnovcová prameniště
- R1.4 Lesní prameniště bez tvorby pěnovců
- T1.1 Mezofilní ovsíkové louky
- T1.3 Poháňkové pastviny
- T1.4 Aluviální psárkové louky
- T1.5 Vlhké pcháčkové louky
- T1.6 Vlhká tužebníková lada
- V1 Makrofytní vegetace přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod
- V1C Porosty s *Utricularia australis* a *U. vulgaris*
- V1D Porosty se *Salvinia natans*
- V1F Ostatní porosty
- V1G Stanoviště bez vodních makrofyt, ale s přirozeným nebo přírodně blízkým charakterem dna a břehu
- V2 Makrofytní vegetace mělkých stojatých vod
- V2A S dominantními *Batrachium* sp.
- V2B S dominantní *Hottonia palustris*
- V2C Ostatní porosty
- V4 Makrofytní vegetace vodních toků
- V5 Vegetace parožnatek
- X5 Intenzivně obhospodařované louky
- X7 Ruderální bylinná vegetace mimo sídla
- X9 Lesní kultury s nepůvodními dřevinami
- X14 Vodní toky a nádrže bez ochrannářsky významné vegetace

Ohrožení rostlinných společenstev

Prakticky všechny přírodní biotopy jsou ohrožené případným nevhodným zásahem do vodního režimu. Některé z biotopů pak jsou (mohou být) ohrožené i dalšími činiteli.

Společenstva podél vodních toků jsou místy silně narušována šířením invazních druhů, hlavně křídlatkami (*Reynoutria* sp.) Ohroženy jsou především vrbové křoviny a měkké luhy, ve kterých je znemožněna přirozená obnova dřevin, ale také by-

linné lemy nížinných řek, říční rákosiny, devětsilové lemy potoků, okraje tvrdých luhů apod.

Kromě v současné době probíhajícího samovolného šíření invazních bylin byla zejména v 50. letech 20. století stanovištně vhodná dřevinná skladba některých lesních porostů negativně změněna výsadbou invazních či geograficky nepůvodních druhů dřevin jako smrk ztepilý (*Picea abies*), jasan americký (*Fraxinus americana*), trnovník akát (*Robinia pseudacacia*), tzv. kanadské topoly (*Populus x canadensis*), což se samozřejmě promítlo i do keřového a bylinného patra.

Společenstva, jež se nacházejí v kontaktu s poli a nevhodně obhospodařovanými loukami, zase negativně ovlivňují druhy jako kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*), zlatobýl obrovský (*S. gigantea*) a četné další nitrofilní taxony.

Další skupinu společenstev náchylnou k ohrožení i jinými faktory tvoří louky. Jejich vznik a další existence jsou bezpodmínečně těsně spjatý s činností člověka.

Na druhové složení lučních porostů má místy negativní dopad nadměrné hnojení, které způsobuje úbytek počtu taxonů. Ze společenstev se vytrácí především druhy květnaté a naopak se šíří druhy nitrofilní jako kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), šťovík kadeřavý (*Rumex crispus*), atd.

Významným faktorem, jenž rozhoduje o druhovém složení lučních porostů, je kosení. Počet sečí má vliv na typ lučního společenstva, které se na konkrétní lokalitě vyvine, ale má také zásluhu na přítomnosti a počtu ruderálních a invazních druhů. Například opoždění druhé seče na psárkových loukách s vyšším zastoupením pcháče osetu umožní jeho vysemenění a intenzivní šíření do dalších porostů. V nekosených loukách se snižuje druhová pestrost, pronikají sem invazní a ruderální druhy bylin, na vlhčích plochách vznikají tužebníková lada a následně dochází k zarůstání náletovými dřevinami. Druhově pestré luční porosty mohou být ohroženy též pastvou dobytka.

Hlavně v 80. letech 20. století pak byly některé luční porosty obnovovány výsevem lučních směsí, jež obsahovaly především trávy jako kostřava luční (*Festuca pratensis*), k. rákosovitá (*F. arundinacea*), psárka luční (*Alopecurus pratensis*), lipnice luční (*Poa pratensis*), jílek mnohokvětý (*Lolium multiflorum*) aj. Takto obnovené louky sice poskytovaly kvalitní lici, ale jejich druhové složení bylo chudé, s minimem květnatých druhů.

Mokřadní a vodní společenstva mělkých přírodních mokřadů jsou v posledních letech ohrožena úplným vysycháním lokalit. Vegetace tůní může být ohrožena nadměrným zastíněním břehovými porosty nebo nadměrným rozvojem okřehků při absenci pravidelných povodní.

Vegetace rybníků může být zase ohrožena nevhodným způsobem rybníčního hospodaření,

u kterého mají vliv doba i režim napouštění a vypouštění rybníků, velikost a druhové složení rybí obsádky, stáří ryb. Nebezpečím nemusí být jen zvýšená intenzita hospodaření, ale i příliš nízká intenzita vedoucí k masivnímu vysemenění expanzivně se chovajících jednoletých druhů – kotvice plovoucí (*Trapa natans*) a řečanka přímořská (*Najas marina*).

Společenstva lesních mokřadů mohou být ohrožena i drobnou úpravou vodního režimu (lokálním odvodněním), která se obvykle provádí v souvislosti s těžbou nebo s výsadbami dřevin.

Jedním z invazních druhů rostlin je netýkavka žláznatá, která roste především kolem vodních toků (Foto Radim Jarošek).

Významné druhy rostlin

Na území CHKO Poodří je v současné době potvrzen aktuální výskyt 19 zvláště chráněných druhů rostlin (podle kategorizace § 14 odst. 1 vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. a přílohy č. II této vyhlášky), z toho tří druhů hub. Dále se zde nacházejí nechráněné druhy uvedené v Černém a červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky (stav v roce 2000), Červeném seznamu hub (makromycetů) České republiky a Seznamu a červeném seznamu mechorostů České republiky (2005). Výzkumu hub byla věnována menší pozornost, a proto níže uvedený text obsahuje pouze jejich příklady.

Cévnaté rostliny

Druhy kriticky ohrožené:

kotvice plovoucí (*Trapa natans*)
nepukalka vzplývající (*Salvinia natans*)
plavín štítnatý (*Nymphoides peltata*)
řečanka menší (*Najas minor*)
úpor kuříčkovitý (*Elatine alsinastrum*)

Druhy silně ohrožené:

krušík polabský (*Epipactis albensis*)
leknín bílý (*Nymphaea alba*)
sítina Gerardova (*Juncus gerardii*)

Druhy ohrožené:

hadí jazyk obecný (*Ophioglossum vulgatum*)
 kapradiník bažinný (*Thelypteris palustris*)
 kruštík modrofialový (*Epipactis purpurata*)
 lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*)
 měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*)
 pérovník pštrosí (*Matteuccia struthiopteris*)
 sněženka podsněžník (*Galanthus nivalis*)
 žebratka bahenní (*Hottonia palustris*)

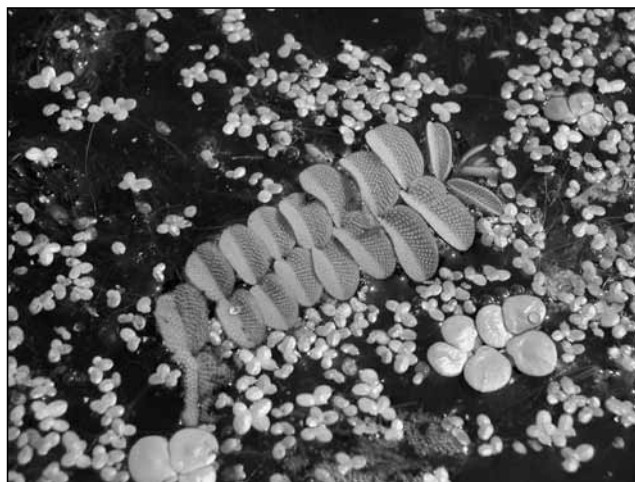
Druhy **Černého a červeného seznamu** cévnatých rostlin České republiky (pouze výše neuvedené):

C2 – silně ohrožené: kozlík celolistý (*Valeriana simplicifolia*), rdest ostrolistý (*Potamogeton acutifolius*), rdest vláskovitý (*Potamogeton trichoides*), řečanka přímořská (*Najas marina*), skřípina kořenující (*Scirpus radicans*), topol černý (*Populus nigra*), úpor trojmužný (*Elatine triandra*), záraza devětsilová (*Orobanche flava*).

C3 – ohrožené: bahnička bradavkatá rakouská (*Eleocharis mamillata* subsp. *austriaca*), bahnička vejčitá (*Eleocharis ovata*), blatěnka vodní (*Limosella aquatica*), krkavčík křídlatý (*Scrophularia umbrosa*), kyčelnice žláznatá (*Dentaria glandulosa*), lakušník nitolistý (*Batrachium trichophyllum*), myší ocásek nejmenší (*Myosurus minimus*), nepatrnc rolní (*Aphanes arvensis*), ptačinec bahenní (*Stellaria palustris*), rdest světlý (*Potamogeton lucens*), rdest tupolistý (*Potamogeton obtusifolius*), snědek chocholíčnatý (*Ornithogalum umbellatum*), sporýš lékařský (*Verbena officinalis*), šáchor hnědý (*Cyperus fuscus*), šmel okolíčnatý (*Butomus umbellatus*), tajnička rýžovitá (*Leersia oryzoides*), třezalka rozprostřená (*Hypericum humifusum*), úpor peprný (*Elatine hydropiper*), zblochan hajní (*Glyceria nemoralis*), žluťucha lesklá (*Thalictrum lucidum*).

C4a – vzácnější taxony vyžadující další pozornost – méně ohrožené: barborka přitisklá (*Barbarea stricta*), bradáček vejčitý (*Listera ovata*), bublinatka jižní (*Utricularia australis*), dymnivka plná (*Corydalis solida*), hvězdnatec zubatý (*Hacquetia epipactis*), chrpa luční ostroperá (*Centaurea jacea* subsp. *oxylepis*), jmelí bílé (*Viscum album*), kyčelnice devítelistá (*Dentaria enneaphyllos*), kýchavice bílá Lobelova (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*), lakušník okrouhlý (*Batrachium circinatum*), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), mochna přímá (*Potentilla recta*), nadmutice bobulnatá (*Cucubalus baccifer*), okřehek trojbrázdý (*Lemna trisulca*), ostřice Buekova (*Carex buekii*), ostřice nedošáchor (*Carex pseudocyperus*), ostřice pobřežní (*Carex riparia*), ostřice rusá (*Carex flava*), ostřice šáchorovitá (*Carex bohemica*), potočník vzpřímený (*Berula erecta*), pryšec mandloňový (*Euphorbia amygdaloides*), přeslička největší (*Equisetum telmateia*), rozrazil štítkovitý (*Veronica scutellata*), starček bludný (*Senecio erraticus*), tetlucha vznešená (*Aethusa cynapioides*), vrbovka bahenní (*Epilobium palustre*),

zapalice žluťuchovitá (*Isopyrum thalictroides*), zeměžluč okolkatá (*Centaureum erythraea*).

Kapradina nepukalka vzplývající – kriticky ohrožený druh naší květeny (Foto Radim Jarošek).

Kromě výše uvedených druhů jsou z CHKO udávány nálezy taxonů, k nimž neexistuje herbářový doklad ani fotodokumentace. Těmto taxonům je nutno v budoucnu věnovat zvýšenou pozornost a jejich přítomnost buď jednoznačně potvrdit, nebo vyloučit:

kamyšík přímořský (*Bolboschoemus maritimus* agg.), kruštík širolistý (*Epipactis helleborine*), lakušník Baudotův (*Batrachium baudotii*), lakušník Rionův (*Batrachium rionii*), ostřice Otrubova (*Carex otrubae*), pryskyřník sardinský (*Ranunculus sardous*), růžkatec bradavčitý (*Ceratophyllum submersum*), smldník kmínolistý (*Peucedanum carvifolia*), stolístek přeslenatý (*Myriophyllum verticillatum*), šejdračka bahenní (*Zannichellia palustris*), vrbovka tmavá (*Epilobium obscurum*), zdrojovka hladkosemenná (*Montia fontana*), žabník trávolistý (*Alisma gramineum*)

Realizovaná opatření pro cévnaté druhy rostlin

Populace některých významných druhů rostlin jsou ovlivňovány cíleně prováděnými opatřeními.

Na vybraných rybnících v CHKO jsou přítomné populace rostlinných druhů podporovány rybničním hospodařením, šetrným k přírodě. Tato opatření se týkají bublinatky jižní (*Utricularia australis*), lakušníku nitolistého (*Batrachium trichophyllum*), lakušníku okrouhlého (*B. circinatum*), nepukalky vzplývající (*Salvinia natans*), okřešku trojbrázdého (*Lemna trisulca*), plavínu štítnatého (*Nymphoides peltata*), rdestu ostrolistého (*Potamogeton acutifolius*), rdestu světlého (*P. lucens*), rdestu tupolistého (*P. obtusifolius*), rdestu vláskovitého (*P. trichoides*) a řečanky menší (*Najas minor*).

Druhy obnaženého dna a druhy mělkých stojatých vod s kolísající vodní hladinou jsou podporovány opožděným napouštěním plůdkových rybníků nebo častým letněním. Tímto způsobem se pečuje o bahničku vejčitou (*Eleocharis ovata*), blatěnku vodní (*Limosella aquatica*), myší ocásek nejmenší (*Myosurus minimus*), ostřici šáchorovitou (*Carex bohemica*), skřípínu kořenující (*Scirpus radicans*), šáchor hnědý (*Cyperus fuscus*), šmel okoličnatý (*Butomus umbellatus*), úpor kuříčkovitý (*Elatine alsinastrum*), úpor peprný (*Elatine hydropiper*), úpor trojmužný (*Elatine triandra*).

Naopak vodní druhy rostlin kotvice plovoucí (*Trapa natans*) a řečanka přímořská (*Najas marina*), které svým expanzivním chováním ohrožují celý rybníční ekosystém, musí být na některých rybnících záměrně potlačovány. Regulaci kriticky ohrožené kotvice (přes 50 ha) je možno provádět pouze na základě povolené výjimky ze základních podmínek ochrany.

Zvláštní péče se dočkal také kapradiník bažinný, u něhož byl v roce 1998 zahájen záchranný program.

Houby (doposud zjištěné druhy)

Druhy kriticky ohrožené:

hřib královský (*Boletus regius*)

Druhy silně ohrožené:

mozkovka rosolovitá (*Ascotremella faginea*)

Druhy ohrožené:

holubinka olšinná (*Russula alnetorum*)

Druhy **Červeného seznamu hub** (makromycetů) České republiky:

CR – kriticky ohrožené druhy: čirůvečka trávnicková (*Dermoloma pseudocuneifolium*), vláknice statná (*Inocybe fibrosa*).

EN – druhy ohrožené: bělochoroš lužní (*Postia subcaesia*), helmovka koromilná (*Mycena pseudocorticola*), holubinka hájová (*Russula decipiens*), hřib Quéletův (*Boletus queletii*), choroš voštinovitý (*Polyporus alveolaris*), káčovka jeřábová (*Biscogniauxia repanda*), kornatec prostřední (*Botryobasidium medium*), kržatka ostnitá (*Flammulaster muricatus*), křehutka orobincová (*Psathyrella typhae*), límcovka vroubkovaná (*Stropharia albocrenulata*), muchomůrka drsná (*Amanita franchetii*), muchomůrka olšová (*Amanita friabilis*), muchomůrka šupinatá (*Amanita cecilliae*), pavučinec olšový (*Cortinarius alnetorum*), pórnatka chlebová (*Perenniporia medulla-panis*), prachovečník bukový (*Phleogena faginea*), ryzec citronový (*Lactarius citriolens*), ryzec lemovaný (*Lactarius aspidius*), štitovka Thomsonova (*Pluteus thomsonii*), štitovka vločkatá (*Pluteus podospileus*), troudnatec

jasanový (*Perenniporia fraxinea*), trsnateček kostový (*Osteina obducta*), václavka bezprstenná (*Armillaria socialis*), voskovička černavá (*Holwaya mucida*), závojenka modrá (*Entoloma euchroum*).

VU – druhy zranitelné: hřib bronzový (*Boletus aereus*), hřib Le Galové (*Boletus legaliae*), hřib pružný (*Aureoboletus gentilis*), hřib skvrnitý (*Boletus depilatus*), chřapáč pýřitý (*Helvella macropus*), pavučinec bažinný (*Cortinarius uliginosus*), pavučinec hnědofialový (*Cortinarius balteatocumatilis*), rozděrká splývavá (*Sistotrema confluens*), slizopórka dvoubarvá (*Gloeoporus dichrous*), štitovka huňatá (*Pluteus hispidulus*), štitovka stinná (*Pluteus umbrosus*).

NT – téměř ohrožené druhy: černorosol chru-pavčitý (*Exidia cartilaginea*), čirůvka kroužkatá (*Tricholoma cingulatum*), holubinka citlivá (*Russula luteotacta*), holubinka habrová (*Russula carpini*), holubinka lepkavá (*Russula viscida*), hřib plavý (*Boletus impolitus*), hřib přivěskatý (*Boletus appendiculatus*), kornatec polský (*Hypochnicium polonense*), krásnorůžek smržovitý (*Calocera glosoides*), líha páchnoucí (*Lyophyllum rancidum*), mísenka oranžová (*Aleuria aurantia*), ploskovička olivová (*Catinella olivacea*), psivka obecná (*Mutinus caninus*), rosoloklihatka čirá (*Neobulgaria pura*), smrž polovolný (*Morchella semilibera*), štitovka bílá (*Pluteus pellitus*), trsnatec lupenitý (*Grifola frondosa*).

DD – druhy, o nichž jsou nedostatečné údaje: bedla namasovělá (*Lepiota subincarnata*), čirůvka fialková (*Calocybe ionides*), čirůvka opálená (*Tricholoma ustaloides*), kozák červenající (*Leccinum roseofractum*), kuřátka sličná (*Ramaria formosa*), kyjovečka krásná (*Clavulinopsis laeticolor*), paluška palcovitá (*Typhula uncialis*), paluška rudonohá (*Typhula erythropus*), pavučinec načervenalý nevroubený (*Cortinarius purpurascens* var. *largusoides*), slizobedla vínově načervenalá (*Limacella vinosorubescens*), špička vlasonohá (*Marasmius minutus*), voskovka kluzkonohá (*Hygrocybe glutinipes*), závojenka buková (*Entoloma placidum*), závojenka dvoubarvá (*Entoloma dichroum*).

Hřib královský (*Boletus regius*) zákonem chráněný druh v nejvyšší kategorii – kriticky ohrožený (Foto Helena Deckerová).

Mechorosty

Nízká nadmořská výška a nivní charakter krajiny jsou pro mnohé druhy mechorostů limitujícím faktorem. Ze vzácnějších druhů se vyskytují hlavně vlhkomilné a mokřadní druhy, vzhledem k dostatku starých stromů se daří také epifytním mechům. Prostředí není příliš vhodné pro játrovky, které jsou mnohem citlivější než mechy.

VU – ohrožené či zranitelné taxony: dřevomilka různolistá (*Callicladium haldanianum*), klanozoubek hustotrsý (*Schistidium confertum*), lesklec dlouholistý (*Plagiothecium latebricola*), měchýřočepka kulovitá (*Physcomitrium sphaericum*), měchýřočepka široústá (*Physcomitrium eurystomum*), trhutka dutinkatá (*Riccia cavernosa*), zabanitka otočená (*Rhynchostegium megapolitanum*).

LR-nt – taxony blízké ohrožení: baňatka ladní (*Brachythecium campestre*), klanozoubek potoční (*Schistidium rivulare*), pározub bleďožlutý (*Didymodon luridus*), rokytnatka útlá (*Serpoleskea subtilis*), růžoprutník ontarijský (*Rhodobryum ontariense*).

LC-att – taxony vyžadující pozornost: baňatka Mildeova (*Brachythecium mildeanum*), baňatka Starkeova (*Brachythecium starkei*), baňatka zkrácená (*Brachythecium oedipodium*), břehovec potoční (*Hygrophypnum luridum*), drobnička Hampeova (*Cephaloziella hampeana*), křehutka obecná bledá (*Chiloscyphus polyanthos* var. *pallescens*), křížítka vykrojená (*Lophozia excisa*), lesklec Rutheův (*Plagiothecium ruthei*), lesklec široolistý (*Plagiothecium platyphyllum*), měřík oválný (*Plagiomnium ellipticum*), měřík vyvýšený (*Plagiomnium elatum*), měřík zbanitý (*Plagiomnium rostratum*), prchavka pilovitá (*Ephemerum serratum*), rokyt Vaucherův (*Hypnum vaucheri*), rokýtek nízký (*Amblystegium humile*), rourkatec široolistý (*Syntrichia latifolia*), straniplodka střídavolistá (*Pleuridium acuminatum*), šurpek číšovitý pravý (*Orthotrichum cupulatum* var. *cupulatum*), trněnka okázalá (*Eurhynchium speciosum*), trněnka pruhovaná (*Eurhynchium striatum*), trněnka Schleicherova (*Eurhynchium schleicheri*), zpeřenka půvabná (*Thuidium delicatulum*).

Významné druhy živočichů

Na území CHKO Poodří je v současné době potvrzen výskyt 154 zvláště chráněných druhů živočichů (podle kategorizace § 14 odst. 1 vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. a přílohy č. III této vyhlášky), přičemž v kategorii kriticky ohrožené se nachází 32 druhů živočichů, v kategorii silně ohrožené se nachází 79 druhů a v kategorii ohrožené je zařazeno 43 druhů. Dále se zde nacházejí nechráněné druhy uvedené v Červeném seznamu ohrožených druhů bezobratlých České republiky, v Červeném

seznamu mihulí a ryb České republiky a v Červeném seznamu obratlovců České republiky.

Bezobratlí

Seznam zvláště chráněných druhů bezobratlých (viz tabulka str. 20)

Druhově velice početná a rozmanitá skupina bezobratlých byla až do dnešního období zkoumána pouze u některých ekologicky vyhraněných a dobře determinovaných skupin (např. *Annelida*, *Arachnida*, *Mollusca*, *Coleoptera*, *Lepidoptera*, *Orthoptera*). Druhově složení a společenstva bezobratlých jsou obecně podmíněna existencí vhodných biotopů, jejichž charakter je závislý na hydrologickém režimu řeky Odry a převládajícímu způsobu zemědělského hospodaření v krajině.

Mimořádně hodnotné jsou populace žábronožek sněžních (*Siphonophanes grubii*) periodických tůň záplavového území CHKO.

Při posledním průzkumu měkkýšů bylo celkem zjištěno 103 druhů, z toho 36 vodních. V tekoucích vodách, zejména v Odře, žije populace kriticky ohroženého velevruba malířského (*Unio pictorum*), k velice vzácným patří místy se vyskytující velevrub tupý (*Unio crassus*) a škeble plochá (*Pseudanodonta complanata*). Oba druhy jsou zařazeny do červeného seznamu IUCN. Lištovka hladká (*Segmentina nitida*) a svinutec kruhovitý (*Anisus spirorbis*) patří mezi nejvzácnější druhy vodních měkkýšů ČR, vázání jsou na neperiodické tůně s vegetací. Neoendemický poddruh vřetenatka moravská (*Vestica ranojevicí moravica*) má v bezprostřední blízkosti CHKO Poodří svůj nejnižší dokumentovaný výskyt.

Velevrub tupý je jedním z nejvzácnějších mžů v chráněné krajinné oblasti (Foto Radim Jarošek).

Seznam zvláště chráněných druhů bezobratlých

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	ochrana dle Příl. 2 Vyhl. 166/2005 Sb.
rak říční	<i>Astacus fluviatilis</i>	KO	EN	C
svinutec tenký	<i>Anisus vorticulus</i>	KO	CR	B
velevrub malířský	<i>Unio pictorum</i>	KO		
žábronožka sněžní	<i>Siphonophanes grubii</i>	KO	CR	
páchník hnědý	<i>Osmoderma eremita</i>	S0	CR	A
velevrub tupý	<i>Unio crassus</i>	S0	EN	B
škeble rybníčná	<i>Anodonta cygnaea</i>	S0	VU	
zdobenec zelenavý	<i>Gnorimus nobilis</i>	S0	VU	
modrásek bahenní	<i>Maculinea nausithous</i>	S0	NT	A
ohniváček černočárny	<i>Lycaena dispar</i>	S0		A
klínatka rohatá	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	S0	EN	B
vážka jasnoskvrnná	<i>Leucorhinia pectoralis</i>	S0	VU	B
čihalka pospolitá	<i>Atherix ibis</i>	0	VU	
batolec červený	<i>Apatura ilia</i>	0		
batolec duhový	<i>Apatura iris</i>	0		
bělopásek topolový	<i>Limenitis populi</i>	0		
krajník hnědý	<i>Calosoma inquisitor</i>	0		
nosorožik kapucínek	<i>Oryctes nasicornis</i>	0		
majka obecná	<i>Meloe proscarabaeus</i>	0	EN	
otakárek fenyklový	<i>Papilio machaon</i>	0		
střevlík	<i>Carabus scheidleri</i>	0		
střevlík	<i>Carabus ullrichi</i>	0	NT	
zlatohlávek tmavý	<i>Oxythyrea funesta</i>	0		

Vysvětlivky:

tučně jsou vyznačeny druhy, které jsou předmětem ochrany EVL Poodří kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený,

SO – silně ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu bezobratlí (Farkač et al. 2005):

EX – vyhynulý nebo vyhubený, EW – vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě, CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený, DD – taxon, o němž nejsou dostatečné informace, NE – nevyhodnocený

kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu, C – druhy živočichů, jejichž odebrání z volné přírody může být předmětem určitých opatření na jejich obhospodařování.

Výzkumem arachnofauny bylo determinováno 154 druhů pavouků ze 17 čeledí (např. *Agelenidae*, *Araneidae*, *Clubionidae*, *Dictynidae*, *Hahniidae*, *Linyphiidae*, *Liocranidae*). Z ekologického hlediska dosahují společenstva pavouků nejvyšší druhové diverzity v lužním lese a na polopřirozených mokřadních loukách (přírodní rezervace Bažantula) s velmi vzácným druhem plachetnatkou *Porrhomma lativelum*, která byla dosud zjištěna jen na jižní Moravě v lužním lese. Jde o druh s úzkou ekologickou nikou. Mezi další vzácné druhy lze zařadit např. *Walckenaeria unicoloris* či *Theridion melanurum*. Původem tropický druh křížák pruhovaný (*Argiope*

bruennichi) je rozšířen na většině vhodných lužních biotopů CHKO.

Nepůvodní druh křížák pruhovaný (Foto Iva Němečková).

V letech 1996–2000 byl na území CHKO Poodří a v jeho nejbližším okolí prováděn extenzivní faunistický průzkum řádů *Orthoptera*, *Blattaria* a *Dermaptera*. Rovnokřídlý hmyz je na mokřadních loukách dominantní skupinou bezobratlých, která zřetelně reaguje na určité zásahy do biotopu. Jedná se o druhy velké a nápadné, mnohé jsou snadno determinovatelné. To jsou předpoklady pro jejich označení za tzv. „deštníkové druhy (umbrella species)“. Dosud byl zjištěn výskyt 29 druhů řádu *Orthoptera*, 1 druh řádu *Blattaria* a 3 druhy řádu *Dermaptera*. Zaznamenána byla převaha vlhkomilných druhů s širší ekologickou valencí, které zde obývají okraje nivních porostů, vodních nádrží a podmáčené louky. Významný je zejména výskyt stenotopní hygrofilní saranče tlusté (*Stethophyma grossum*) vázané na podmáčené louky. Tento druh je v současnosti na území České republiky vzácný a je ohrožen ubýváním vhodných biotopů. Na severní Moravě je v současnosti niva řeky Odry jedinou známou oblastí se stabilním výskytem.

Kromě vlhkomilných druhů byl v Poodří zaznamenán také výskyt několika suchomilných druhů řádu *Orthoptera*. Saranče modrokřídla (*Oedipoda caerulescens*), saranče *Sphingonotus caerulans* a *Chorthippus brunneus* jsou druhy charakteristické pro suchá spoře porostlá stanoviště a iniciální sukcesní stadia. Zaznamenány byly v okolí obce Polanka nad Odrou na důlní hlušinou vyrovnávaných terénních depresích vzniklých poddolováním. Výskyt teplomilné kobylky *Phaneroptera falcata*, charakteristické pro stepní a lesostepní zónu eurosibiřské oblasti, je jeden z nejsevernějších na území ČR.

Saranče tlustá (Foto Petr. Kočárek).

Dobře zdokumentovaná je fauna motýlů *Macrolepidoptera*. Dosud bylo determinováno na území CHKO 744 druhů motýlů, což představuje 22 % druhové rozmanitosti fauny motýlů České republiky. Výčet druhů není konečný, jen fragmentární zůstávají stále informace o rozšíření

tzv. *Microlepidoptera*, nepubl.). Ačkoliv Poodří není biotopově příliš pestré území (prakticky chybí druhově nejbohatší stepní a lesostepní stanoviště), je možno tento stav označit za překvapivě vysoký. Můžeme usuzovat, že skutečný počet druhů motýlů v Poodří bude zhruba dvojnásobný.

K faunisticky významným nálezům patří zejména druhy, které mají bioindikační hodnotu: *Deuteronia pudorina*, *Acleris lorquiniana*, *Adaina microdactyla*, *Aporodes floralis*, *Phlyctaenia stachydalis*, *Alcis jubata*, *Eupithecia irriguata*, *E. insigniata*, *Acronicta strigosa*, *Schrankia costaestrigalis*, *Plusia putnami*, *Xanthia ocellaris*, *Orthosia opima* aj. Lužní společenstvo je vyhraněno ve smyslu cenobiontních druhů. Pozoruhodným fenoménem je poměrně vysoké zastoupení eurosibiřského prvku (63–70 %), který vznikl v důsledku specifické geografické polohy území a geomorfologického utváření okolní krajiny.

Z typických „lesních“ druhů motýlů jsou to *Pararge aegeria*, *Argynnis aglaja*, *Xanthorhoe biriviata*, *Asthenes albulata*, *Brachylomia viminalis*, *Carterocephalus palaemon*, *Euphyia unangulata*, *Chloroclysta truncata*, s významným zastoupením druhů vázaných primárně na lužní lesní porosty jako jsou *Apatura ilia*, *Agrochola lota* a *Drepana curvatula*. Na tzv. měkký luh, tvořící jádro lužního lesa, jsou vázány cenobiontní a cenofilní druhy *Drepana curvata* a *Archiearis puella*. Přečlový stupeň mezi měkkým a tvrdým luhem je nejrozsáhlejší, objevují se zde druhy jako např. *Cyclophora portata*, *Catocala elocata*, *Spilosoma urticae*, *Apamea unanimitis*. Několik významných druhů motýlů je vázáno na okraje lesních cest lužního lesa (*Apatura iris*, *A. ilia*, *Limenitis populi*). Křovinaté lemy jsou typickým stanovištěm pro modrásk *Celastrina argiolus*. Vzácně do společenstev lesního a lučního typu invadují prvky lesostepní, jako např. *Pseudeustrotia candidula*. Šíření těchto druhů do nivy Odry patrně usnadňují stanoviště ruderalního rázu, jako jsou železniční a silniční násypy.

Nejvhodnější ekologickou skupinou druhů regionu jsou druhy vázané na bažinaté a mokřadní ekosystémy. Sem patří druhy, které se vyvíjí v litorální vegetaci stojatých vod (luční tůň, rybníky), jako jsou zavíječi *Acentria ephemerella*, *Chilo phragmitellus* a *Cataclysta lemanata* a druhy vázané na různé mokřady lesního nebo lučního typu. Jmenujme alespoň píďalky *Anticollix sparsata*, *Orthonama vittata*, *Pterapherapteryx sexualata*, můry *Apamea unanimitis*, *Celaena leucostigma*, *Simyra albovenosa*, ohniváčka *Lycaena dispar* a drobného přástevníka *Thaumatha senex*.

Za zmínku stojí denní motýli, kteří jsou označováni za druhy potenciálně zranitelné. Těmi jsou soumráček *Carterocephalus palaemon*, babočka *Araschnia levana*, bělásek *Anthocharis cardamines* a chránění (dle zákona č. 114/1992 Sb.) otakárek *Papilio machaon* a batolec *Apatura ilia*. Z celoev-

ropského pohledu je významný výskyt naturového druhu modráška bahenního (*Maculinea nausithous*). Jeho největší populace se nalézají v oblasti severní Moravy.

Housenka lišaje vrbkového (Foto Iva Němečková).

Do současné doby se předpokládá výskyt 1500–2000 druhů brouků (*Coleoptera*). Pro faunu brouků v CHKO (např. národní přírodní rezervace Polanská niva, přírodní rezervace Polanský les), je významný výskyt chladnomilných prvků submontánního až montánního charakteru, např. střevlíků *Leistus piceus*, *Trechus rubens* a kovařika *Haplotarsus incanus*.

Práce (Stanovský 2005, nepubl.), která se zabývala výskytem střevlíků na písčitoštěrkových náplavech řeky Odry v severní části CHKO, shrnula celkem 124 determinovaných druhů brouků. Jde především o druhy neregulovaných nížinných toků, citlivé na jakékoliv technické zásahy. Tvoří psamofilní společenstva v náplavech a hlinitopísčitých březích v okolí národní přírodní rezervace Polanská niva. V břehovém pásmu Odry byl zjištěn rovněž výskyt dalších psamofilních druhů brouků jako kovařiků *Negastrius pulchellus* a *N. sabulicola*, listorohého brouka *Psammodytes asper* a nosatce *Neophytobius granatus*.

Ze vzácných až reliktních druhů vázaných na lesní porosty se zde vyskytuje např. exteriérově nápadný druh střevlíčka *Abax schueppeli rendschmidti*. Jedná se o karpatský druh, v České republice doložen výskyt jen na Moravě, je znám z Bílých Karpat a Poodřím zasahuje až do Moravské brány. Kvapník *Harpalus progrediens* je vzácný druh vlhkých stanovišť, výskyt podél řek, v lužních lesích apod. Z Ostravska jsou známy nálezy podél Ostravice a Odry. Páteříček *Cratosyllis denticollis* – druh zachovalých mokřadních biotopů, jeho nálezy v národní přírodní rezervaci Polanská niva je v rámci České republiky ojedinělý.

Lenec *Melandrya barbata* je významný druh reliktního charakteru, vývojem vázaný na staré, odu-

mírající kmeny. Zvláště chráněný ohrožený zlatohlávek *Oxythyrea funesta* je expanzní druh, v minulých desetiletích na Moravě velmi vzácný, v současnosti široce rozšířený až hojný. Kovařík *Haplotarsus incanus* je především horský druh, v Poodří se vyskytuje na loukách. Nosatec *Barynotus moerens* je vzácný lesní druh nejasné bionomie. Z epigeonu lužního lesa je doložen výskyt 30 druhů střevlíků s nápadnými druhy *Carabus ullrichi*, *C. granulatus* a *C. schiedleri helleri* (středoevropská rasa druhu rozšířeného od Balkánu po střední Evropu a Polsko).

Tesařík pižmový (*Aromia moschata*). Foto Petr Kočárek.

Komplexní přehled o výskytu střevlíkovitých brouků na území CHKO, včetně literárních citací, je obsažen v širěji koncipované práci Stanovského a Pulpána (2006). Fauna vodních druhů brouků (*Dytiscidae*, *Hydrophilidae*, *Gyrinidae*, *Halipilidae*) je nepříznivě ovlivněna v minulosti intenzivním rybníčním hospodařením, recentní výskyt brouků těchto čeledí vyžaduje ověření, z významných zástupců byl zjištěn ojedinělý výskyt vodomila *Hydrous aterrimus* a potápníka *Agabus striolatus*.

Vážky jsou významnou bioindikační skupinou kvality vodních a mokřadních biotopů. Dosavadní výsledky potvrdily výskyt 36 druhů, tedy poloviny všech druhů vyskytujících se na území ČR. Z hlediska ekologických společenstev se na tekoucích vodách objevuje *Gomphus-Calopteryx* cenóza, na slepých ramenech, tůních a eutrofizovaných rybnících *Erythromma-Anax imperator* cenóza, popř. *Lestes sympetrum-Aeschna mixta* cenóza. Mezi velmi vzácné druhy řadíme šídlatku velkoskvrnnou (*Lestes macrostigma*), znovuobjevenou téměř po 40 letech, klínatku obecnou (*Gomphus vulgatissimus*), vážku jarní (*Sympetrum fonscolombii*) nebo vážku *Crocothemis erythraea*.

Ryby a mihulovci

Významné druhy ryb

český název	odborný název	stupeň	ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	ochrana dle Příl. 2 Vyhl. 166/2005 Sb.
ouklejka pruhovaná	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	SO	VU		
vranka obecná	<i>Cottus gobius</i>	0	VU	A	
piskoř pruhovaný	<i>Misgurnus fossilis</i>	0	EN	A	
střevle potoční	<i>Phoxinus phoxinus</i>	0	VU		
hořavka duhová	<i>Rhodeus sericeus</i>			A	
parma obecná	<i>Barbus barbus</i>			C	

Vysvětlivky:

tučně jsou vyznačeny druhy, které jsou předmětem ochrany EVL Poodří
kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně
ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Farkač et al.

2003): EX – vyhynulý nebo vyhubený, EW – vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě, CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený, DD – taxon, o němž nejsou dostatečné informace, NE – nevyhodnocený
kritéria dle vyhlásky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu, C – druhy živočichů, jejichž odebrání z volné přírody může být předmětem určitých opatření na jejich obhospodařování.

Společenstva ryb (*Osteichthyes*) a mihulovců (*Petromyzontiformes*) povodí řeky Odry patří mezi přirozeně druhově méně početné než v povodí náležejícímu k úmoří Černého moře. Kvalita vody, morfologie vodního toku, hydrologický režim, znečištění vody a hospodaření jsou klíčovými faktory, které ovlivňují početnost a druhové spektrum ryb. Současná druhová skladba je druhotně pozměněna umělým zarybnováním vodních toků a nádrží (rybníků) hospodářsky významnými druhy ryb a náhodným či záměrným vypouštěním nepůvodních druhů ryb se snahou o jejich aklimatizaci v novém prostředí. Některé druhy se rozšířily s dováženou rybní násadou (střevlička východní). Limitujícím faktorem pro přirozený výskyt ryb z hlediska jejich ekologických nároků je obsah rozpuštěného kyslíku (BSK₅).

Výskyt mihule potoční (*Lampetra planeri*) na území CHKO Poodří nebyl prokázán od roku 1997, kdy byly zahájeny plošné inventarizační průzkumy ryb vodních toků a tůní. Nejbližší výskyt mihule byl zaznamenán na horním toku Odry, v náhonu v Jakubčovicích nad Odrou (okres Nový Jičín), mimo CHKO. Mihule má malou schopnost migrace, a proto není pravděpodobné, že by aktivně pronikla na vhodné lokality do CHKO. Žije skrytě v bahnitěm až jemně zrnitém sedimentu dna, který Odra naplavuje až ve střední části svého toku (Petřvaldík, Košatka). Protože je mihule citlivá na znečištění vodního prostředí, je nepravděpodobné, že by vytvořila stálé populace v CHKO, právě

vzhledem ke zhoršené kvalitě vody pocházející z přítoků Odry – Husího potoka a Jičínky.

Lojkásek et al. (2004) klasifikují rybní spektrum povodí Odry převážně jako typ *Barbus* – *Chondrostoma* společenstvo. Krátký říční úsek od vtoku Odry do CHKO (katastry obcí Vražné a Mankovice), končící zhruba 200 m pod jezem v Mankovicích, je přirovnáván k tzv. smíšenému pstruhovo-lipánovému pásmu. Byly zde indikovány také druhy nepůvodní, např. pstruh duhový (*Oncorhynchus mykiss*), střevlička východní (*Pseudorasbora parva*), karas stříbřitý (*Carassius auratus*) a také pro toto pásmo netypické druhy ryb, jakými jsou štika obecná (*Esox lucius*), okoun říční (*Perca fluviatilis*), perlín ostrobřichý (*Scardinius erythrophthalmus*) a kapr obecný (*Cyprinus carpio*), pronikající z chovů v rybnících, nebo uměle dosazovaní místními rybářskými organizacemi.

Ve středním úseku Odry je častý výskyt ostroretky stěhovavé (*Chondrostoma nasus*), parmy obecné (*Barbus barbus*), jelce tlouště (*Squalius cephalus*), hrouzka obecného (*Gobio gobio*) a mřenky mramrované (*Barbatula barbatula*). Překvapivým zjištěním bylo nízké zastoupení jelce proudníka (*Leuciscus leuciscus*), rozmnožujícího se pouze v Odře u Petřvaldíku a ouklejky pruhované (*Alburnoides bipunctatus*). Úplná absence podoustve říční (*Vimba vimba*) jen reflektuje kritický stav tohoto druhu v celém povodí Odry.

Naopak uspokojivé stavy byly zaznamenány u střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*). Překvapivým faktem bylo zjištění, že v nejnižší části toku (od 33 ř. km), který je charakteristický svými rozlivy, téměř nežijí typičtí představitelé cejnového pásma cejn velký (*Abramis brama*) a cejnek malý (*Blicca bjoerkna*). Nízká početnost nebo úplná absence některých druhů – *Abramis brama*, *Scardinius erythrophthalmus*, *Esox lucius*, *Rhodeus sericeus* charakteristických pro nížinné toky, má zřejmě několik příčin. Jen málo poříčních tůní je celoročně vhodných pro ryby. Rozlivy řeky jsou načasovány do časného jarního období (březen–duben), kdy se fytofilní ryby ještě nevytírají. Porovnáním charakteru Odry a jejich přítoků je společenstvo klíčových

reofilních druhů *Barbus* – *Chondrostoma* nestabilní díky fragmentaci říčního kontinua příčnými stavbami. Ve srovnání s jinými toky naší republiky je i přes vysoký podíl přirozeně meandrující řeky s korytotvornými procesy zjištěná biomasa druhů charakteristických pro parmové pásmo velmi nízká, což je alarmující poznatek. K ucelenému souboru všech výzkumem determinovaných ryb je třeba počítat s druhy uváděnými v rybářských výkazech – bolena dravého (*Aspius aspius*), amura bílého (*Ctenopharyngodon idella*), sumce velkého (*Silurus glanis*) podoustve říční (*Vimba vimba*), úhoře říčního (*Anguilla anguilla*) a mníka jednovouseho (*Lota lota*). Souhrnně je tedy z území CHKO Poodří doložen výskyt 33 druhů ryb.

Složení nativní ichtyofauny většiny vod naší republiky je pozměněno přítomností nepůvodních druhů ryb (11 druhů). Střevlička východní a karas stříbřitý vykazují všechny znaky invazivních druhů s nepředvídatelným vlivem na nativní ichtyofaunu, jejichž početnost je nutné potlačovat dostupnými prostředky.

Obojživelníci

Přehled zvláště chráněných a ohrožených druhů obojživelníků

Vysvětlivky:

tučně jsou vyznačeny druhy, které jsou předmětem ochrany EVL Poodří kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně ohrožený, O – ohrožený
 stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Farkač et al. 2003): EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený
 kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu, C – druhy živočichů, jejichž odebrání z volné přírody může být předmětem určitých opatření na jejich obhospodařování.

Rosnička zelená (Foto Adrián Czerník).

Výjimečně – zvláště po větších povodních – se na území CHKO Poodří mohou ojediněle a pouze dočasně vyskytnout v tabulce uvedené horské druhy obojživelníků (viz tabulka str. 25 nahoře).

Současný stav, zhodnocení populace, výskyt, ohrožení

Přírodě blízký stav ekosystémů údolní nivy Odry umožňuje výskyt a rozmnožování všech druhů obojživelníků, kteří zde mají geografický areál výskytu a vhodnou nadmořskou výšku.

Zvláště početné a ve velmi dobrém stavu jsou populace druhů, žijící na rybnících s hospodařením šetrným k přírodě (skokan skřehotavý, skokan zelený) a druhů, pro které rybníky – zvláště plůdkové rybníky s litorálními porosty – představují příznivé náhradní lokality za vysychající luční mokřady (kuňka ohnivá, rosnička zelená). Velmi kvalitní jsou také populace druhů, vázaných rozmnožováním na lesní tůň a mokřady (čolek obecný, skokan štíhlý, skokan ostronosý, ropucha obecná).

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	ochrana dle příl. 2 vyhl. 166/2005 Sb.	odhad početnosti adultů
skokan ostronosý	<i>Rana arvalis</i>	KO	EN	B	stovky
skokan skřehotavý	<i>Rana ridibunda</i>	KO	NT	C	tisíce
čolek velký	<i>Triturus cristatus</i>	SO	EN	A, B	desítky
čolek obecný	<i>Triurus vulgaris</i>	SO	LC		stovky
kuňka ohnivá	<i>Bombina bombina</i>	SO	EN	A, B	tisíce
kuňka žlutobřichá	<i>Bombina variegata</i>	SO	VU	A, B	desítky
rosnička zelená	<i>Hyla arborea</i>	SO	NT	B	tisíce
blatnice skvrnitá	<i>Pelobates fuscus</i>	SO	NT	B	?
ropucha zelená	<i>Bufo viridis</i>	SO	NT	B	desítky (?)
skokan štíhlý	<i>Rana dalmatina</i>	SO	NT	B	tisíce
skokan krátkonohý	<i>Rana lessonae</i>	SO	VU		?
skokan zelený	<i>Rana esculenta</i>	SO	NT	C	desetitísíce
ropucha obecná	<i>Bufo bufo</i>	O	LC		stovky
skokan hnědý	<i>Rana temporaria</i>	-		C	stovky

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	ochrana dle příl. 2 vyhl. 166/2005 Sb.
čolek karpatský	<i>Triturus montandoni</i>	KO	CR/EN	A, B
čolek horský	<i>Triturus alpestris</i>	SO	NT	
mlok skvrnitý	<i>Salamandra salamandra</i>	SO	VU	

Vysvětlivky:

kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Farkač et al. 2003):

CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený

kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu

V posledních letech jsou ohroženy populace druhů, rozmnožující se v lučních tůních. Luční (méně lesní) tůně předčasně vysychají v důsledku klimatických změn. Nejvíce je ohrožena populace čolka velkého, který se může úspěšně rozmnožovat pouze v tůních bez rybí obsádky, a pravděpodobně také populace ropuchy zelené, která preferuje velmi mělké luční mokřady.

Málo známé je rozšíření blatnice skvrnité, která byla zjištěna na rybnících v těsné blízkosti hranic CHKO. Na rybnících v CHKO Poodří je její hlas přehlušen tisíci jedinců komplexu zeleně zbarve-

Užovka obojková (Foto Adrián Czernik).

ných skokanů, takže její prokázání je mimořádně obtížné.

Realizovaná opatření pro obojživelníky

Na vybraných rybnících v CHKO je péče o obojživelníky (komplex zeleně zbarvených skokanů, kuňku ohnivou, rosničku zelenou) zajišťována hospodařením šetrným k přírodě. Většinou jsou to rybníky ve stávajících nebo připravovaných MZCHÚ. Nejvhodnější prostředí poskytují plůdkové rybníky s mělkým, vegetací zarostlým litorálem. Plůdkové rybníky jsou velmi vhodné i proto, že do nich nemohou být vysazovány dravé ryby.

Ve volné krajině bylo v minulém období obnoveno několik tůní, jež byly před vznikem CHKO zavezeny inertním odpadem.

Plazi**Významné druhy plazů**

(viz tabulka dole)

Nejhojnějším plazem v Poodří je užovka obojková, která je hojná v okolí všech rybníků a větších tůní. Údajný výskyt užovky stromové v okolí ovocného sadu v Bartošovicích se zatím nepodařilo jednoznačně prokázat. Stav populací plazů v CHKO Poodří nevyžaduje realizaci zvláštních opatření. V květnu 2008 byl na rybníku Oderský u Jistebníka prokázán výskyt nepůvodní severoamerické želvy nádherné (*Trachemys scripta elegans*).

Vysvětlivky:

kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Farkač et al. 2003):

CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený

kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	ochrana dle příl. vyhl. 166/2005 Sb.	odhad početnosti adultů
užovka stromová	<i>Elaphe longissima</i>	KO	CR/EN	B	?
ještěrka obecná	<i>Lacerta agilis</i>	SO	NT	B	stovky
ještěrka živorodá	<i>Zootoca vivipara</i>	SO	NT		stovky
slepýš křehký	<i>Anguis fragilis</i>	SO	LC		?
užovka obojková	<i>Natrix natrix</i>	0	LC		stovky

Ptáci

Seznam zvláště chráněných druhů ptáků zjištěných na území CHKO Poodří

(převzato a upraveno podle K. Pavelky).

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	Poznámka
břehouš černoocasý	<i>Limosa limosa</i>	KO	CR	T
bukač velký	<i>Botaurus stellaris</i>	KO	CR	H,T,Z
bukáček malý	<i>Ixobrychus minutus</i>	KO	CR	H,T,Z
chřástal malý	<i>Porzana parva</i>	KO	CR	H,T
jeřáb popelavý	<i>Grus grus</i>	KO	CR	Hv,T
koliha velká	<i>Numenius arquata</i>	KO	CR	T,Ph,Zo
kolpík bílý	<i>Platalea leucorodia</i>	KO	CR	T,Ph
luňák červený	<i>Milvus milvus</i>	KO	CR	H,T
luňák hnědý	<i>Milvus migrans</i>	KO	CR	T,Ph
morčák velký	<i>Mergus merganser</i>	KO	CR	H,Z
orel mořský	<i>Haliaeetus albicilla</i>	KO	CR	T,Z
orel křiklavý	<i>Aquila pomarina</i>	KO	RE	T
orel skalní	<i>Aquila chrysaetos</i>	KO		T,Z
orlovec říční	<i>Pandion haliaeetus</i>	KO		Hv,T
ostralka štíhlá	<i>Anas acuta</i>	KO	RE	H,T
raroh velký	<i>Falco cherrug</i>	KO	CR	T,Hv
rybák černý	<i>Chlidonias niger</i>	KO	CR	T,Hv
sokol stěhovavý	<i>Falco peregrinus</i>	KO	CR	T,Z
strnad luční	<i>Miliaria calandra</i>	KO	VU	Hv,T,Z
tenkozobec opačný	<i>Recurvirostra avosetta</i>	KO	VU	Oz
volavka červená	<i>Ardea purpurea</i>	KO	CR	T
vodouš rudonohý	<i>Tringa totanus</i>	KO	CR	H,T
bekasina otavní	<i>Gallinago gallinago</i>	S0	EN	H,T
čáp černý	<i>Ciconia nigra</i>	S0	VU	Hv
čírka modrá	<i>Anas querquedula</i>	S0	CR	H,T
drozd cvrčala	<i>Turdus iliacus</i>	S0	VU	T,Z
dřemlík tundrový	<i>Falco columbarius</i>	S0		T,Z
dudek chocholatý	<i>Upupa epops</i>	S0	EN	Hh,T,Hv
hohol severní	<i>Bucephala clangula</i>	S0	EN	H,T,Z
holub doupňák	<i>Columba oenas</i>	S0	VU	T,Zo
chřástal kropenatý	<i>Porzana porzana</i>	S0	EN	H,T
chřástal polní	<i>Crex crex</i>	S0	VU	H,T
chřástal vodní	<i>Rallus aquaticus</i>	S0	VU	H,T,Z
kalous pustovka	<i>Asio flammeus</i>	S0	VU	Z,T
kavka obecná	<i>Corvus monedula</i>	S0	NT	H,T,Z
konipas luční	<i>Motacilla flava</i>	S0	VU	H,T
krahujec obecný	<i>Accipiter nisus</i>	S0	VU	H,T,Z
krutihlav obecný	<i>Jynx torquilla</i>	S0	VU	H,T
křepelka polní	<i>Coturnix coturnix</i>	S0	NT	H,T
ledňáček říční	<i>Alcedo atthis</i>	S0	VU	H,T,Z
lelek lesní	<i>Caprimulgus europaeus</i>	S0	EN	
lžičák pestrý	<i>Anas clypeata</i>	S0	CR	H,T

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	stupeň ohrožení dle Červeného seznamu	Poznámka
moták lužní	<i>Circus pygargus</i>	SO	EN	T
ostříž lesní	<i>Falco subbuteo</i>	SO	EN	H,T
pisík obecný	<i>Actitis hypoleucos</i>	SO	EN	H,Zt,Zo
racek černohlavý	<i>Larus melanocephalus</i>	SO	EN	HV,T
rákosník velký	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	SO	VU	H,T
rybák obecný	<i>Sterna hirundo</i>	SO	EN	H,T
skřivan lesní	<i>Lullula arborea</i>	SO	EN	
slavík modráček	<i>Luscinia svecica</i>	SO	EN /CR	Hv, T
slavík tmavý	<i>Luscinia luscinia</i>	SO	VU	Hv,T
sova pálená	<i>Tyto alba</i>	SO	EN	H,Z
sýček obecný	<i>Athene noctua</i>	SO	EN	H,Z
včelojed lesní	<i>Pernis apivorus</i>	SO	EN	H,T
vlha pestrá	<i>Merops apiaster</i>	SO	EN	OZ
vodouš kropenatý	<i>Tringa ochropus</i>	SO	EN	T,Hv,Z
rzohlávká rudozobá	<i>Netta rufina</i>	SO	EN	Hv,T
žluva hajní	<i>Oriolus oriolus</i>	SO	LC	H,T
bekasina větší	<i>Gallinago media</i>	0		Ph
bramborníček černohlavý	<i>Saxicola torquata</i>	0	VU	H,T
bramborníček hnědý	<i>Saxicola rubetra</i>	0	LC	H,T
brkoslav severní	<i>Bombycilla garrulus</i>	0		T,Z
břehule říční	<i>Riparia riparia</i>	0	NT	H,T
cvrčilka slavíková	<i>Locustella luscinioides</i>	0	EN	H,T
čáp bílý	<i>Ciconia ciconia</i>	0	NT	H,T,Zo
čírka obecná	<i>Anas crecca</i>	0	CR	H,T,Z
hýl rudý	<i>Carpodacus erythrinus</i>	0	VU	H,T
jestřáb lesní	<i>Accipiter gentilis</i>	0	VU	H,Z
kopřivka obecná	<i>Anas strepera</i>	0	VU	H,T
kormorán velký	<i>Phalacrocorax carbo</i>	0	VU	H,T,Z
koroptev polní	<i>Perdix perdix</i>	0	NT	H,T,Z
krkavec velký	<i>Corvus corax</i>	0		H,T,Z
lejsek šedý	<i>Muscicapa striata</i>	0	LC	H,T
moták pochop	<i>Circus aeruginosus</i>	0	VU	H,T
moudivláček lužní	<i>Remiz pendulinus</i>	0	NT	H,T,Z
potápka černokrká	<i>Podiceps nigricollis</i>	0	EN	H,T
rorys obecný	<i>Apus apus</i>	0		H,T
slavík obecný	<i>Luscinia megarhynchos</i>	0	LC	H,T
sluka lesní	<i>Scolopax rusticola</i>	0	VU	T
strakapoud prostřední	<i>Dendrocopos medius</i>	0	VU	H,Z
ťuhák obecný	<i>Lanius collurio</i>	0	NT	H,T
ťuhák šedý	<i>Lanius excubitor</i>	0	VU	H,T,Z
vlaštovka obecná	<i>Hirundo rustica</i>	0	LC	H,T

Vysvětlivky:

tučně jsou vyznačeny druhy, které jsou předmětem ochrany PO Poodří
kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně
ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Farkač et al. 2003):

EX – vyhynulý nebo vyhubený, EW – vyhynulý nebo vyhubený ve volné
přírodě, CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný,
NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený, DD – taxon, o němž nejsou

dostatečné informace, NE – nevyhodnocený

kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující
zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující
přísnou ochranu, C – druhy živočichů, jejichž odebrání z volné přírody
může být předmětem určitých opatření na jejich obhospodařování.
H hnízdění, Ph pravděpodobné hnízdění, Hv – hnízdění výskyt bez
potvrzeného hnízdění, T tah, Oz ojedinělý zatoulanec, Z zimní výskyt,
Zo zimní výskyt ojedinělý, P zálet za potravou, Hh hnízdění v historii.

Sova pálená hnízdí hlavně ve stodolách a jiných zemědělských objektech (Foto Karel Poprach).

Doposud bylo v CHKO Poodří zaznamenáno 258 druhů hnízdících, protahujících, zimujících nebo jen výjimečně zastížených při potulkách. V porovnání s početností ptáků na území celé ČR (k 15. 6. 2004 byl ve volné přírodě v ČR potvrzen výskyt 403 druhů ptáků – www.birdlife.cz), to doposud představuje 64 % všech ptačích druhů České republiky. Výsledná druhová diverzita odráží stav území a způsoby hospodaření, které se podařilo usměrnit po vyhlášení CHKO v roce 1991.

Mezinárodně významné mokřadní území Poodří bylo nejprve v roce 1992 zařazeno ústředí organizací ICBP (International Council of Bird Preservation) do sítě významných ptačích území (IBA – Important Bird Areas). Zapojením činnosti patronátní skupiny IBA bylo okamžitě na počátku roku 1992 zahájeno sčítání na rybníčních soustavách v jednotných termínech – v dubnu, červnu, srpnu a říjnu. Podařilo se potvrdit hnízdění nových druhů – ostralky štíhlé (*Anas acuta*) a potápky rudokrké (*Podiceps grisegena*).

V letech 1996–1998 nastává expanzní nárůst početnosti populace kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*), který vyvrcholil prvním úspěšným zahnízděním dvou párů na rybníku Kotvice v roce 1998. Mezi další druhy, u nichž se zvyšuje početnost, patří husa velká, která od roku 1997 pravidelně hnízdí na všech rybníčních soustavách a hnízdí populace dosahuje početnosti 7–10 párů. Nově bylo potvrzeno hnízdění zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) v roce 2000 a morčáka velkého (*Mergus merganser*), které zřejmě souvisí s rozšiřováním hnízdního areálu jižním směrem a vytvořením největší zimující populace na území ČR, na Karvinsku.

S přijetím celoroční ochrany volavky popelavé (*Ardea cinerea*) vzrostla její početnost a byla založena první hnízdí kolonie v oboře za rybníkem Novým v Nové Horce v roce 1997, s nárůstem hnízdících párů z 35 v roce 1997 až na 140 v roce 2000. Od této doby až doposud se počet-

nost odhaduje přibližně na 110 hnízd (Němečková nepubl.).

Dlouhodobým monitoringem bylo možné zachytit i druhy protahující a ojedinělé zatoulance, případně druhy, které se vyskytují v Poodří v hnízdním období a tudíž je vysoká pravděpodobnost možného zahnízdění. Mezi ně můžeme zařadit například volavku bílou (*Egretta alba*), jeřába popelavého (*Grus grus*), racka černočelého (*Larus melanocephalus*), kolpíka bílého (*Platalea leucorodia*), hvízdáka euroasijského (*Anas penelope*) nebo rybáka bahenního (*Chlidonias hybridus*). Určitým problémem se jeví postupná sukcese vhodných hnízdních biotopů pro vodní ptáky. Uměle vytvořené ostrovy, soustředěné na ornitologicky významných rybníčních Horní bartošovický, Dolní bartošovický, Bezruč, Bažantula, Podhorník nebo původní hráze dnes již zaniklých rybníků na Kotvici, zarůstají náletovými dřevinami. Tyto biotopy pak zcela postrádají vhodné hnízdní příležitosti pro druhy, které potřebují ke hnízdění holý podklad, např. štěrka (rybák obecný *Sterna hirundo*, kulík říční *Charadrius dubius*, písek obecný *Actitis hypoleucos*) nebo bylinnou vegetaci (kopřivka obecná *Anas strepera*, moták pochop *Circus aeruginosus*).

Početnost a lokalizace zimujících ptáků, z nichž převažuje kachna divoká, je především ovlivněna aktuálními klimatickými podmínkami. Během mírných zim bez zamrzající hladiny rybníků jsou ptáci roztroušeni po celém toku Odry i na rybníčních, zatímco během mrazivých zim (např. 2005/2006) se soustředili v neregulované části Odry v národní přírodní rezervaci Polanská niva, kde hladina vody nezamrzala.

Z kvantitativního hlediska došlo během několika desetiletí k úbytku obecně rozšířených druhů, především racka chechtavého (*Larus ridibundus*). V letech 1996–1997 zanikla velká kolonie na rybníku Bezruč u Jistebníku, početnost dalších dvou kolonií na rybníčních Kotvice a Dolní bartošovický se každoročně snižuje. Klesá početnost hnízdících párů potápky černokrké (*Podiceps nigricollis*). U poláka chocholačky (*Aythya fuligulla*) jsou zaznamenány fluktuace početnosti hnízdní populace.

Luční druhy ptáků nejsou prozatím předmětem zvýšeného zájmu ornitologů, přesto se podařilo díky celoplošnému mapování potvrdit dočasný nárůst početnosti chřástala polního (*Crex crex*) a koroptve polní (*Perdix perdix*), která je vypouštěna z odchovů mysliveckými sdruženími (např. Myslivecké sdružení Hubert).

Obecně je zaznamenán klesající trend výskytu druhů vázaných na vlhké louky (především bahňáci) či obecně rozšířených polních a lučních druhů ptáků. Pro nedostatek času se nevyhodnocují populace lesních druhů ptáků. Pro účely začlenění území do soustavy NATURA 2000 pokračoval v roce 2001 monitoring na rybníčních, doplněný o ornitologické průzkumy luk, drobných mokřadů

a lesních celků. Tyto údaje posloužily pro vyhlášení PO Poodří na ochranu prioritních naturových druhů – motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), bukače velkého (*Botaurus stellaris*), ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*) a kopřivky obecné (*Anas strepera*).

Hnízdo motáka pochopa v rákosině (Foto Iva Němečková).

Savci

(viz tabulka dole)

Významné druhy savců CHKO Poodří

Přestože je CHKO Poodří významným územím s množstvím relativně zachovalých ekosystémů, nebyla fauna savců systematicky studována až do 90. let 20. století. Výzkumné práce věnované fauně drobných zemních savců a netopýrů ověřující sběry muzejních zoologů Daňka a Beneše doplnily seznam druhů, které nejsou řazeny mezi zvěř a není jim tudíž věnována tradiční pozornost.

Vysvětlivky:

kritéria dle zákona č. 114/1992 Sb.: KO – kriticky ohrožený, SO – silně ohrožený, O – ohrožený

stupeň ohrožení dle Červeného seznamu: obratlovci (Plesník et al. 2003):

EX – vyhynulý nebo vyhubený, EW – vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě, CR – kriticky ohrožený, EN – ohrožený, VU – zranitelný, NT – téměř ohrožený, LC – málo dotčený, DD – taxon, o němž nejsou dostatečné informace, NE – nevyhodnocený

kritéria dle vyhlášky č. 166/2005 Sb.: A – druhy živočichů vyžadující zvláštní územní ochranu, B – druhy živočichů a rostlin vyžadující přísnou ochranu, C – druhy živočichů, jejichž odebrání z volné přírody může být předmětem určitých opatření na jejich obhospodařování.

český název	odborný název	stupeň ohrožení dle vyhl. 395/1992 Sb.	ochrana dle Příl. 2 Vyhl. 166/2005 Sb.	stupeň ochrany dle Červeného seznamu	Poznámka
netopýr velký	<i>Myotis myotis</i>	KO	A	VU	
netopýr černý	<i>Barbastella barbastella</i>	KO	A		
netopýr brvitý	<i>Myotis emarginatus</i>	KO	A	VU	
vydra říční	<i>Lutra lutra</i>	SO	A	VU	
bobr evropský	<i>Castor fiber</i>	SO	A	VU	
křeček polní	<i>Cricetus cricetus</i>	SO	B		
netopýr vousatý	<i>Myotis mystacinus</i>	SO	B		
netopýr Brandtův	<i>Myotis brandti</i>	SO	B		Anděra & Hanák 2007
netopýr řasnatý	<i>Myotis natterei</i>	SO	B		
netopýr velkouchý	<i>Myotis bechsteinii</i>	SO	A	DD	
netopýr vodní	<i>Myotis daubentoni</i>	SO	B		
netopýr večerní	<i>Eptesicus serotinus</i>	SO	B		
netopýr stromový	<i>Nyctalus leisleri</i>	SO	B	DD	
netopýr rezavý	<i>Nyctalus noctula</i>	SO	B		
netopýr hvízdavý	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	SO	B		
netopýr parkový	<i>Pipistrellus nathusii</i>	SO	B	DD	
netopýr ušatý	<i>Plecotus auricus</i>	SO	B		
netopýr dlouhouchý	<i>Plecotus austriacus</i>	SO	B		
netopýr nejmenší	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	SO	B	DD	Anděra & Hanák 2007
plch lesní	<i>Dryomys nitedula</i>	SO	B		Anděra & Horáček (2005)
plšík lískový	<i>Muscardinus avellanarius</i>	SO	B		Anděra & Horáček (2005)
plch velký	<i>Glis glis</i>	O		DD	Anděra & Horáček (2005)
veverka obecná	<i>Sciurus vulgaris</i>	O		NE	

V CHKO žije celkem 8 druhů hmyzožravců (*Insectivora*), 15 druhů hlodavců (*Rodentia*) a 1 druh zajíce (*Lagomorpha*). Ze zoogeografického hlediska je zajímavým zjištěním sympatrický výskyt ježka východního (*Erinaceus concolor*) i západního (*E. europaeus*) a výskyt expanzivní myšice temnopásé (*Apodemus agrarius*). Od roku 2002 bylo nalezeno nesčetné množství okusů bobra evropského (*Castor fiber*), který se do Poodří samovolně rozšířil z Vojenského újezdu Libavá. Není také vyloučen příliv jedinců z Polska po Odře. V současnosti se bobra trvale zdržuje na slepém rameni Odry (lokalita Křivé jezero), kde zimuje. Výjimečným nálezem byl kadaver nutrie (*Myocastor coypus*) v roce 2002 (M. Krestová, ústní sdělení), zřejmě uniklé z chovů, ačkoliv je podle Anděry a Horáčka považována za trvalého osídlelce CHKO. Vyloučeno není ani přezimování díky relativně mírným zimám s malým počtem mrazových dnů a sněhových srážek.

Bobří okus (Foto Iva Němečková).

Doklady o výskytu zvláště chráněných netopýrů v CHKO jsou známy teprve z 60. let 20. století, z prací muzejních zoologů Beneše a Daňka, rozšířené o výzkumná data Řeháka a Bryji z let 1987–1997. V současnosti je v CHKO Poodří a jeho okolí znám výskyt 16 druhů netopýrů (*Chiroptera*). Tento počet je srovnatelný i s nížinami s krásnými oblastmi jižní Moravy. Nejběžnějším druhem lovcím nad vodní hladinou je netopýr vodní (*Myotis daubentoni*), typickým lesním druhem je

netopýr ušatý (*Plecotus auritus*), který zimuje ve sklepeních budov okolních obcí. Netopýr hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*) společně s netopýrem parkovým (*Pipistrellus nathusii*) představují typické zástupce parkového charakteru CHKO, ačkoliv je druhý druh překvapivě vzácnější, než je obvyklé v podobných oblastech výskytu. V okolí vysokých pouličních lamp intravilánů obcí loví netopýr večerní (*Eptesicus serotinus*).

Ze šelem je potvrzen stabilní výskyt vydry říční (*Lutra lutra*), která opakovaně osídlila území CHKO Poodří v posledních dvou desetiletích. Nejhojnější šelmou je liška obecná (*Vulpes vulpes*), jejíž početnost začala narůstat po plošné aplikaci vakcíny proti vzteklině v roce 1989. Novým prvkem naší fauny se stali psík mývalovitý (*Nyctereutes procyonoides*), zřídka vykazovaný v mysliveckých statistikách z Jistebníku a Kunína, a norek americký (*Mustela vison*), pozorovaný v letech 2000–2001 v přírodní rezervaci Kotvice (M. Krestová, ústní sdělení). Z kopytníků se trvale vyskytují přemnožený srnec obecný (*Capreolus capreolus*) a prase divoké (*Sus scrofa*) – významný predátor hnízd vodních ptáků v litorálních zónách rybníků. CHKO Poodří funguje jako obousměrný migrační koridor pro vysokou zvěř – jelena evropského (*Cervus elaphus*). Významnou migrační překážkou je těleso dálnice D 47, které je v místě křížení s migračním koridorem upraveno tzv. ekoduktem, zprůchodňujícím tuto liniovou bariéru u Suchdolu nad Odrou.

Ondatra pižmová je v Poodří poměrně častým druhem (Foto Martin Mandák).

Invazní a expanzivní druhy

Rostliny

CHKO Poodří je dosti výrazně ovlivňováno invazními rostlinnými druhy. Přirozená a polopřirozená společenstva chráněné krajinné oblasti jsou z velké části závislá na vodním režimu řeky Odry, každoročních jarních záplavách, které s sebou

přinášejí vláhu a množství živin. Dynamika říčního systému, časté rozlivy vody do krajiny a hospodaření člověka umožňují šíření invazních druhů.

V CHKO Poodří se v současné době ve větší míře vyskytují zejména tyto invazní druhy rostlin: křídlatka česká (*Reynoutria x bohemica*), křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*), křídlatka sachalinská (*Reynoutria sachalinensis*), netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*), netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*), pcháč oset (*Cirsium arvense*), štětinec laločnatý (*Echinocystis lobata*), slunečnice topinambur (*Helianthus tuberosus*), topol kanadský (*Populus x canadensis*), trnovník akát (*Robinia pseudacacia*), třapatka dřípata (*Rudbeckia laciniata*), turan roční (*Erigeron annuus*), zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*), zlatobýl obrovský (*Solidago gigantea*).

Méně jsou pak zastoupené např. druhy dub červený (*Quercus rubra*), jasan americký (*Fraxinus americana*), javor jasanolistý (*Acer negundo*), koločovník ozdobný (*Telekia speciosa*), škumpa orobincová (*Rhus hirta*).

Předmětem prioritního zájmu Správy CHKO Poodří jsou expandující druhy křídlatka a slunečnice topinambur. Tyto invazní druhy různou měrou negativně ovlivňují druhovou strukturu zejména nejexponovanějších přibřežních společenstev dřevinného i bylinného charakteru, především řeky Odry. V rámci Programu péče o krajinu (PPK) probíhají aktivity k omezení šíření těchto druhů.

Vážným rizikem pro přirozené a polopřirozené ekosystémy v CHKO Poodří jsou také expanzivní druhy rostlin. Jako expanzivní druh se v CHKO Poodří chová např. kriticky ohrožená kotvice plovoucí (*Trapa natans*), jejíž porosty je třeba na vybraných rybnících potlačovat, aby byla zachována funkčnost ekosystému. Totéž se týká i další vodní rostliny řečanky přímořské (*Najas marina*).

Expanzivní charakter vykazují rovněž některé druhy, jež tvoří běžnou součást lučních ekosystémů. Na kvalitu a složení lučních porostů mají vliv především způsob obhospodařování a vlhkostní poměry lokality, jak v průběhu několika let, tak i v rámci jednoho roku. V závislosti na těchto faktorech se v porostech mění druhové složení a pokryvnost jednotlivých taxonů. Příkladem expanzivně se chovajícího druhu je ostřice štíhlá (*Carex acuta*), která se při nevhodně prováděném kosení a ve vlhčích letech rozpíná na úkor okolních kontaktních sušších porostů. Podobně nevhodně prováděné kosení, případně jeho úplná absence, podporují druhy jako např. tužebníček jilmový (*Filipendula ulmaria*), chřastice rákosovitou (*Phalaris arundinacea*), kopřivu dvoudomou (*Urtica dioica*) atd.

Z invazních a expanzivních druhů ohrožuje předmět ochrany významným způsobem křídlatka, podobná situace může nastat i s topinamburem.

Expanze křídlatky po povodni v roce 1997 dosáhla v Poodří takové míry, že vážně ohrožuje

existenci cenných společenstev a významných rostlinných druhů v celé CHKO. Zapojení jednotlivých ohnisek do souvislých porostů je otázkou 3–5 let. Pokud do té doby nebudou podniknuty zásadní kroky k likvidaci křídlatky nejen v CHKO Poodří, ale i na všech vodních tocích do CHKO vstupujících, dojde k významným škodám na společenstvech v CHKO, které budou napravitelné pouze s vynaložením mimořádných finančních prostředků a mimořádného organizačního úsilí.

V Poodří je slunečnice topinambur významným nebezpečím pro společenstva břehových porostů. Zastavit její šíření bude jednodušší nežli v případě křídlatky – dosud se vyskytuje (ve srovnání s křídlatkou) v poměrně malé a zřetelně vymezené lokalitě (břehové porosty Ondřejnice).

Křídlatka japonská je, stejně jako další dva druhy křídlatek, nejvíce expanzivním rostlinným druhem (Foto Radim Jarošek).

Živočichové

Norek americký (*Mustela vison*)

V obci Pustějov se nachází farma na chov norců amerických. Nepůvodní severoamerický druh je ve volné krajině Poodří rozšířen kvůli jedincům uprchlým z farmového chovu. První výskyt norka v CHKO byl pozorován M. Krestovou mezi roky 2000–2001 v přírodní rezervaci Kotvice. Výskyt norka ve volné přírodě může mít negativní vliv na populace bezobratlých (raka říčního, velevruba malířského, v. tupého) vázaných na vodní prostředí, ryb a obojživelníků. Negativní vliv může mít také na hnízdní populaci naturového druhu motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) predací jeho snůšek. Vliv norka amerického na nativní faunu není zcela objasněn, nicméně druh vyžaduje zvýšenou pozornost a zahájení mapování výskytu.

Psík mývalovitý (*Nyctereutes procyonoides*)

Ojedinele byl také zaznamenán výskyt psíka mývalovitého. Tato psovitá šelma pronikla na naše území v polovině 20. století z východní Evropy.

V naší republice se vyskytuje celoplošně prakticky na všech stanovištích (na počátku 21. století díky populační explozi markantně vzrostl počet úlovků této šelmy). Psík mývalovitý je všežravec, jeho vliv na ekosystémy v CHKO Poodří nebyl prozatím studován.

Nutrie (*Myocastor coypus*)

Druh původem z jižní Ameriky v naší přírodě vytvořil polodivoké populace. Těžiště výskytu leží v teplejších nížinách středních a východních Čech, Moravy a Slezska. V CHKO sporadický a krátkodobý výskyt jedinců, kteří unikli z chovů. Nově byla pozorována samice s mláďaty v národní přírodní rezervaci Polanská niva (2008).

Územní systémy ekologické stability (ÚSES)

Chráněná krajinná oblast Poodří patří k nejmenším v ČR. Její protažený tvar s délkou kolem 33 kilometrů a průměrnou šířkou cca 2,5 kilometru spolu s vektorovým charakterem území (tok živin a materiálu, proudění větru atd.) je velmi nepříznivý z hlediska ekologické stability. V podstatě zde neexistuje jádrové území, které by bylo odděleno od rušivých vlivů dostatečnou nárazníkovou zónou a mohlo se vyvíjet jen v souladu s přírodními podmínkami. Vzhledem k poměrně nízkému zastoupení lesa a značnému podílu člověkem různě ovlivněných ploch (blokovaných sukcesních stadií) lze o geosystému CHKO uvažovat jako o poměrně vysoce resilientním. Index ekologické stability činí 1,23 a to znamená průměrné až slabé antropogenní ovlivnění krajiny. Jde o hodnotu průměrnou pro celé území CHKO, avšak existuje zásadní rozdíl mezi oblastmi první a druhé zóny ve srovnání se třetí a čtvrtou zónou. Kostra ekologické stability v první a druhé zóně je většinou vyhovující, plní svou ekostabilizační funkci, naproti tomu ve třetí a čtvrté zóně je kostra ekologické stability naprosto nedostatečná, pokud vůbec existuje. Taktéž existuje rozdíl mezi jižní třetinou a zbytkem CHKO, kde jižní třetina je méně stabilní.

Většina severní části CHKO (od Ostravy až po Mokřady Pustějovského potoka a Bartošovický luh) byla zahrnuta do nadregionálního biocentra Oderská niva o rozloze 2 348 ha s vodními, mokřadními, nivními a lučnými ekosystémy a s ekosystémy lužních lesů. Na ně navazující území až k soutoku Odry s Luhou bylo v úzkém pruhu zařazeno do nadregionálního biokoridoru Chropyňský luh – Oderská niva s mezofilními hájovými, vodními a nivními ekosystémy, který má na území CHKO délku 13 km.

Pro území CHKO existuje řada různých materiálů vymezujících lokální či regionální ÚSES, jejichž superpozice naznačí složitost situace. Většina materiálů existuje v papírové podobě a tabulkové části mnohdy chybí. Správa po dobu své existence nezačala zpracování plánu systému ekologické stability dle § 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění.

Správa CHKO Poodří dlouhodobě vyvíjí snahu spolupracovat zejména s vlastníky pozemků na vytváření prvků ÚSES. Jedná se zejména o výsadby mimolesní zeleně na zemědělské půdě a vytváření remízů. Tato opatření jsou po dohodě s vlastníky financována různými dotačními programy, což působí jako dobrý motivační faktor pro zdárnou realizaci. Zároveň se v praxi osvědčila podpora vlastníků při zajišťování odrůstání výsadeb, zejména při ožínání buřene a nátěrům proti okusu zvěří. Daří se tak postupně zlepšovat diferenciaci krajiny a tím i funkčnost současné kostry ekologické stability. Největší část těchto opatření byla zatím provedena převážně v jižní polovině území CHKO, zejména v katastrech obcí Jeseník nad Odrou, Vražné, Bernartice nad Odrou či Bartošovice, kde iniciativa Správy CHKO Poodří našla odezvu ve spolupráci s partnery (různá občanská či myslivecká sdružení), kteří mají zájem zajistit stabilitu krajiny i pro generace budoucí. Toto území totiž patří mezi nejvíce zemědělsky využívanou část CHKO Poodří, tudíž má snaha těchto různých subjektů své opodstatnění.

Jak již bylo výše uvedeno, je CHKO Poodří z hlediska ekologické stability územím nevyrovnaným, co se týče rozdílnosti zón. Proto je nutné obnovovat a doplňovat kostru ekologické stability vhodnými zásahy do území. Jedná se nejen o posílení ekologické stability území I. a II. zóny CHKO, ale především o stabilizaci území III. a IV. zóny, které je silně zemědělsky využíváno.

Krajinný ráz

Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umisťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

Údaje uváděné v této kapitole byly převzaty ze studie Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Poodří včetně navazujícího území, která byla zpracována v roce 2007 Ing. arch. Jitkou Brychtovou. Více viz POODŘÍ 3/2008.

Lidské činnosti ovlivňující stav přírody a krajiny

Lesní hospodářství

Rozlohu lesních porostů na území CHKO Poodří lze definovat jako velmi nízkou, plocha pozemků určených k plnění funkcí lesa (PUPFL) 789,18 ha zde tvoří necelých 10 % (9,68 %) a CHKO Poodří je tak nejméně lesnatou CHKO na území ČR. To je dáno převážně rázem krajiny, kde se ve velké míře uplatňuje mimolesní zeleň.

Z dřevin převažují listnaté dřeviny typické pro lužní lesy jako jasan, dub či na podmáčených a vodou ovlivněných stanovištích olše. Na terasách řeky Odry se vyskytují především dubohabřiny s výrazným zastoupením lípy srdčité. Kolem meandrů Odry na nejnižše položených místech v nivě se sporadicky vyskytují nepůvodní porosty severoamerických topolů a jejich kultivarů. Jilm jako jedna ze základních dřevin lužních lesů je hlavně v důsledku grafiozy v porostech zastoupen velice málo a tvoří pouze příměs.

V porostech s převahou listnáčů se hospodaří převážně podrostním způsobem či formou vhod-

ných maloplošných obnovních prvků (obnovní kotlíky), méně již holosečně (hlavně v případě topolových monokultur). V porostech s převahou jehličnatých dřevin je využíváno spíše holé seče s tím, že je na místě těchto porostů prováděna změna dřevinné skladby ve prospěch listnáčů jako stanovištně vhodnějších dřevin. Nejrozšířenějšími dřevinami jsou dub, jasan a lípa, jejichž těžiště výskytu se nachází zvláště v nivních částech CHKO, a to převážně na souboru lesních typů (SLT) 1L, který na území CHKO pokrývá téměř 70 % rozlohy lesních pozemků. Celkově se na SLT řady obohacené vodou (kategorie L, U, V) vyskytuje 71 % porostů. Na terasách Odry se k výše uvedeným dřevinám přidává také habr obecný s těžištěm výskytu na SLT 3D a 3H.

Charakteristika lesů v jednotlivých zónách

Do I. zóny jsou především zařazena území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, zejména vybraná zvláště chráněná území (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, přírodní památky). Vybrané porosty jsou ponechávány autoregulaci (bez zásahů člověka), v ostatních porostech jsou až na výjimky prováděny takové zásahy, které směřují k obnově samořídících funkcí ekosystému.

Měkké vrbotopové luhy se nacházejí v často zaplavovaných břehových úsecích neupravených vodních toků a ve starých ramenech (Foto Radim Jarošek).

V porostech ponechaných samovolnému vývoji zůstává až na vybrané výjimky veškeré mrtvé dřevo, které má obrovský význam pro biodiverzitu, a to jako doupné stromy pro ptáky a úkryty pro netopýry, nebo pro rozvoj hub a různých druhů hmyzu. Na území první zóny zasahují i porosty, v nichž jsou hospodářské zásahy v souladu s lesním hospodářským plánem vhodně regulovány. V I. zóně jsou z arondačních důvodů zařazeny i některé porosty s výskytem nepůvodních a stanovištně nevhodných druhů dřevin.

Z vybraných území sem spadá přírodní rezervace Polanský les, národní přírodní rezervace Polanská niva, návrh přírodní rezervace Oderský luh, přírodní rezervace Kotvice a přírodní rezervace Bartošovický luh.

Ve II. zóně jsou zahrnuty lesní porosty s druhovou skladbou blízkou přirozené s uchovanými přírodními hodnotami, vhodné k hospodářskému využití pro přírodu šetrným způsobem. V rámci arondace se vyskytují i porosty s nevhodnou druhovou skladbou, kde se hospodář s cílem přeměnit ji na skladbu přírodě blízkou. V porostech s příznivou druhovou skladbou je využívána přednostně přirozená obnova, ačkoli i umělá obnova je hojně využívána.

Do III. zóny a IV. zóny se zařazují člověkem značně ovlivněné lesní porosty s druhově pozměněnou skladbou, věkově a prostorově málo strukturované. V těchto porostech je upřednostňována produkční funkce při respektování zásad trvale udržitelného lesního hospodaření. Na území CHKO je jich cca 170 ha, z nichž cca 30 ha se nachází na území IV. zóny a tvoří je zejména porosty nacházející se v intravilánech obcí.

Tvrdé luhy se nalézají ve vyšších částech údolní nivy (Foto Radim Jarošek).

Zdravotní stav lesních porostů

Abiotičtí škodliví činitelé

Mezi nejvýznamnější škodlivé abiotické činitele na lesních porostech patří na území CHKO Poodří zejména bořivý vítr. Škody na porostech nejsou však nijak vysoké, poněvadž většina porostů má vhodné zastoupení dřevin a jejich stabilita bývá narušena jen málo. Větší nebezpečí vývrátů hrozí tedy pouze v porostech vyšších věkových tříd, na hrázích rybníků, kde je stabilita stromů kromě větru také snížena podemíláním kořenů vodou. Jedná se zejména o porosty kolem Odry či Mlýnského náhonu. Stromy padlé v porostech v maloplošných zvláště chráněných územích jsou ponechávány bez zásahu a jsou zásadním obnovním prvkem pro zajištění ekosystémových vazeb mezi všemi složkami lesního ekosystému

Dalším z významných biotických činitelů je sucho. Část porostů na území CHKO se nachází na terase řeky Odry, kde je velmi těžké udržet zásobu vody díky jejímu gravitačnímu posunu. Taktéž díky regulaci některých úseků toku Odry dochází i v nivní části k nedostatku vody pro lesní ekosystém.

Kromě větru a sucha patří mezi další škodlivé činitele ještě mokrý sníh, námraza, tyto jsou však díky stále se snižujícímu zastoupení jehličnanů, které těmito škodami převážně trpí, stále menší.

Biotičtí škodliví činitelé

Mezi nejvýznamnější biotické škůdce na území CHKO patří díky velkému zastoupení listnatých dřevin výskyt různých houbových onemocnění. Dřevokazné houby se vyskytují zejména na dubu – sírovec žlutooranžový (*Laetiporus sulphurens*), ohňovec statný (*Phellinus robustus*), rezavec kmenový (*Inonotus dryophilus*). Na jasanu, jilmu a javoru je významným škůdcem rezavec štětinatý (*Inonotus hispidus*), ostropórka topolová (*Rigidoporus populinus*), outkovka jednobarvá (*Trametes unicolor*) a plstnatec pěnový (*Spongeipellis spumens*). Na topolu a vrbě to jsou ohňovec obecný (*Phellinus igniarius*), ohňovec osikový (*Phellinus tremulae*), ohňovec škeblovitý (*Phellinus conchatus*), outkovka vonná (*Trametes suaveolens*) a na olši rezavec lesknavý (*Inonotus radiatus*). Jilmy, ale i duby a jasanu jsou poškozovány tracheomykózou (hlavně v přírodní rezervaci Polanský les), která způsobuje u jilmu jeho postupné usychání.

Další skupinou škodlivých činitelů jsou hmyzí škůdci. Poměrně běžně se vyskytují na dubu nosatec žaludový (*Curculio glandium*), obaleč dubový (*Tortrix viridana*), behyně velkohlavá (*Lymantria dispar*). Na jasanu jsou to červec jasanový (*Fonscolombea fraxini*), pilatka jasanová (*Tomostetus nigritus*), lýkohub jasanový (*Hylesinus fraxini*). Na jilmu se vyskytují škůdci bělokaz pruhovaný (*Scolytus multistriatus*) a bělokaz jilmový

(*Scolytus scolytus*) přenášející onemocnění způsobující výše zmiňovanou grafiózu. Na lípě se vyskytuje vztyčnořitka lipová (*Phalea bucephala*), na topolech kozlíček topolový (*Saperda carcharias*), mandelinka topolová (*Melasoma populi*) a mandelinka osiková (*Melasoma tremulae*). Na olši jsou to pak bázlivec olšový (*Agelastica alni*), krytonosec olšový (*Cryptorrhynchidius lapathi*).

Ze škůdců vyskytujících se na jehličnanech se nejvíce vyskytuje lýkožrout smrkový (*Ips typhographus*), v mladších porostech pak lýkožrout lesklý (*Pityogenes chalcographus*). V posledních letech výše kůrovcové těžby vlivem sucha a tepla narůstá. Nejvíce se poškození žírem lýkožrouta dá očekávat ve starších porostech, např. v komplexu Jesenický díl, kde se nachází téměř 50 % veškeré zásoby smrkového dříví na území CHKO Poodří. Postupné nahrazování smrku stanovištně vhodnými dřevinami jistě bude mít za efekt i snížení tohoto škůdce.

Na poškození lesních porostů se nemalou měrou podílí také zvěř. Mladé kultury jsou taktéž často poškozovány okusem, v menší míře jsou porosty poškozovány i vytloukáním. Příkladem jsou mladé jasanové a olšové porosty v oboře VFU, které jsou poškozovány zejména vytloukáním dančí zvěře. Na území CHKO s relativně málo členitým terénem je

proto nutné provádět ochranu výsadeb proti zvěři, ať již individuálně nebo pomocí oplocenek.

Zemědělství

V chráněné krajinné oblasti Poodří je celková výměra zemědělské půdy 4 955,5 ha, což je přibližně 61 % její rozlohy. Z toho tvoří 2 730 ha orná půda, která zasahuje do II., III. a především do IV. zóny. Trvalé travní porosty (louky) tvoří 2 140 ha a zasahují do I., II., III. i okrajově do IV. zóny. Menší část zaujímají pastviny o rozloze 82 ha a sady s 3,5 ha.

Podle půdních podmínek je orná půda v CHKO Poodří zařazena do výrobní oblasti obilnářské (78 %), řepařské (13 %) a píceňářské (9 %).

V současné době na území CHKO Poodří hospodaří zemědělská družstva, zemědělská obchodní družstva, společnosti s ručením omezením, akciové společnosti i registrovaní soukromí zemědělci.

Jižní a jihovýchodní část CHKO Poodří, kam patří oblast východně od Vražného u Oder, okolí Mankovic, Bernartic nad Odrou, Jeseníka nad Odrou, Kunína, Hukovic a Bartošovic, je dnes charakterizována plochami orné půdy spojených

Lesní porost na terasovém svahu (Foto Radim Jarošek).

do velkých půdních celků s intenzivním zemědělským hospodařením a s menším podílem luk a rozptýlené zeleně.

Severovýchodní a severní část území CHKO zaujmají lokality s větším podílem trvalých travních porostů využívané k pravidelnému sečení nebo v menší míře k pastvě hospodářských zvířat.

CHKO Poodří patří mezi regiony s proporcčně nejvyšším zastoupením nivních (aluviálních) luk v ČR. Zemědělské společnosti i soukromí zemědělci je sečou převážně strojovou mechanizací 2–3x do roka (senoseč v květnu – v červnu, otava v srpnu – v září a příležitostně i podzimní seč v říjnu). Hlavní sečení probíhá plošně, takto je v průběhu několika dní posekáno více než tři čtvrtiny luk. Touto sečí je zničena většina vývojových stádií bezobratlých vázaných na luční vegetaci a stejně tak hnízda a mláďata ptáků hnízdících v lučních porostech.

Postupně se i v Poodří profilují zemědělské společnosti i soukromí zemědělci, kteří preferují ekologičtější způsob hospodaření podporující různorodost společenstev a pomáhající udržovat druhové bohatství – např. z velkých zemědělských společností MORAVAN a. s. (Petřvald), AGROSUMAK a. s. (Suchdol nad Odrou), ze soukromníků Antonín Vrbínčík (Jistebník) a Svatopluk Kubrický (Kunín).

Od roku 1989 se výrazně snížilo používání průmyslových hnojiv. Ve zranitelných oblastech, do kterých spadá i CHKO Poodří, je v současné době množství a způsob aplikace hnojiv a statkových hnojiv specifikováno v nařízení vlády ČR č. 103/2003 Sb., o stanovení zranitelných oblastí a o používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin a provádění protierozních opatření v této oblasti. Hnojiva a statková hnojiva mohou být využívána jen tehdy, pokud nehrozí jejich vniknutí do povrchových nebo podzemních vod. Nutno ovšem počítat i s tím, že živiny do porostu dodává člověk nejen hnojením, ale že často dochází i k obohacování jiným způsobem, např. splachem ze sousedních pozemků či zejména u záplavových luk usazením záplavové zeminy a následnými bio-pedologickými procesy v půdě.

Tradiční i netradiční formy hospodaření

Vznik aluviálních luk byl spojen s rozvíjejícím se zemědělstvím. Velký vliv na zemědělské hospodaření v dnešní CHKO Poodří měla řeka Odry, která díky svým častým rozlivům neumožňovala hospodaření na orné půdě a byla tedy zárukou vyváženého využívání krajiny. Po dvou až třech sečích byly koncem léta a na podzim luční porosty přepásány volně se pasoucím dobyt看em. Celoročně dobytek pasen nebyl, a to z důvodu velkého množství cizopasníků (komáři, ovádi, motolice...) a také z důvodů nečekaných rozlivů řeky Odry. Jelikož v té době nebyla k dispozici těžká mechanizace, průmyslová hnojiva ani pesticidy,

vytvářela se nejrůznější luční společenstva, jejichž druhové složení bylo závislé na půdních i vláhových poměrech, klimatu a způsobu hospodaření – tj. ručním kosením, sečení mechanizací a pastvě hospodářských zvířat, hlavně skotu. Ten měl na území slavnou tradici. V průběhu 18. a 19. století byl v oblasti Moravského Kravařska, do které spadá i podstatná část CHKO Poodří, vyšlechtěn věhlasný kravařský skot, ve své době velmi ceněný pro svou užitkovost a dobré přizpůsobení místním podmínkám.

Takovýmto tradičním hospodařením, respektujícím vláhové podmínky jednotlivých lokalit a periodické rozlivy řeky Odry, se vytvořila polopřirozená společenstva splňující tehdejší zemědělské požadavky a tvořící funkční a vyvážený ekosystém. Toto období lze nazývat jako tradiční. Tato situace se razantně změnila po nástupu kolektivizace zemědělství.

Šedesátá a počátek sedmdesátých let 20. století byly ve znamení systematického odvodňování luk. Tím docházelo ke změně struktury zemědělské půdy – zvyšoval se podíl orné půdy. Následovalo rozorávání rozsáhlé plochy pozemků, často i přímo na březích řeky Odry. Na rozoraných loukách byla pěstována především kukuřice a pšenice.

Významné změny nastaly i ve struktuře chovu hospodářských zvířat. V oblasti Poodří téměř zaniklo pastevní využití pozemků a chovy zvířat byly převážně soustředěny do velkochovů, kde převažovalo vazné nebo roštové ustájení. Dalším problémem bylo nevyřešené hospodaření s organickými odpady, hnojem a kejdou, které byly většinou ve velkém množství odváženy na květnaté louky, což vedlo k degradaci lučních společenstev. Tyto změny spolu s masivním rozvojem chemizace zemědělské výroby měly také velice negativní dopad na druhové bohatství otevřené krajiny.

Výrazný mezník v přístupu k zemědělskému hospodaření znamenala politická změna po roce 1989. Docházelo k zániku státních statků a družstev, pozemky se vracely původním majitelům, vznikaly nové hospodařící subjekty a soukromě hospodařící zemědělci. Nově vzniklé subjekty, které již nebyly tlačeny nesmyslnými předpisy centrálně řízeného zemědělství a uměle vyvolaným tlakem na neustálé zvyšování produkce potravin, se začínaly vracet k hospodaření, které bylo přirozenější pro danou oblast. Od vyhlášení CHKO Poodří orgány ochrany přírody vynakládaly velké úsilí právě na zatravňování rozoraných luk. Těch se podařilo zatravnit cca 250 ha v lokalitě dnešní národní přírodní rezervace Polanská niva, části přírodní rezervace Koryta, nejvíce patrná obnova květnatých luk byla v oblasti Studénka, Pustějov, Suchdol nad Odrou, Hladké Žitovice, Petřvaldík, Proskovice a Stará Ves nad Ondřejnicí. Postupně se omezovalo hnojení a ve vyhlášených I. zónách nebo maloplošných chráněných území bylo zcela vyloučeno.

Zemědělství a předmět ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří

Zemědělství v CHKO Poodří má na předmět ochrany významný vliv, a to jak negativní, tak pozitivní.

Mezi pozitivní vlivy patří:

- údržba lučních porostů pravidelným kosením a odvážením pokosené biomasy mimo území CHKO
- údržba lučních porostů pastvou hospodářskými zvířaty, převážně skotem
- obnova krajiny vně hranic CHKO (AGROSUMAK a. s. a někteří soukromě hospodařící zemědělci v Jeseníku nad Odrou).

Mezi negativní vlivy zemědělského hospodaření způsobující degradaci krajiny patří:

- likvidace populací lučních bezobratlých a v lukách hnízdících ptáků a dalších živočichů (zajáci, srnčí) velkoplošnou sklizní porostů a nevhodným způsobem (sečení porostů od kraje ke středu)
- hospodaření na orné půdě v záplavovém území nebo na svazích oderské terasy
- degradace ornice a půdních společenstev na terase i jejích svazích splachy i pojezdy těžkou mechanizací
- hnojení kejdou v nivě i na polích vně CHKO
- zhoršování kvality vody splachy hnojiv a zemědělských chemikálií
- úniky močůvky z polních hnojišť
- poškozování krajinného rázu objekty zemědělské velkovýroby
- trvalí pokusy o rozorávání luk a zavážení nivy Odry a jejích přítoků
- nezáměr o obhospodařování luk jinou nežli těžkou technikou

Díky spolupráci mezi Ministerstvem zemědělství a Ministerstvem životního prostředí měly správy CHKO (v roce 2006) možnost vymezit jednotlivé agroenvironmentální dotační programy (z Programu rozvoje venkova, viz dále) do systému LPIS (Land parcel identification systém) k jednotlivým půdním blokům/dílům. Tím bylo umožněno rozložit jednotlivé dotační tituly, tak jak vyhovují právě CHKO Poodří i jednotlivým subjektům a zemědělcům.

Dotační tituly představují důležitý nástroj stimulační zemědělců k postupnému zavádění šetrného sečení a ekologicky vyváženého hospodaření na zemědělské půdě v CHKO Poodří jako rozumného kompromisu mezi jejich zájmy a ochranou přírody.

Výběr opatření, přispívajících k druhové pestrosti v CHKO

- vynechání částí luk při jejich sečení
- diferenciací doby sečení – provádí AGROSUMAK a. s. (docílí se dozrání semen trav i dvouděložných druhů rostlin, umožní jejich rozšiřování

do druhově chudých lokalit, obnovované, za-travňované plochy, a také poskytnou útočiště pro hnízdící ptáky, drobné savce, pro hmyz při sečení)

- sečení pozemků od středu ke kraji, nebo od jednoho kraje k druhému (umožní se živočichům útěk do bezpečí a navíc pokud zemědělec připevní před žací ústrojí sekačky řetězy, pobídne živočichy k útěku)
- nízká pojezdová rychlost zemědělských strojů cca 5–6 km/hod.
- nastavení výšky žacího stroje – ne příliš nízko
- ozelenění obvodu zemědělských areálů
- zatravňování pásů kolem polí a výsev biopásů (těmto lokalitám dávají ptáci větší přednost při hnízdění)

Seč travních porostů se provádí strojovou mechanizací (Foto Radim Jarošek).

Myslivost

Oblast Poodří je územím, kde se jednotlivé kultury pozemků nepravidelně střídají. Mezi dominantní a nejvíce zastoupené patří polní a luční pozemky, dále nepravidelně rozmístěné lesní komplexy a v neposlední řadě velmi rozsáhlá síť vodních ploch, která poskytuje dostatečný biotop pro vodní pernatou zvěř. Úlohu krytu pro jednotlivé druhy zvěře splňují i rozsáhlé pásy rozptýlené zeleně.

Ze spárkaté zvěře je v oblasti CHKO Poodří zaveden pouze chov srnčí zvěře; zvěř černá se vyskytuje velice nepravidelně a sporadicky. Z drobné srstnaté zvěře převládá zajíc polní a z pernaté bažant obecný.

Po novelizaci zákona o myslivosti došlo k vytvoření nových honiteb, změnám v užívání a obhospodařování honebních ploch a většinou ke snížení výměr honiteb. Na území CHKO Poodří je v současnosti zřízeno 20 honiteb, pouze 3 se však celou plochou rozkládají uvnitř CHKO. Z celkového počtu je 17 honiteb ve vlastnictví honebních společenstev. Největší je honitba patří honebnímu společenstvu Suchdol nad Odrou s výměrou

2 847 ha, další honitby společenstevní dosahují průměrně rozlohy cca 1 300 ha. Na území jediné národní přírodní rezervace zasahuje svou částí pouze honitba Polanka nad Odrou.

Z intenzivních chovů zvěře (obory a bažantnice) se na území CHKO Poodří vyskytují Obora Poodří v Kuníně s chovem dančí zvěře a bažantnice nacházející se na území přírodní rezervace Bartošovický luh. Oba tyto intenzivní chovy patří do vlastnictví Veterinární a farmaceutické fakulty v Brně.

Stavy zvěře neodpovídají stavu, při kterém bude zajištěn příznivý vývoj lesních porostů s celým přirozeným spektrem bylinného a stromového patra. Při současných stavech zvěře je nutno zabezpečovat novou výsadbu i přirozenou obnovu výstavbou oplocenek nebo u vzácnějších druhů individuální ochranou, neboť zvěř je schopna likvidovat sazenice i semenáčky téměř veškerých dřevin. Negativně se na stavu lesních porostů projevuje výskyt zejména srnčí zvěře škodící letním okusem, taktéž zaječí zvěř dokáže obzvláště v období nedostatku potravy způsobit škody na kmíncích kultur ohryzem. Zvěř se často koncentruje ve větších maloplošných zvláště chráněných územích (rezervace, přírodní památky), kde má vzhledem k omezenému pohybu lidí klid. I když došlo k určitému přehodnocení normovaných stavů a snížení skutečných stavů zvěře, je žádoucí dále stavy srnčí zvěře snižovat na vyhovující úroveň.

Na rybnících je krajně nežádoucí vypouštění polodivokých kachen a příkrmování vodních ptáků na hrázích. Nadměrné počty kachen divokých vyčerpávají přirozené potravní zdroje a vytlačují z prostředí vzácnější druhy vodních ptáků.

Jedním z problémů je v současné době trend budování pozorovacích zařízení (posedů). Při jejich zhotovování je často využíváno stojících stromů, které jsou mnohdy nevratně poškozovány. Taktéž umístování krmných zařízení do porostů v rezervacích není žádoucí, protože tím dochází ke stahování zvěře do porostů a tím k jejich zvýšenému poškozování.

Rybníkářství

Rybníkářství má v oblasti dávnou tradici, rybníky a náhon Mlýnka zde existovaly již v 15. století. Vysoké hráze dávných rybníků se zachovaly na mnoha místech, např. v k. ú. Svinov, Proskovice, Hladké Životice, Bernartice nad Odrou, Suchdol nad Odrou, Mankovice. Tyto velké rybníky byly závislé na vodní dotaci z náhonů odbočujících z vodních toků (především Odry) nad jezy. Když byly jezy strženy povodněmi, náhony i rybníky vyschly a v důsledku hospodářských změn v minulých staletích již nebyly obnoveny.

Dnes je v CHKO Poodří 58 pravidelně obhospodařovaných rybníků, které jsou sdruženy do 7 rybníčních soustav. Souhrnná plocha rybníků činí přibližně 688 ha (8,5 % území CHKO).

Rybníky byly vybudovány v rovinaté údolní nivě při okraji záplavového území jedno- až dvouletých vod. Proto jsou obehnané hrázemi ze všech stran, boční hráze kromě zadržování vody plní také funkci ochrannou proti vniknutí povodňových vod. Tato ochrana funguje u většiny rybníků přibližně do úrovně desetileté vody. Z důvodů hospodárného využití materiálu hrází jsou rybníky sdruženy do rybníčních soustav se společnými hrázemi mezi rybníky. Průměrná hloubka většiny rybníků je kolem 1 m, během desítek let se však postupně zmenšuje.

Rybníky v Poodří jsou přirozeně eutrofní, vhodné k chovu kapra jako hlavní ryby. Jako vedlejší druhy bývají vysazováni lín, cejn, štika, candát, sumec, tolstolobik bílý, tolstolobec pestrý, místy i amur bílý. Obvyklým způsobem hospodaření je hospodaření jednohorkové, kdy většina rybníků je zimována bez vody. Výjimku tvoří komorové rybníky, sloužící k přezimování rybí obsádky, manipulační rybníky, používané k dočasnému umístění ryb, a několik rybníků, na který se hospodaří způsobem vícehorkovým.

Charakteristika rybníků podle způsobu hospodaření

Rozhodující vliv na přírodní hodnoty rybníků má způsob hospodaření, především intenzita chovu ryb. Při omezení intenzity, tj. při hospodaření šetrném k přírodě, se po dobu několika let výrazně zvyšuje biodiverzita a vzrůstají přírodní hodnoty rybníků. Za několik roků však v přirozeně eutrofních až hypertrofních podmínkách CHKO Poodří nastupují expanzivní druhy vodních makrofyt (řechanka přímořská, kotvice plovoucí), které potlačují konkurenčně méně zdatné složky ekosystému, včetně zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Zvládnutí rostlinných expanzí je pak nákladné a trvá řadu let, během nichž v důsledku nezbytných zásahů kvalita ekosystému opět výrazně klesá.

V dlouhodobém horizontu je na různých rybnících v CHKO Poodří uplatňována rozdílná intenzita hospodaření: na rybnících ve stávajících nebo připravovaných maloplošných zvláště chráněných územích se dlouhodobě hospodaří způsobem šetrným k přírodě, z důvodu předcházení rostlinným expanzím jsou však i zde do hospodaření občas zařazeny kratší etapy s vyšší intenzitou chovu ryb.

Produkční rybníky

Patří sem přibližně dvě třetiny rybníčních ploch v CHKO. Jsou určeny převážně k chovu tržních ryb. Velcí kapři jsou výrazní bentofágové, kteří

hluboce rozrývají dno a vířením sedimentů jednak zakalují vodu, jednak ji obohacují živinami. Ve vodě bohaté živinami nastává masivní rozvoj mikroskopických řas (někdy i sinic) a vytváří se vegetační zákal. Světlo nemůže prostupovat ke dnu a do hlubších vrstev vodního sloupce, proto chybí ve dně kořenující ponořené a plovoucí rostliny a chybí i živočišná složka, která je vázána potravní pyramidou na vegetaci. Na těchto rybnících není hospodaření omežováno z důvodů ochrany přírody. Hlavním cílem hospodaření je zde dosažení co nejlepšího hospodářského výsledku.

Rybníky s hospodařením šetrným k přírodě

Pro hospodaření šetrné k přírodě je vyčleněna přibližně třetina rybničních ploch v CHKO Poodří (221 ha z 688 ha). Jsou to rybníky ve stávajících nebo připravovaných maloplošných zvláště chráněných územích, převážně v první zóně CHKO.

Patří sem rybníky menší až střední velikosti, do nichž je ve většině sezón vysazován jednoletý kapří plůdek, případně váčkový nebo rychlený plůdek. Díky obsádce mladých ryb zde bývá dobrá průhlednost vody (do poloviny července nejméně 40 cm), což umožňuje rozvoj ponořených a plovoucích vodních makrofyt, na která jsou pak potravně vázáni bezobratlí živočichové, obojživelníci a vodní ptáci.

Patří sem také velké rybníky s rozsáhlými porosty orobince nebo rákosu. Na těchto rybnících je možno při určitých omezeních hospodařit s poněkud větší intenzitou, protože vhodné prostředí a potravní nabídka pro živočichy zde zajišťují rákosiny a částečně i mokřady na přilehlých plochách.

V odůvodněných případech (péče o vegetaci obnaženého rybničního dna) jsou některé plůdkové rybníky napouštěny pomalu a opožděně, s pozvolným zaplavováním litorálu, případně se uplatňuje úplné letnění rybníků.

Rybník Velký Váček v národní přírodní rezervaci Polanská niva
(Foto Lenka Sovíková).

Manipulační rybníky a sádky

Tvoří zvláštní kategorii převážně menších rybníčků, sloužící ke krátkodobému umístění ryb. V průběhu sezóny jsou nepravidelně napouštěny a vypouštěny podle aktuálních potřeb rybníkářů. Dno bývá zarostlé rostlinami, z nichž mnohé patří mezi vzácné nebo zvláště chráněné druhy. Tyto rostliny se zde vyskytují právě díky nepravidelnému obnažování a zaplavování dna.

Význam rybníků pro ochranu přírody a krajiny

- chov ryb je tradičním odvětvím zemědělské výroby, vhodným pro území širší říční nivy
- rybníky i hráze jsou zachovalými krajinnými prvky typickými pro krajinný ráz Poodří
- rybníky vyrovnávají vodní režim a mikroklima v krajině, v suchých obdobích roku zajišťují stabilní vodní režim mokřadů ve svém okolí
- výskyt významných společenstev vodních rostlin: M1.1 Rákosiny eutrofních stojatých vod, M1.3 Makrofytní vegetace bahnitých substrátů, M2.1 Vegetace letněných rybníků, V1C, D, F Makrofytní vegetace eutrofních a mezotrofních stojatých vod – různé typy
- výskyt zvláště chráněných druhů rostlin: všechny kriticky ohrožené druhy vyskytující se v CHKO Poodří, tj. plavín štítnatý, nepukalka vzplývající, řečanka menší, úpor kuříčkovitý, kotvice plovoucí, silně ohrožený druh leknín bílý. Botanicky významná území.
- výskyt a rozmnožování velkého počtu druhů bezobratlých (mimo jiné silně ohrožená škeble rybničná, v mokřadech pod rybníky kriticky ohrožený svinutec tenký – předmět ochrany v EVL Poodří)
- výskyt a rozmnožování vzácných a zvláště chráněných druhů ryb (ohrožený piskoř pruhovaný – předmět ochrany v EVL Poodří, hořavka duhová – evropsky významný druh)
- výskyt a rozmnožování zvláště chráněných druhů obojživelníků: jádrové populace skokana skřehotavého, skokana zeleného, rosničky zelené, kuňky ohnivé – předmětu ochrany v EVL Poodří, skokana ostronosého. Mokřady v okolí rybníků jsou významné pro zachování silných populací čolka obecného a rouchy obecné.
- významné místo odpočinku na tahu vodního ptactva, mnoho zvláště chráněných druhů ptáků zde také hnízdí. Díky rybníkům je CHKO Poodří mezinárodně významným ptačím územím v rámci projektu International Council for Bird Preservation (ICBP).

Ohrožení rybničních ekosystémů

- neopevněné rybniční hráze podléhají zvýšené erozi v důsledku vanovitého vyhrnutí rybníků v 70.–80. letech, kdy byla odstraněna většina ochranných litorálních porostů. Dřeviny na hrázích jsou podemleté a vyvracejí se do vody, tím

se hráze dále zužují a stávají se neprůjezdnými. Nemožnost příjezdu znesnadňuje a někdy i znemožňuje provádění běžných oprav. Rozplavený materiál hrází urychluje zaměňování rybníků.

- v Polance nad Odrou je nejcennější rybník v národní přírodní rezervaci ohrožen postupujícím meandrem Odry
- šíření expanzivních druhů na rybnících s hospodařením šetrným k přírodě
- vyvážený stav ekosystémů na rybnících s hospodařením šetrným k přírodě může být negativně ovlivňován nadměrnou predací plůdku a dravých ryb, kormorány nebo volavkami

Sportovní rybářství

Sportovní rybolov na volných vodách je významnou složkou zájmové činnosti a rekreace obyvatel průmyslového regionu Ostravska.

Do CHKO Poodří zasahuje celkem 16 rybářských revírů. Převažují revíry mimopstruhové na Odře a jejích přítocích a na poříčních tůňích (12 revírů). Pstruhové revíry jsou tvořeny pouze krátkými úseky drobnějších přítoků před jejich ústím do Odry (4 revíry).

Trvalé poříční tůňe

Trvalé poříční tůňe jsou zachovalými krajinnými prvky typickými pro krajinný ráz Poodří. Kromě rybářsky využívaných trvalých tůňí jsou v Poodří – zvláště v lužních lesích – desítky starých říčních ramen, která jsou periodicky protékána při záplavách a v létě částečně vysychají nebo si podržují nízkou vodní hladinu, nepostačující pro chov ryb. V lukách i lesích jsou také stovky až tisíce drobnějších i větších periodických tůňí.

V Poodří je celkem 18 rybářsky využívaných trvalých tůňí o celkové ploše více než 15 ha (17 tůňí při Odře a 1 tůň při Ondřejnici). Tyto tůňe jsou součástí 4 rybářských revírů (Ondřejnice 1A, Odra 3A, Odra 4A, Odra 5A).

Význam trvalých tůňí

- zachovalé krajinné prvky, typické pro krajinný ráz Poodří
- přispívají ke zvýšení rozmanitosti ekosystémů stojatých vod
- výskyt ohrožených společenstev vodních rostlin a zvláště chráněných druhů rostlin (např. kriticky ohrožená nepukalka vzplývající, silně ohrožený leknín bílý). V břehových a doprovodných

Slaňáky u Studénky.

- porostech zůstaly místy zachovány mohutné exempláře topolu černého, v podrostu se většínou vysytlují porosty sněženek, roztroušeně se objevuje silně ohrožený krušík polabský.
- výskyt a rozmnožování zvláště chráněných živočichů: ohrožený piskoř pruhovaný – předmět ochrany v EVL Poodří, obojživelníci (zeleně zbarvení skokani), bezobratlí (měkkýši, koryši, hmyz – zvl. vodní brouci a vážky). V doprovodných porostech hnízdí ohrožené druhy ptáků (slavík obecný, strakapoud prostřední).
 - využití ke sportovnímu rybolovu: význam pro rekreaci, vztah k přírodě u místních obyvatel

Ohrožení

Hlavní ohrožení ekosystémů trvalých tůň a jejich biodiverzity souvisí s rybářským využíváním: snahy o zvyšování rybích obsádek, případně o využívání nepůvodních býložravých druhů ryb.

Na některých tůňích v úseku Polanka–Jistebník (napřímení toku bylo provedeno v 70. letech 20. stol.) výrazně postoupil proces postupného zanášení a zazemňování. Tyto tůně již nejsou využitelné pro účely sportovního rybářství, což zvyšuje tlak na intenzitu využívání ostatních lokalit. Objevují se také požadavky ze strany rybářských organizací na prohlubování a rozšiřování tůň, případně na umělé posílení vodní dotace.

V poslední době se v souvislosti se změnami klimatu ve zvýšené míře uplatňuje i částečné vysychání některých lokalit.

Vodní hospodářství

Osou CHKO a zároveň nejvýznamnější řekou je Odra vstupující na území CHKO mezi obcemi Vražné a Mankovice v ř. km cca 83,5 (kilometráž odečítána v GIS z databáze DIBAVOD Výzkumného ústavu vodohospodářského TGM) a opouštějící CHKO pod tzv. Polaneckou spojkou v ř. km 26 a má tedy na území CHKO délku 57,5 km. Tok pramení ve Vojenském újezdu Libavá v nadmořské výšce 634 m n. m. a po asi 50 km vstupuje do CHKO. Tok je ve vojenském újezdu neupravený s výjimkou několika drobných úprav v okolí mostů či jiných objektů a směrové úpravy v pramenné oblasti v délce několika málo kilometrů, která je však bez opevnění a v současnosti probíhá návrat toku do přírodně blízkého stavu.

V újezdu se nachází několik vodních děl sloužících dříve hlavně sovětským vojskům k výcviku, dnes jsou některá z nich využívána hospodářsky. Největší je přehrada Barnov sloužící stále k výcviku, avšak ani tato přehrada nemá parametry, které by mohly způsobit významnou modifikaci charakteristik řeky Odry. Po opuštění vojenského újezdu pokračuje několik kilometrů řeka bez úpravy, až v ř. km cca 96 začíná opevnění záhozovou pat-

kou navazující na jez v Jakubčovicích nad Odrou, který vymezuje jeden z konců evropsky významné lokality Horní Odra. Od zmíněného ř. km je řeka upravena různými způsoby, od kamenné záhozové patky až po dlážděné prizmatické koryto. Úprava končí pod městem Odry kolem ř. km 85. Tato úprava tvoří přechodový úsek mezi bystrinným charakterem řeky s velkým sklonem a velmi hrubozrnnými sedimenty a meandrujícím tokem plynoucím v jemnozrnnějších sedimentech v CHKO.

Za přechodný úsek lze považovat i část toku od vstupu do CHKO v ř. km 83,5 až k Jeseníku, kde je řeka upravena mj. za účelem provedení průtoku pod tratí Bohumín–Přerov. Vrstva povodňových hlín zde není příliš mocná, v korytě s nižšími břehy se nachází větší množství šterkových lavic a náplavů a meandry nejsou markantně vyvinuty. Pod Jeseníkem nad Odrou nabývá řeka charakteru typického pro CHKO Poodří – silně meandrující tok plynoucí ve vlastních jemnozrnných sedimentech povodňových hlín, které tvoří kolmé břehy koryta a jejich výška se směrem po proudu zvětšuje.

Přes poměrně vysoké procento délky toku zasaženého lidskou činností lze prohlásit, že se jedná o velmi zachovalý meandrující tok, jehož nejvýznamnější vlastností je přirozená (přírodě blízká) distribuce průtoků daná neexistencí významnějších vodních děl v horních částech povodí.

Nepozměněnost průtokového režimu Odry a jejich přítoků umožňuje vývoj a existenci unikátních biotopů a na ně vázaných druhů.

Regulovaný úsek Odry u Košatky (Foto Radim Jarošek).

Přítoky Odry – pravostranné

Ondřejnice – soutok s Odrou ř. km 34,96, tok upraven kromě výústní části v délce 0,850 km. Úprava spočívá ve směrových změnách, odříznutí starého koryta, vybudování tří stupňů a množství dřevěných prahů, ohrázení. V roce 1993 provedena na hrázích výsadba, jinak nálet. Stará Ondřejnice zčásti zachována, dotace vodou

z Jarkovského potoka, využití Českým rybářským svazem k chovu ryb, správce toku – Povodí Odry, s. p. má zájem na revitalizaci úseku pod Starou Vsí nad Ondřejnicí

Lubina – soutok s Odrou ř. km 36,160, neupraven pouze úsek cca 500 m před ústím, dále běžná úprava směru, zpevnění paty svahu a vysvahování

Albrechtický potok – soutok s Odrou ř. km 48,4, upraven v celé délce, převážně v intravilánu obce.

Sedlnička – soutok s Odrou ř. km 51,62, tok regulován v celé délce, paty břehu zpevněny tvarovkami, bez břehových porostů, zaústění balvanitým skluzem, probíhá samovolná renaturace.

Bartošovický potok – soutok s Odrou ř. km 55,77, regulován v celé délce

Jičínka – soutok s Odrou ř. km 63,3, neupravený úsek ř. km 0,00 – 1,27, dále tok regulován v celém rozsahu včetně oboustranného ohrázení, v intravilánu Kunína provedena výsadba dřevin v korunách hrází

Teplica (Bernartický potok) – soutok s Odrou ř. km 76,9, tok upraven v celé délce, břehové porosty v kratších úsecích, protéká v převážné části obcí Bernartice n. O.

Luha – soutok s Odrou ř. km 78,68, upravena v celé délce, bez břehových porostů, v intravilánu ohrázena

Vraženský potok – soutok s Odrou 82,79, část v chráněné oblasti upravena a ohrázena

Přítoky Odry – levostranné

Polančice – soutok s Odrou ř. km 30,75, výrazně zahloubené meandrující koryto, vyvinuté břehové porosty.

Bílovka (Setina) – soutok s Odrou ř. km 40,66, nově vybudovaná vyústní trať – geometricky strohého přímkového charakteru s dvěma zalomeními, řada prahů a tři stupně, svahy u paty opevněny, celý tok ohrázen, staré koryto odříznuto od toku, zčásti bezvodé, revitalizace – stavební povolení vydáno v roce 2007

Husí potok – soutok s Odrou v ř. km 60,4, mimo CHKO v obci upraven do prizmatického dlážděného koryta, příp. se záhozovou patkou, přibližně od jezu u hranice CHKO technické prvky úpravy nevysledovatelné, avšak v minulosti pravděpodobně existovala, o čemž svědčí neobvykle přímý charakter koryta a výsadba topolů

Křivý potok – soutok s Odrou v ř. km 67,46, mimo CHKO upraven, v CHKO zachován přirozený charakter

Mimo výše vyjmenované toky přitéká do CHKO množství drobných vodních toků, jejichž recipientem mnohdy není samotná Odra. Tyto toky jsou až na výjimky upraveny a pokud protékají intravi-

lánem, jsou i vektorem šíření znečištění. Příkladmo lze uvést:

Studénecký potok – zaústěn do Mlýnky, je recipientem odpadních vod Studénky

Kozílkův potok – zaústěn do Slaňáků, znečišťován odlehčením Studénecké jednotné kanalizace

Suchdolský (Kletenský) potok – zaústěn do Suchdolského náhonu, před výstavbou čistírny odpadních vod byl recipientem odpadních vod i odpadů ze Suchdolu nad Odrou

Hrabětický potok – protéká mimo intravilány, vně CHKO dlážděn žlabovkami, v CHKO zachován přirozený charakter, ústí do jesenického náhonu

Bezejmenné přítoky Odry mezi Albrechtickami a Petřvaldíkem – vytékají z lapolů letiště Mošnov, po vstupu do CHKO se zařezávají do terasového svahu, kde jsou napřímeny a dlážděny žlabovkami

Významnými toky v CHKO Poodří jsou také náhony, z nichž nejdelší a nejstarší je **Mlýnka**. Jedná se sice o umělá díla, jejich dlouhodobá existence však umožnila ustálení rovnovážného stavu a náhony pozitivně ovlivňují hydrický režim okolních lokalit.

Hlavaté vrby u Mlýnky (Foto Radim Jarošek).

Výstavba

Krajinu Poodří, spoluutvářenou po staletí člověkem, velkou měrou poznamenává také výstavba. Typická podoba zemědělských usedlostí i skromných stavení vznikla společenským vývojem, který odráží specifické přírodní podmínky (blízkost nivy s periodickými jarními záplavami, dostatek hlíny jako stavebního materiálu) a vstřebává rozmanité kulturní vlivy. Smísením vlivů moravské, slezské a německé architektury vznikl jedinečný soubor dodávající krajině její typický ráz.

Historický pohled

První, výhradně česká kolonizace tohoto území proběhla za vlády Přemyslovců v 11. století.

Výsledkem bylo osídlení okrajových částí Poodří vesnicemi typu okrouhlic. Tato sídla měla malý počet usedlostí a jejich osadníci obdělávali jen omezené výměry pozemků, obklopené královskými lesy (Blahutovice, Bílov a Pustějov).

Po tatarských a polsko-uherských vpádech ve 13. století byl sever Moravy do jisté míry vylidněn. Opuštěné obce byly dosídlovány převážně novým obyvatelstvem německého i moravského etnika, které zakládalo nové vsi na mnohem větších katastrech s většími výměrami půdy (tzv. lesní lánové vsi s rozptýlenými dvorci a záhumenicovou plužinou). Souvislá vesnická zástavba byla formována na terasách Odry, podél pravostranných a levostranných přítoků (Suchdol nad Odrou, Hladké Životice, Butovice, Studénka, Jistebník, Jeseník nad Odrou, Bernartice nad Odrou, Bartošovice) nebo byla umístěna v terase Odry samotné (Mankovice, Petřvaldík, Košatka). Této typizaci se úplně vymyká Nová Horka, která vznikla jako podzámčí. Tento typ sídel se zástavbou zpravidla podél vodotečí lišil od původně českých okrouhlic. Lánové vsi měly nejvíce 30–50 usedlostí. Zástavba se až do konce 18. století udržovala v relacích a mezích, které přírodní prostředí vážně neznehodnocovaly.

Součástí vesnic byly tvrže, postupně přebudovávány na zámecká šlechtická sídla s hospodářským zázemím a navazujícími parky (Jeseník nad Odrou, Kunín, Bartošovice, Nová Horka, Studénka). V období baroka prošla úpravami a přestavbami. Např. barokní zámek v Kuníně vybudoval v místě staré tvrže pro hrabata z Harrachu v letech 1726–1734 stavitel Johann Lucas von Hildebrandt, později zde vznikl jeden z nejmodernějších vzdělávacích ústavů střední Evropy.

V záplavovém území řeky Odry byly budovány pouze stavby související s využitím vodní energie – mlýny, pily, valchy.

Tradiční zástavba

Jednoduché roubené stavby obdélníkového půdorysu se sedlovou střechou krytou doškem, šindelem a výjimečně břidlicí se v Poodří dochovaly pouze ojediněle (Albrechtický, Kunín, Košatka, Hůrka). Díky dostupnosti jemných hlín se zakládaly cihelny a pálená cihla se postupně stala charakteristickým stavebním materiálem Poodří. Vznikaly jednoduché zděné domy a s rozvojem zemědělství také typické zemědělské usedlosti – grunty, sestavené z několika stavení okolo vnitřního dvora. Trojboké usedlosti byly do ulice orientovány štítovými částmi staveb, spojenými zdí s vjezdovou bránou. Čtyřboké usedlosti směřovaly do ulice delší okapovou stěnou a průjezd do tohoto uzavřeného dvora slezského typu byl zpravidla umístěn uprostřed průčelí budovy. Grunty spolu s chalupami a domky vytvářely podél vodních to-

ků specifickou urbanistickou strukturu, v některých místech dodnes zachovalou.

Statek v Pustějově (Foto Václav Osmančík).

Společně se zchovalými zemědělskými usedlostmi a jednoduchými zděnými domky jsou pro tuto oblast typické nápadné vilové domy obchodníků a místních podnikatelů s obytným podkrovím a vikýři (Studénka, Suchdol nad Odrou, Pustějov). U tohoto druhu staveb bylo čerpáno z městského prostředí. Navenek se tyto domy projevovaly plastickým barevným ztvárněním omítek, někdy i štukovou výzdobou.

Střechy venkovských stavení byly sedlové, ojediněle doplněny valbičkou. Objekty far a občanské vybavenosti měly často střechu mansardovou nebo valbovou. Od 19. století střešní krytinu šindel a břidlici nahradila kunínská pálená taška (glazovaná a v několika barvách – tmavě červená, tmavě modrá, černá), což posílilo rázovitost zdejší vesnické zástavby. Pálená taška je v oblasti rozšířena dodnes, doplněná o šedé eternitové šablony a plech.

Fasáda objektů byla jednoduše členěná: soklová část, hlavní nebo i patrová římsa, nároží, šambrány, podokenní římsy. Často bývalo průčelí od štítu odděleno menší stříškou. Převládaly barvy typické pro okolní zemědělskou krajinu i krajinu říční nivy (kávově hnědá, světlá hnědá, písková, sytější tony hnědé, sytá okrová, žlutá). Bílá barva se vyskytovala u menších usedlostí převážně v okrajových, rozvolněných částech nebo na starších objektech.

Pro Poodří jsou charakteristické stodoly, které uzavíraly a vymezovaly sídlo po obvodu zástavby (v urbanisticky zchovalých částech obcí jsou dochovány dodnes). Většinou se jednalo o pilířové typy stodol, kdy byly pilíře vyžděny z cihel nebo kamene a stěny svíse bedněny. V Poodří se vyskytoval také polygonální typ (Mankovice). Střechy stodol kryly slaměné došky, později štípaný šindel. V současnosti převládá pálená krytina cihlové barvy nebo šedé eternitové šablony.

Specifické znaky venkovských stavení:

- obdélný půdorys staveb, orientace podmíněná přírodními podmínkami (morfologie terénu – štíty často orientovány kolmo k vodnímu toku)
- jednopodlažní zděné objekty s podkrovním půdním prostorem (půdní nadezdívky se sýpkami jako skladovacími prostory)
- trojboká štítová zástavba s obytnou částí, výminkem a stodolou (Mankovice, Jeseník n. O., Bernartice n. O., Pustějov, Bartošovice)
- čtyřboká okapová zástavba patrových zemědělských dvorců (Mankovice, Jeseník n. O., Bernartice n. O.)
- zastřešení sedlovou střechou se sklonem cca 40 ° (výjimečně valbové a mansardové střechy – školy a fary), pokrytou šindelem, břidlicí a pálenou taškou
- obdélná členěná dřevěná okna, omítnutí vápennou omítkou (bílá, žluté a hnědé odstíny barev)
- oplocení pozemků převážně dřevěnými plaňkovými ploty (předzahrádky, živé ploty), ohradní zdi v kombinaci s vjezdovými dřevěnými branami
- stodoly se záhumenicemi po obvodu sídla

V současnosti si zástavba v Poodří zachovává ulicový charakter, je soustředěná zpravidla podél pravostranných a levostranných přítoků Odry. Postupně dochází k zahušťování zástavby. V dnešní době jsou v rámci změn územních plánů vytvářeny zóny pro zástavbu novou, která nerespektuje typickou urbanistickou strukturu obcí v Poodří.

Vilový dům ve Studénce (Foto Václav Osmančík).

Poválečné období

K výraznějším změnám ve venkovském prostoru dochází s rozvojem průmyslu a dopravy v 19. a 20. století. Snad nejzřetelněji se tyto změny začaly projevovat v poválečném období. Na základě změny politických poměrů v zemi došlo v relativně krátkém časovém úseku k množství radikálních zvrátů, které přetvořily tradiční obraz vesnice.

Z obcí v Poodří bylo po válce vysídleno německé obyvatelstvo a noví usedlíci nenavázali na tradiční hospodaření svých předchůdců. Kolektivizace a integrace zemědělské výroby narušily harmonickou strukturu krajiny, proces scelování pozemků a velkoplošné meliorace krajinu postupně devastovaly. Harmonické měřítko krajiny bezpochyby narušila výstavba rozsáhlých zemědělských komplexů v okrajových částech obcí. Jelikož má pooderská krajina ve vyvýšených částech nivy Odry převážně zemědělský charakter, postihl tento neblahý fenomén téměř všechna sídla (negativní dominanty v podobě zemědělských areálů a silážních věží bez ozeleňujících pásů stále narušují ráz pooderské krajiny).

Socializací vesnice se dramaticky změnila urbanistická struktura sídel (výstavba objektů veřejné vybavenosti ve střediskových obcích, bytové domy, nevhodné přestavby a úpravy stávajících stavení, výstavba JZD, regulace toků atd.). Nepřiměřeně byla využívána a postupně chátrala šlechtická panství. Přiblížení se městu, změna hmotových proporcí novostaveb, břizolitová omítka a absolutní bezohlednost k tradicím a respektu k venkovské zástavbě měly negativní vliv na lidovou architekturu a značně poznamenaly krajinný ráz celého území. Rovnováha krajiny založená na respektu k přírodním podmínkám a uzavřeném výrobním cyklu byla narušena.

I přes radikální změny v poválečném období si vesnice v Poodří dodnes zachovaly své specifické rysy (tradiční zástavba se prolíná s novějšími stavbami 60. a 70. let), ve výsledku však není urbanistická struktura obcí zachovalá. V obcích jako Jeseník n. O., Bernartice n. O., Mankovice či Bartošovice však existují zachovalé lokality, které si zvýšený zájem a případnou péči památkářů jistě zaslouží.

Bytové centrum v Hladkých Životicích (Foto Václav Osmančík).

Poodří dnes

Poodří je v rámci Moravskoslezského kraje silně exponovaným regionem, umístěným mezi horotvornými celky Jeseníků a Beskyd. Vyznačuje se pří-

hodnými klimatickými podmínkami s tradicí založenou na zemědělství a rybníkářství. V současnosti do tohoto území zasahuje 17 obcí včetně tří městských obvodů statutárního města Ostravy (uvnitř chráněné krajinné oblasti leží pouze části obcí, toto upravuje ust. § 10 vyhlášky č. 155/1991 Sb., o zřízení CHKO Poodří).

Velikost obcí je heterogenní, což se projevuje v hustotě zalidnění (55–334 obyvatel/km²). Počet obyvatel většiny obcí kolísá mezi 600–2 000 obyvateli. Ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, Suchdole nad Odrou, Šenově u Nového Jičína a Studénce počet přesahuje 2 000 obyvatel (Suchdol nad Odrou byl prohlášen městysem, Šenov u Nového Jičína má charakter předměstí Nového Jičína, Studénka je s více než deseti tisíci obyvateli v CHKO Poodří mimo Ostravu jediným městem).

Menší objemové měřítko staveb a převažující individuální zástavba jsou jednotným znakem současnosti. Hospodářské budovy a statky charakteristické pro oblast Moravského Kravařska nejsou plnohodnotně využívány a bez potřebné rekonstrukce pozvolna chátrají. Jejich zachování závisí na přístupu vlastníka, obnova na odborném a citlivém posouzení projektanta. Od devadesátých let minulého století proniká do Poodří nový fenomén v podobě kobercové výstavby cizorodých typových domů. Většina z těchto novostaveb ve svých základních rysech nenavazuje na tradiční zástavbu venkova a jejich výstavba je možná pouze izolovaně od stávajících zachovalých staveb. Suburbanizační proces úzce souvisí s polohou Poodří v zázemí města Ostravy. Spolu s výše uvedenými neduhy minulosti nový katalogový styl rodinných domů a podnikatelské baroko přispívá k degradaci vesnice jak z urbanistického, tak i architektonického hlediska.

Památková ochrana staveb

V některých obcích v Poodří jsou dodnes zachovány zámky šlechtických majitelů panství (Jeseník nad Odrou, Bartošovice, Kunín, Studénka, Nová Horka), přestavovaných z původních tvrzí. V období socialismu byly tyto stavby nepřiměřeně využívány a chátraly. Nově zrekonstruované jsou dnes zámky v Kuníně a Bartošovicích (sídlo Regionu Poodří), rekonstrukcí prochází zámek v Jeseníku nad Odrou. Zámek ve Studénce již dlouhodobě slouží jako železniční muzeum, historicky cenný objekt v Nové Horce je v současnosti využíván jako ústav sociální péče.

Vedle zámeckých objektů jsou v obcích Poodří další architektonické skvosty v podobě kostelů, far a drobných sakrálních staveb. Tyto stavby jsou spoluurčujícími prvky sídel, zejména kostelní věže pak i významnými dominantami v krajině.

V nivě Odry se zachovaly stavby vázané na využití vodní energie. Za zmínku stojí Lesní mlýn v Bernarticích nad Odrou, Dolní Mlýn u Jeseníku

nad Odrou, mlýny v Bartošovicích, Nové Horce a Proskovicích.

Spolu s výše zmíněnými se v Poodří nachází také zachovalá stavení tradiční vesnické architektury vázané na zemědělství, zejména zemědělské usedlosti ve štítové a okapové zástavbě. Některé jsou sice poznamenány přestavbami a doplněny novými prvky, celková hmota těchto stavení však zůstává zachována.

S existencí železniční tratě je spojena železniční architektura (nádražní budovy ve Studénce, Jistebníku a Suchdole nad Odrou, depo a byty pro zaměstnance ve Studénce).

V současnosti má na předmět ochrany negativní vliv především suburbanizace, úzce související s polohou CHKO Poodří v blízkosti města Ostravy. Novostavby rodinných domů jsou často realizovány bez návaznosti na urbanistickou strukturu obce a v architektonických rysech nenavazují na tradiční zástavbu. Výrazně zachovalé části obcí poznamenávají necitlivé stavební úpravy, přístavby a nástavby stávajících objektů.

Mlýn v Bartošovicích (Foto Václav Osmančík).

Těžba nerostných surovin

V CHKO Poodří je v provozu jediné činné ložisko, a to těžebna cihlářských surovin v Kuníně (těžba je v současnosti zastavena). Tato těžba nemá negativní vliv na CHKO Poodří. Vlastní těžebna se skládá z pískovny, kde jsou těženy glacialakustrinní písky, a z hlinišť. V pískovně při těžební činnosti vznikla nevelká vodní plocha na úrovni hladiny podzemní vody, která je cennou lokalitou pro rozmnožování čolka velkého. V hliništi při těžbě vznikají vodní plochy, které jsou vhodnými jako rozmnožiště obojživelníků. Byla zde také dokumentována řada druhů vážek. Těžebna je součástí evropsky významné lokality Cihelna Kunín. V pískovně byl také prokázán výskyt břehule říční.

Těsně u hranic CHKO Poodří v k. ú. Bernartice nad Odrou je v provozu ložisko sedimentů sálského zalednění. Je využíváno od roku 1997. Nebyl zjištěn negativní vliv těžby na předměty ochrany v CHKO Poodří.

Na území CHKO Poodří se plánuje otevření výhradního ložiska fluvialních sedimentů údolní terasy řeky Odry v Mankovicích (viz POODŘÍ 2/2009).

Z nevýhradních ložisek, která mohou mít vliv na předmět ochrany, je třeba zmínit ložisko Polanka nad Odrou. Z hlediska jeho pozice na hranici CHKO a množství zásob suroviny by jeho těžba způsobila výrazné poškození přírodní rezervace Polanský les. Problematické je využití ložiska Vražné-východ, a to vzhledem k jeho poloze v údolní nivě. Nevýhradní ložisko Košatka nad Odrou se CHKO dotýká pouze okrajově, nicméně otevření ložiska by vzhledem k jeho poloze v údolní nivě a blízkosti CHKO bylo problematické.

Nebilancované ložisko Košatka nad Odrou leží v nivě, převážně ve druhé zóně CHKO Poodří. Případné využití ložiska by bylo rovněž velmi problematické.

Z výhradních ložisek palivoenergetických surovin zasahují na území, resp. pod území CHKO Poodří čtyři ložiska – Paskov-západ a okrajově Důl Odry, závod Svinov, Příbor-sever a Zábřeh. Ložisko Paskov-západ leží přímo pod národní přírodní rezervací Polanská niva a přírodní rezervací Polanský les, ložisko Zábřeh leží pod severovýchodní částí přírodní rezervací Polanský les. Všechna tato ložiska jsou dosud netěžená. V případě těžby těchto ložisek by pravděpodobně došlo k ovlivnění krajinného rázu poklesy původního terénu, způsobenými zavalováním vytěžených slojí. Dle zkušeností z těžené části OKR by tyto poklesy dosáhly hodnoty kolem 1 metru.

Rekreace a turistika

Původně patřilo Poodří k turistickému subregionu Ostravsko a jako málo atraktivnímu území mu nebyla věnována pozornost ani v rozvojových dokumentech a koncepcích. Situace se začala měnit po založení svazku obcí Regionu Poodří v roce 1999. V roce 2000 byl vypracován Projekt trvale udržitelného rozvoje turistického ruchu v Regionu Poodří (ČSOP Studénka).

Následně region prosadil ustanovení nového turistického subregionu Poodří pro oblast jižně od Ostravy zhruba v hranicích bývalého okresu Nový Jičín. Směřování bylo dáno potenciálem destinace – zaměření na poznávací a rodinnou turistiku, cykloturistiku a agroturistiku.

Rok 2002 přinesl další aktivity, obzvláště projekty Řízená turistika v Regionu Poodří a Informační podpora a osvěta v rámci rozvoje venkovské turistiky.

Zvýšený zájem o přírodní a kulturní dědictví regionu pak vedl k vytvoření platformy Destinační management turistického regionu Moravské Kravařsko – Poodří, na jejímž základě se odvíjely další úspěšné aktivity, jako například certifikace míst-

ních produktů, vytvoření návštěvnického centra v rodné usedlosti Johanna Gregora Mendela, příprava dokumentace pro vybudování mezinárodní cyklostezky Odra–Morava–Dunaj v Moravskoslezském kraji.

Aktuálně je rozvoj rekreačních a turistických aktivit zapracováván do připravované rozvojové Strategie rozvoje venkovského Regionu Poodří a rovněž v dokumentech MAS Regionu Poodří, o. s., které byly vyhotoveny v intencích programu Leader – Integrovaná strategie rozvoje území a Strategický plán Leader MAS Regionu Poodří, o. s. v letech 2007–2013 (zpracovávaných pod metodickým vedením Centra pro komunitní práci Střední Morava) a za aktivní účasti zástupců Správy CHKO Poodří.

Vliv rekreace, sportu a turistiky

Vliv rekreačních aktivit na předměty ochrany v CHKO Poodří je významný. To platí v nejvyšší míře pro severní část CHKO, dotčené bezprostřední blízkostí Ostravy ale i Studénky a rovněž ostatních obcí, jejichž obyvatelé v Poodří hledají poslední zbytek zachované přírody.

Positivním vlivem zájmu o krajinu Poodří je získávání podpory veřejnosti ochraně přírody, o uchování přírodního a kulturního dědictví.

Negativní vlivy však převládají. Jedná se hlavně aktivity příměstské rekreace spojené s bezohledným využíváním krajiny jako tělocvičny, motokrosové či dostihové dráhy, prostoru pro venčení psů atd.

Aktivity turistického ruchu nemají na předmět ochrany významný negativní vliv. Poznávací turistika pěší nebo na kolech je vhodně usměřňována podporována Správou CHKO i Regionem Poodří. Potenciál stávajících cyklotras i připravovaných cyklostezek je směřován mimo cenné lokality – k atraktivitám v obcích, jejichž turistické využití přináší prospěch místním komunitám. V tomto duchu je také připravována koncepce rozvoje cyklistické dopravy v Regionu Poodří.

Tabule u Pasečného mostu na naučné stezce Kotvice
(Foto Radim Jarošek).

Návrhová část

(v celém rozsahu kromě některých příloh)

Úvod

Plán péče o CHKO Poodří je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území (§ 38, odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny – dále jen zákon). Zpracování plánů péče o chráněné krajinné oblasti zajišťuje Ministerstvo životního prostředí (MŽP) prostřednictvím Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), zejména příslušné správy chráněné krajinné oblasti.

Podrobnosti ke způsobu zpracování a obsahu plánů péče jsou stanoveny prováděcím předpisem (vyhláška MŽP č. 60/2008) a dále rozpracovány v metodickém pokynu MŽP zveřejněném ve Věstníku MŽP č. 12/2007.

Plán péče slouží jako podklad pro jiné druhy plánovacích dokumentů a pro rozhodování orgánů ochrany přírody. Pro fyzické ani právnické osoby není závazný.

Plán péče neobsahuje opatření, která jsou povinností správy chráněné krajinné oblasti vyplývající přímo ze zákona o ochraně přírody a krajiny.

Plán péče o CHKO Poodří je zpracován na období let 2009 až 2018 a je druhým dokumentem tohoto druhu předkládaným ke schválení. Navazuje na platný plán péče a byl zpracován kolektivem autorů složeným z pracovníků správy CHKO Poodří a ředitelství AOPK ČR.

Ochrana přírody

Strategie ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří

CHKO Poodří je typem harmonické krajiny spoluutvářené dlouhodobou lidskou, zejména zemědělskou činností. Pro krajinu s málo členitým reliéfem je určující řeka Odra, která má ojedinělý charakter přirozeně meandrujícího nížinného toku s inundačním územím. Využívání pravidelně zaplavované nivy vedlo k vytvoření typické struktury krajiny charakteristické střídáním vodních toků a ploch a menších celků lesa s rozsáhlými zemědělsky využívanými pozemky (loukami i ornou půdou) s rozptýlenou zelení. Zástavba, která krajinu doplňuje, je soustředěna převážně mimo záplavové území.

Dlouhodobý cíl ochrany přírody a krajiny v CHKO Poodří je prezentován v § 2 vyhlášky č. 155/1991 Sb., o zřízení CHKO Poodří: „Účelem vyhlášky je ochrana a postupná obnova hodnot krajiny, jejího vzhledu a jejích typických znaků a vytvoření a rozvíjení ekologicky optimálního systému všestranného využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů v oblasti. K typickým znakům oblasti náleží zejména její povrchové utváření, včetně vodních ploch a toků, její rostlinstvo a volně žijící živočišstvo, rozvržení a využití lesního a zemědělského půdního fondu a ve vztahu k ní také rozmístění a urbanistická skladba sídlišť a místní zástavba lidového rázu.“

V ochraně přírody bude pozornost zaměřena na následující okruhy:

- zachování dynamického vodního režimu Odry podmiňujícího vznik specifických společenstev v nivě a jejich typickou sukcesí
- zachování a ochrana vodního režimu pramenišť a mokřadů říčních teras
- obnova přírodě blízkého vodního režimu ve vybraných částech oderské nivy
- udržování a zvyšování biodiverzity území péčí o stávající přirozená a přírodě blízká společenstva vytvářením podmínek pro jejich obnovu nebo rozvoj
- zachování, příp. vytváření vhodných životních podmínek pro vzácné a chráněné druhy rostlin a živočichů a jejich společenstva
- udržování, příp. vytváření vhodných podmínek pro rozvoj ptačích populací
- ochrana vyskytujících se přírodě blízkých lesních společenstev lužního i pahorkatinného charakteru
- prosazování a podpora šetrného, přírodě blízkého obhospodařování rybníků, zemědělských ploch a lesů

V ochraně krajiny bude pozornost soustředěna na zachování a ochranu typického krajinného rázu, včetně tradičních urbanistických forem sídel a architektury jednotlivých staveb, a na uchování volné krajiny jako specifické hodnoty. V partnerství se samosprávami a investory bude usilováno o nalezení vhodných urbanistických forem a prostorových řešení staveb, odpovídajícím požadavkům na účelný a úsporný provoz i hodnotné architektonické ztvárnění.

Trvale bude věnována pozornost plnění mezinárodních závazků situovaných na území CHKO a dále ekologické výchově, osvětě a vzdělávání obyvatel i návštěvníků CHKO.

CHKO (návrhy na úpravu hranic, bližších ochranných podmínek a zonace)

Charakteristika problematiky

CHKO Poodří byla zřízena vyhláškou MŽP č. 155/1991 ze dne 27. března 1991 o zřízení chráněné krajinné oblasti Poodří. Popis hranice CHKO je uveden v příloze této vyhlášky. Většina hranic CHKO je vedena po jasně definovaných liniích – železnicích a silnicích. Vedení hranice CHKO po toku Odry v krátkém úseku v severní části CHKO není problémem, tok v této části svůj průběh nemění.

Významným nedostatkem zřizovací vyhlášky jsou bližší ochranné podmínky, částečně neplatné, neboť jsou definovány jako zákazy, částečně již překonané (např. základními ochrannými podmínkami ze zákona). Problémem je i zakotvení zonace CHKO v příloze vyhlášky. V ní je zonace CHKO uvedena v černobílé mapové příloze formátu A4, což může vést ke sporům o zařazení pozemků do zón při interpretaci do map větších měřítek. Navíc zóna-

ce dle vyhlášky neodpovídá přírodním hodnotám území a současným poznatkům (podceňuje rozsah I. zóny) a metodickým pokynům pro vymezení zón CHKO (43 % plochy CHKO zařazeno do IV. zóny). Komplikuje hospodaření i management. Na základě aktuálních poznatků a v souladu s platnými metodikami MŽP zpracovala Správa CHKO návrh nového vymezení zón CHKO.

Zřizovací vyhlášku je třeba nahradit vládním nařízením reflektujícím změněné podmínky. Zóny CHKO je třeba vymežit novou vyhláškou MŽP.

V roce 2006 byla do seznamu evropsky významných lokalit zařazena EVL Poodří (CZ0814092), která pokrývá přírodně nejceněnější jádrové oblasti CHKO Poodří, hranice CHKO výrazněji přesahuje na dvou místech:

1. Směrem k severu (ve směru toku Odry) přesahuje do přírodní rezervace Rezávka a dalších ploch severně a východně přírodní rezervace Rezávka (185,0 ha)

2. Část zaplavované nivy Bílovky nad CHKO Poodří – výběžek nadregionálního biocentra Oderská niva (172,5 ha)

Podzimní nálada v lužním lese (Foto Radim Jarošek).

Další tři drobné výběžky mimo hranice CHKO jsou řádově menších rozměrů: Spasitel (16,7 ha), Suchdolská olšina (11,5 ha), Podliští (2,6 ha).

Biotopy na územích přesahujících hranice stávající CHKO jsou organickou součástí ekosystémů vyskytujících se v CHKO, druhy jsou organickou součástí populací v CHKO.

Z hlediska ochrany přírody je neefektivní a neekonomické, aby ochranu těchto dílčích biotopů a populací zajišťoval jiný orgán ochrany přírody (krajský úřad), případně aby se zde složitým a nákladným způsobem vyhlášovala nová zvláště chráněná území.

Nejvhodnějším a nejefektivnějším řešením by bylo u příležitosti nového vládního nařízení zahrnout tyto výběžky EVL do CHKO Poodří. Tento návrh je podporován i samosprávami Regionu Poodří.

Dlouhodobý cíl

- odpovídající ochrana území CHKO, včetně ochrany přesahů EVL Poodří mimo stávající hranice CHKO Poodří

Navrhovaná opatření

- podle priorit ochrany přírody a krajiny spolupracovat při přípravě komplexního návrhu nového vládního nařízení a při jeho projednávání
- v novém vládním nařízení zahrnout do CHKO Poodří celou EVL Poodří, včetně částí EVL vyběhujících mimo stávající hranice CHKO
- předložit návrh zonace CHKO k odborné diskusi, zpracovat a předložit podklady pro změnu zonace (vydání vyhlášky MŽP) a spolupracovat při jejich projednávání

Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

Charakteristika problematiky

Území chráněné v MZCHÚ (jde o národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, přírodní památky) podchycuje nejvýznamnější typy stanovišť a nejdůležitější lokality výskytu chráněných rostlinných a živočišných druhů. V MZCHÚ jsou významně zastoupena zejména lesní, vodní a mokřadní společenstva, v menší míře jsou zahrnuta i nejceněnější luční společenstva. Počet MZCHÚ sice není vysoký (10), ale jejich podíl na celkové ploše CHKO není malý. Přesto plně neodpovídá dochovaným přírodním hodnotám CHKO Poodří, zejména v podchycení biotopů vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Dlouhodobý cíl

- reprezentativní síť MZCHÚ v CHKO se zabezpečenou odpovídající péčí

Návrhy na vyhlášení nových MZCHÚ

- vyhlásit přírodní rezervaci Jistebnické mokřady k ochraně části rybníční soustavy a navazujících mokřadů, jež zahrnují drobné vodní toky, staré rameno Odry, porosty tvrdého luhu, vlhké a podmáčené louky a terestrickou rákosinu
- vyhlásit přírodní rezervaci Mokřady Pustějovského potoka k ochraně části zaplavované nivy Odry s vlhkými až podmáčenými loukami, přirozeně meandrujícím potokem, trvalými a periodickými tůňmi a starými rameny Odry v různém stádiu zazenění
- vyhlásit přírodní památku Oderské tůně k ochraně rozsáhlého systému nepravidelně protékajících ramen Odry s lesními a lučními periodickými tůňmi na obou březích Odry, které jsou zdrojovou lokalitou žabronožky sněžní pro CHKO Poodří
- vyhlásit přírodní památku Suchdolské tůně k ochraně zaplavované části lučního lesa se systémem trvalých a periodických tůní, významných pro rozmnožování obojživelníků
- vyhlásit přírodní památku Podliští k ochraně z geomorfologického hlediska jedinečného pravobřežního terasového svahu výrazně modelovaného fosilními a recentními sesuvy půdy, pozoruhodného rozsáhlými pramennými liniemi a hnízděním ledňáčka v kolmých stěnách horní hrany terasy
- vyhlásit přírodní památku Gelnarovo jezero k ochraně starého říčního ramene s vegetací typu *Magnopotamion* a přilehlých mokřadů, jež jsou významným biotopem pro piskoře pruhovaného

Přehlášení či úprava hranic stávajících MZCHÚ

- připravit a předložit podklady pro přehlášení národní přírodní rezervace Polanská niva a podle pokynů a priorit MŽP spolupracovat na projednání návrhu zahrnout do ní přirozené meandry Odry včetně pravého břehu s porosty měkkého luhu a nivních luk, novou hranici vést po hranici parcel jednoznačně identifikovatelných v terénu
- připravit podklady a přehlásit přírodní rezervaci Kotvice – do návrhu zahrnout Nový rybník a luh na jeho západním okraji, louky s tůňmi a svah terasy s prameništěm

Potřeba zajištění vybraných zvláště chráněných území

- současně s obnovou plánů péče geodeticky zaměřit stávající MZCHÚ pro doplnění povinných údajů Ústředního seznamu ochrany přírody podle vyhlášky č. 60/2008 Sb.
- postupně obnovit označení všech MZCHÚ tabulemi v souladu s požadavky vyhlášky č. 60/2008 Sb.

Soustava Natura 2000

Charakteristika problematiky

V souvislosti s připojením České republiky k Evropské unii a s implementací její legislativy, konkrétně směrnice č. 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků a směrnice č. 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, byla v roce 2005 vyhlášena PO Poodří (nařízení vlády č. 25/2005 Sb.) a dvě evropsky významné lokality zařazené do evropského seznamu v rámci území sítě Natura 2000 (Sdělení MŽP č. 81/2008 Sb, přílohy č. 793 a 767).

Vymezení ptačí oblasti je totožné s vymezením hranic CHKO, její ochrana a management jsou pokryty plány péče o CHKO a MZCHÚ.

EVL Poodří (CZ 0814092) pokrývá značnou část území CHKO. Ochrana stanovišť a druhů EVL se nedostává do konfliktu s dosavadní ochranou CHKO a MZCHÚ. Z hlediska správního je třeba vyřešit přesah území EVL Poodří mimo hranice CHKO (na pěti místech, celkem 388,3 ha). Tyto výběžky jsou organickou součástí ekosystémů v CHKO.

EVL Cihelna Kunín (CZ 0813438) leží celá na území CHKO, její ochrana se nedostává do konfliktu s dosavadní ochranou CHKO.

Dlouhodobý cíl

- Ptačí oblast Poodří: populace ptáků, pro které je oblast vyhlášena, ve stavu příznivém z hlediska ochrany; zachování a obnova ekosystémů významných pro tyto druhy
- EVL Poodří: příznivý stav biotopů a druhů, které jsou předmětem ochrany v EVL
- EVL Cihelna Kunín: zachovalá jádrová populace čolka velkého

Dílčí cíle

- zachování přirozeného charakteru břehů vodních toků, zejména obnažených břehových stěn vhodných pro hnízdění ledňáčka říčního, zachování kolmých stěn na místech sesuvů ve svazích říční terasy
- zachování přírodě blízkých rybníčních ekosystémů a mírné rozšíření plochy litorálních porostů
- zachování přirozeného režimu rozsáhlých povrchových rozlivů Odry jako nezbytné podmínky pro dlouhodobou existenci společenstev lužních lesů a pro existenci přirozených biotopů druhů

Navrhovaná opatření

Pro ptačí oblast:

- řízenou péčí o rybníky a navazující rákosiny zvýšit a udržet kvalitu lokalit druhů obývajících litorální porosty; obnovit lokality pro hnízdění bukače velkého

- provádět monitoring hnízd, hnízdních lokalit a stavu populací druhů ptáků, uvedených v příloze I. směrnice 79/409/EHS, vyskytujících se v oblasti
- omezit rušivou činnost v okolí hnízd bukače velkého a motáka pochopa v době hnízdění a vyvádění mláďat
- zachovat prostor pro udržení potravní základny motáka pochopa, včetně ploch orné půdy navazující na CHKO (ve spolupráci s dalšími orgány ochrany přírody)
- v případě potřeby vhodným způsobem usměrnit turistický ruch, rekreační aktivity a chování návštěvníků
- zvýšit informovanost veřejnosti o soustavě Natura 2000
- podrobnější opatření pro druhy ptáků, jež jsou předměty ochrany PO Poodří

*Mokřad Na Cigance u barošovických rybníků
(Foto Iva Němečková).*

Pro evropsky významné lokality:

- v lužních lesích a dubohabřinách v rámci přípravy lesních hospodářských plánů zachovat nebo navyšovat zastoupení stanovištně původních dřevin s maximálním využitím přirozené obnovy
- v lužních lesích zachovat, případně zlepšovat vodní režim a odstraňovat invazní druhy, zvláště péči věnovat přirozeným porostům měkkého luhu v blízkosti vodních toků
- vytvářet vhodné podmínky pro existenci dalších vodních a mokřadních biotopů, např. údržbou a obnovou tůní a drobných vodních toků
- podmínky pro makrofytní vegetaci přirozeně eutrofních a mezotrofních stojatých vod (V1) zajišťovat řízenou péčí o rybníky v MZCHÚ (omezené obsádky mladších ryb, regulace expanzivních druhů vodních makrofyt) a o pořiční tůně
- k ochraně společenstev obnažených den rybníků (M 2.1) zajišťovat částečné nebo úplné let-

- nění vybraných rybníků v MZCHÚ, monitorovat tato společenstva
- péči o společenstva parožnatek (V5) zajišťovat ochranou vodního režimu na lokalitách přirozeného výskytu a extenzivním hospodařením na plůdkových rybnících v MZCHÚ
 - podporovat sečení ovsíkových luk (především zapojením zemědělců do agroenvironmentálních programů)
 - ve zvýšené míře dbát na ochranu starých listnatých dřevin (dubů, vrb, lip), které jsou součástí mimolesní zeleně, z důvodu ochrany páchníka hnědého
 - zabezpečit před vysycháním stará ramena a tůně v inundačním území, jako stanoviště piskoře pruhované a svinutce tenkého (zajištěním vodní dotace)
 - chránit biotopy výskytu ohrožených druhů denních motýlů (modrásek bahenní, ohniváček černočárný) a zajistit řízenou péči o vybrané lokality (na lučních lokalitách provádět mozaikovitě či postupné sečení oproti běžně používanému celoplošnému)
 - ochranu jádrových populací kuňky obecné zajišťovat na plůdkových rybnících v MZCHÚ

- a ochranou a obnovou mělkých lučních mokřadů s trvalou vodní hladinou
- rozmnožovací lokality čolka velkého v EVL Poodří zabezpečit před vysycháním obnovou zanesených tůní, případně úpravami vodního režimu v okolí
 - chránit před ničením a zavážením rozmnožovací lokality čolka velkého v EVL Cihelna Kunín

Památné stromy

Charakteristika problematiky

Cílevědomá ochrana významných stromů je v CHKO dlouhodobě uplatňována, většinu památných stromů na území CHKO Poodří vyhlásila Správa CHKO. Aktuálně je na území CHKO vyhlášeno 13 památných stromů a Správa CHKO u nich zajišťuje pravidelné sledování zdravotního stavu, vhodné ošetřování a údržbu. Kromě dubu letního u Kunína, který byl zasažen bleskem, jsou památné stromy v Poodří v dobrém zdravotním stavu. U většiny památných stromů stačí provést zdravotní řez uschlých větví. V krajině je zachováno poměrně velké množství významných stromů, jejich ochrana je již zajištěna v rámci MZCHÚ.

Jeden z mnoha solitérních mohutných dubů na loukách v Poodří (Foto Radim Jarošek).

Dlouhodobý cíl

- zachování významných stromů v krajině

Dílčí cíle

- uchování dobrého zdravotního stavu a estetické hodnoty významných stromů

Navrhovaná opatření

- vyhlásit nové památné stromy: dub v Albrechticích, jabloň na místě zaniklé usedlosti Valcha a vitální torzo lípy, případně mohutný dub v lokalitě Dvořísko
- stav památných stromů průběžně monitorovat, v případě potřeby provést nutná opatření k jeho zlepšení (zdravotní řez, prosvětlení koruny, ošetření dutin, obnova bezpečnostní vazby apod.)
- u evidovaných významných stromů dohodnout s vlastníkem jejich trvalé ponechání, poskytovat vlastníkům poradenství v případě ošetřování těchto stromů (zpracovat dle potřeby návrh nutného ošetření) a dohodnout provedení nutných zásahů vlastníkem nebo obcí
- při ošetřování prosazovat aplikaci nových poznatků v oblasti biotechnických zásahů

Rostlinná společenstva**Charakteristika problematiky**

CHKO Poodří je jako nivní území typické zvýšeným výskytem vodních a vlhkomylných biotopů. Nejrozšířenější jsou luční společenstva, hlavně zaplavované psárkové, sušší ovsíkové a vlhké pcháčové louky. Celá škála vodní a litorální vegetace je vázána především na početné rybníky, zčásti také na trvalé a periodické tůňe nebo drobné vodní toky. Z mokřadních společenstev jsou nejrozšířenější porosty vysokých ostřic, které se rovněž vyskytují v terénních depresích luk.

Poodří má velice nízkou lesnatost, lesní enklávy zde dosahují necelých 10 %, většina lesů má zato přírodě blízkou druhovou skladbu. Jde především o potoční, tvrdé a měkké luhy, na terasách se vyskytují dubohabřiny. Nemalý význam v krajině mají též porosty mimolesní zeleně.

Dlouhodobý cíl

- zachovávat rozmanitost biotopů a na ně vázaných rostlinných společenstev typických pro Poodří
- přirozená druhová pestrost rostlinných společenstev

Dílčí cíle

- zachování a obnova přirozeného záplavového režimu a vodního režimu mokřadů, jako základní podmínky pro existenci mokřadních rostlinných společenstev

- udržení dochovaných přírodě blízkých lesních společenstev s bohatým bylinným podrostem a zvýšení zastoupení dřevin přirozené druhové skladby v lesních kulturách
- údržba lučních a mokřadních porostů, především těch, v nichž se vyskytují chráněné druhy a druhy Červeného seznamu ČR
- zachování takového stavu vodotečí, který vytváří vhodné podmínky pro existenci vodních, mokřadních a pobřežních společenstev
- zachování a obnova litorálních porostů a druhově pestré vegetace makrofyt na rybnících
- snížení výskytu nepůvodních bylin v nivě z důvodu ochrany a rozvoje původních ekosystémů
- omezení výskytu expanzivních druhů rostlin na rybnících (kotvice plovoucí, řečanka přímořská), které mají tendenci pokrývat celou plochu rybníka a vytěsňovat ostatní předměty ochrany

Navrhovaná opatření

- při obnově (a následné výchově) lesních porostů zachovat nebo zvyšovat procento stanovištěně původních dřevin
- pečovat o cenné luční porosty, aby byla zachována plná diverzita jejich společenstev i druhů (pravidelná seč, načasovaná podle typu společenstva, při současném vyloučení dodatkového hnojení na vytipovaných lokalitách), a podporovat údržbu plošných lučních společenstev
- podporovat takového hospodaření v krajině, které umožní existenci mokřadů, tůňe, mimolesní zeleně (např. osvěta vlastníků k dané problematice, vhodná údržba břehových porostů, odstraňování valů bránících rozlivům, odstraňování melioračních příkopů destabilizujících vodní režim nivy)
- udržovat a obnovovat tůňe a mokřady
- udržet stávající rozlohu terestrických rákosin (návrh přírodní rezervace Mokřady Pustějovského potoka, přírodní rezervace Rákosina a další) nekosením jejich okrajů při údržbě luk zemědělskými subjekty, docílit zavodnění rozsáhlejších rákosin minimálně na 50 % jejich výměry, vytvořit diverzifikované rákosiny s nezastíněnými tůňemi a vznikem setrvalých společenstev bezobratlých a vodní vegetace
- zabránit takovým zásahům do vodotečí, které by měly negativní vliv na jejich rostlinná společenstva
- vyhlásit plánovaná MZCHÚ na rybnících
- ve stávajících a nových rybníčních MZCHÚ řízeně pečovat o rybníční ekosystémy (plůdkové rybníky, snížené rybí obsádky, vyloučení býložravých ryb, potlačování expanzivních druhů vodních makrofyt, částečné nebo úplné letnění rybníků se vzácnými druhy obnaženého dna, na sádkách zachování nepravidelných manipulací s hladinou podle potřeb rybářů)

- zabránit poškozování stávající mimolesní zeleně a provádět nové výsadby mimolesní zeleně
- průběžný monitoring a udržovací management zaměřený na omezování geograficky nepůvodních invazních druhů, šířících se především podél vodotečí

Významné druhy rostlin

Charakteristika problematiky

V CHKO Poodří se aktuálně vyskytuje 19 zvláště chráněných druhů rostlin, z toho 3 druhy hub. Ve zvýšené míře jsou zastoupeny především druhy vyskytující se na rybnících, významné jsou zejména nepukalka plovoucí (*Salvinia natans*), úpor kuříčkovitý (*Elatine alsinastrum*), řečanka menší (*Najas minor*) a kotvice plovoucí (*Trapa natans*). Praktická ochrana většiny druhů spočívá v zachování jejich stanovišť a je uskutečňována údržbou jejich biotopů a bezprostředního okolí.

Dlouhodobý cíl

- zachování diverzity rostlinných druhů v životaschopných populacích

Dílčí cíle

- podpora zvláště chráněných druhů aktivním managementem na stanovištích
- pravidelné sledování populací snadno zranitelných druhů s nízkou početností a omezeným výskytem, v případě negativních trendů zahájení záchranných kroků
- minimalizace poškozování vzácných druhů při managementu lokalit

Navrhovaná opatření

- úpor kuříčkovitý (*Elatine alsinastrum*): pravidelně letnit rybník s výskytem druhu v národní přírodní rezervaci Polanská niva, monitorovat, postupně empiricky stanovit optimální způsob manipulace s vodní hladinou
- vegetace obnaženého dna rybníků: pravidelně provádět částečné letnění rybníků Kačírek a Velký Váček opožděným postupným napouštěním pro podporu vegetace obnaženého rybníčního dna a na podporu šmele okoličnatého (*Butomus umbelatus*), zachovat přirozené občasné letnění rybníka Bartošovický horní v sušších sezónách
- plavín štítnatý (*Nymphoides peltata*): upravit hospodaření na rybníku s výskytem druhu (plán péče o přírodní rezervaci Bažantula)
- nepukalka plovoucí (*Salvinia natans*): na vybraných plůdkových rybnících v MZCHÚ zachovávat dobrou průhlednost vody, vyloučit býložravé ryby, chránit příbřežní porosty rákosin
- kotvice plovoucí (*Trapa natans*): v podmínkách CHKO Poodří expanzivní druh na rybnících,

nutno regulovat kosením počátkem července s vyhrnutím pokosené hmoty

- vodní makrofyta na rybnících chránit před opakovaným poškozováním při regulaci expanzivních druhů, podpořit jejich výskyt na přirozených lokalitách (prosvětlení vybraných trvalých tůní a omezení sportovního rybářství)
- sledovat lokality dalších chráněných, vzácných a ohrožených druhů s cílem zabránit jejich možné likvidaci (např. zavážením, odvodněním nebo lesní těžbou) a nepřipustit jejich omezování a poškozování
- v případě potřeby omezovat početnost populací expanzivně se chovajících druhů včetně chráněných a ohrožených
- informovat vlastníky a nájemce o výskytu zvláště chráněných druhů a opatřeních na jejich ochranu

Litorální vegetace na rybníku Velký Váček, národní přírodní rezervace Polanská niva (Foto Lenka Soviková)..

Významné druhy živočichů

Charakteristika problematiky

Na území CHKO Poodří je v současné době potvrzen výskyt 154 zvláště chráněných druhů živočichů (podle kategorizace § 14 odst. 1 vyhlášky MŽP č. 395/1992 Sb. a přílohy č. III této vyhlášky), přičemž v kategorii kriticky ohrožené je v CHKO evidováno 32 druhů živočichů, v kategorii silně ohrožené 79 druhů a v kategorii ohrožené 43 druhů. Osm druhů je předmětem ochrany EVL Poodří soustavy Natura 2000.

Druhové složení a společenstva živočichů jsou obecně podmíněna existencí vhodných biotopů, jejichž charakter v CHKO Poodří je závislý zejména na hydrologickém režimu řeky Odry a převládajícímu způsobu zemědělského hospodaření v krajině.

Ačkoliv Poodří není biotopově příliš pestré území (prakticky chybí druhově nejbohatší stepní a lesostepní stanoviště), bylo zde zjištěno překvapivě vysoké druhové bohatství fauny motýlů i dalších bezobratlých živočichů. Mimořádně hodnotné jsou populace žábřonůžek sněžných (*Siphonophanes*

grubii) obývající periodické tůně záplavového území.

Přírodě blízký stav ekosystémů údolní nivy Odry umožňuje výskyt a rozmnožování všech druhů obojživelníků, kteří zde mají geografický areál výskytu a vhodnou nadmořskou výšku. Vyskytují se zde i významné chráněné druhy ryb (mihule potoční, piskoř pruhovaný, vranka obecná, střevele potoční).

V příznivém stavu je i fauna ptáků. Fauna savců s významnými zástupci vydry říční a bobra evropského prokazuje, že Poodří funguje jako aktivní migrační koridor a zároveň poskytuje stabilní podmínky pro existenci zvláště chráněných savců, kteří vyžadují vyšší prostorové a potravní nároky.

Dlouhodobý cíl

- stabilizované a rozvíjející se populace vzácných a zvláště chráněných druhů živočichů a druhů soustavy Natura 2000
- zachová a zlepšuje se současná rozmanitost biotopů a pestrosti území a krajiny jako základní předpoklad druhové diverzity živočichů

Navrhovaná opatření

- zajistit monitoring skupin živočichů, které jsou v CHKO dosud málo prozkoumané (zejm. vodních bezobratlých, lesních a lučních druhů ptáků)
- vypracovat návrh managementových opatření především pro kriticky a silně ohrožené druhy živočichů a předměty ochrany EVL a ptačí oblast, realizovat tato opatření
- chránit přirozené plošné rozlivy vázané na klimatické odchylky jednotlivých sezón jako nezbytný předpoklad zachování mnoha cenných biotopů (periodické tůně, luční lesy, aluviální louky)
- chránit, udržovat a zakládat rozptýlenou zeleň v krajině – solitérní stromy, aleje, pásy křovin a remízky
- zajistit kontinuální přetrvání starých, zejména listnatých stromů na vhodných lokalitách jako biotopu ptáků a vzácného xylofágního hmyzu (vzájemnou dohodou s vlastníky lesů na ponechání vybraných stromů v porostech)
- ponechávat známé hnízdní stromy sov a dravců, v okruhu do 300 m kolem hnízda neprovádět v době hnízdění žádné zásahy do porostů z důvodů eliminace vyrušování hnízdicích párů
- chránit biotopy výskytu ohrožených druhů bezobratlých živočichů (zejména denních motýlů) zajistit řízenou péči o vybrané lokality zejména v I. a II. zóně, na lučních lokalitách s význačnými druhy bezobratlých živočichů provádět mozaikovitě či postupné sečení oproti běžně používanému celoplošnému
- zásahy týkající se vodních toků a ploch, na kterých se vyskytují zvláště chráněné druhy

(vodní měkkýši, korýši, ryby /vranka obecná, piskoř pruhovaný, ouklejka pruhovaná/, obojživelníci), realizovat v souladu s bionomií jednotlivých druhů, vyloučit negativní zásahy v povodí těchto toků

- prosazovat a podporovat revitalizaci vodních toků
- zajistit nepřerušovanou kontinuitu říčních toků odstraněním příčných překážek na Odře (výstavba rybích přechodů, zejm. v Košatce, ve Studénce a v Mankovicích)
- zajistit ochranu nejceněnějších komplexů periodických tůň vyhlášením MZCHÚ
- chránit a obnovovat mělké luční tůně zarostlé vegetací, jako významný biotop bezobratlých živočichů (svinutce tenkého, vážek, vodních brouků)
- chránit populace obojživelníků: na vybraných rybnících v MZCHÚ, zajistit pravidelný monitoring ohrožených rozmnožovacích lokalit a tahových míst obojživelníků
- technickými opatřeními zabránit přístupu veřejnosti na hráze, kde může docházet k ohrožení živočichů (hnízdící ptáci)
- pravidelně vyřezávat nálet na několika ornitologicky cenných ostrovních deponiích (např. přírodní rezervace Kotvice a Bartošovický luh)
- potlačovat výskyt norka amerického (potenciálního predátora mnoha druhů vodních živočichů i snůšek ptáků)

Staré stromy bývají biotopem vzácných druhů bezobratlých a jsou využívány některými druhy ptáků ke hnízdění (Foto Radim Jarošek).

- informovat vlastníky a nájemce o výskytu zvláště chráněných druhů a opatřeních na jejich ochranu

Bližší ochranná opatření pro vybrané druhy živočichů:

Rak říční (*Astacus fluviatilis*)

- eliminace rizika znečištění vodního prostředí, např. neprovádět v místě výskytu zásahy do břehů a břehových porostů vodních toků, neodstraňovat naplaveniny z toku, nepovolovat výstavbu domácích čističek odpadních vod s přímým vypouštěním do recipientu vodních toků a prosazovat jejich napojení na centrální kanalizaci obcí
- nepřenášet živočichy v rámci záchranných transferů na vzdálenější lokality z důvodů nebezpečí zavlečení račího moru

Žábřonožka sněžní (*Siphonophanes grubii*)

- ochrana přirozeného hydrologického režimu Odry, ochrana biotopů jádrových populací vyhlášením MZCHÚ, ochrana periodických tůň v záplavovém území

Svinutec tenký (*Anisus vorticulus*)

- budovat nové tůně nebo revitalizovat stávající tůně na nezastíněných stanovištích

Ohniváček černočárny (*Lycaena dispar*)

- na osídlených lokalitách je doporučována extenzivní pastva
- ochrana drobných depresí v loukách s vlhkomilnou vegetací před zavážením

Modrásek bahenní (*Maculinea nausithous*)

- omezit plošnou seč vybraných fragmentů luk v období kvetení krvavce totenu, tj. přibližně od poloviny června do poloviny září; návrat k mozaikovitě seči, kdy část vybrané lokality by byla kosena pouze jedenkrát za dva roky, nebo by v druhé seči byla pokosena se zpožděním (po 10. září); na těchto plochách je třeba nastavením žacího stroje zajistit výšku strniště nejméně 5 cm (aby nedocházelo k fyzické likvidaci hnízd mravenců rodu *Myrmica*) a nepoužívat technologie uhlazující půdní povrch (např. smyk)
- opatření realizovat na místech s prokázaným výskytem modráška bahenního nebo s hojným výskytem krvavce totenu a prokázaným hojným výskytem mravenišť hostitelských druhů mravenců

Šídlatka brvnatá (*Lestes barbarus*), šídlatka velkoskvrná (*Lestes macrostigma*), vážka jarní (*Sympetrum fonscolombii*)

- ochrana biotopů – prosluněných drobných vodních ploch s vegetací bez rybích obsádek

Střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*)

- prosazovat výstavby čističek odpadních vod a napojení obcí na veřejnou kanalizaci
- opatřeními ve volné krajině snižovat erozní splachy půd do vodních toků (např. posílením břehových porostů, zakládáním zasakovacích pásů, remízů v odlesněné zemědělské krajině)

Parma obecná (*Barbus barbus*), podoustev říční (*Vimba vimba*)

- podporovat prostupnost vodních toků, především Odry, Lubiny a Ondřejnice, výstavbou rybích přechodů, nepovolovat vypouštění násady a plůdku z genetiky nepůvodního materiálu

Hořavka duhová (*Rhodeus sericeus*)

- podporovat revitalizace drobných vodních toků a vodních ploch v záplavovém režimu
- nepovolovat neodůvodněné čištění melioračních kanálů, usilovat o jejich revitalizaci
- prostřednictvím důsledné ochrany vodních mlžů zajistit rozmnožování druhu

Piskoř pruhaný (*Misgurnus fossilis*)

- na základě provedené studie a z ní vzešlých doporučení vypracovat komplexní program pro záchranu a posílení populace piskoře pruhaného v CHKO Poodří ochranou a obnovou vytipovaných lokalit
- zajistit vhodný vodní režim vytipovaných lokalit

Čolek obecný (*Triturus vulgaris*)

- zachovat komplexy zvodnělých starých lesních a lučních ramen a jejich přirozený vodní režim včetně povrchových rozlivů

Čolek velký (*Triturus cristatus*)

- obnovit nebo prohloubit nevelké luční tůně v inundačním území (plocha přibližně 30–100 m², hloubka proti okolnímu terénu kolem 120 cm, bez rybí obsádky), nejlépe v blízkosti vodních toků nebo trvalých poříčních tůň (zajištění dostatečně vysoké hladiny spodní vody v suchých obdobích), pokud možno vzdálené od rybníčních soustav (přítomnost většího počtu zeleně zbarvených skokanů je nežádoucí z důvodu predace larev a juvenilních čolků velkých skokanů)

Kuňka ohnivá (*Bombina bombina*), rosnička zelená (*Hyla arborea*)

- pokračovat v péči o jádrové populace na rybníčních MZCHÚ (plůdkové rybníky s litorálem zarostlým vegetací), obnovovat vodní režim a mělčké tůňky v loukách

Ropucha obecná (*Bufo bufo*)

- chránit vodní režim rozmnožovacích lokalit, především mělkých lesních mokřadů v sousedství rybníčních soustav

Ropucha zelená (*Bufo viridis*)

- chránit a dle možností obnovovat vodní režim osluněných mělkých příkopů a mokřadů na polích a loukách

Skokan štíhlý (*Rana dalmatina*)

- zachovat v jižní části CHKO lesní komplexy tůň a jejich přirozený záplavový režim

Skokan ostronosý (*Rana arvalis*)

- zachovat a chránit rozsáhlé zamokřené plochy v lesích pod prameništi a v záplavovém území

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), **volavka popelavá** (*Ardea cinerea*)

- podrobně vyhodnotit vliv odstřelu na oba druhy a dopady potravních nároků druhů na rybí obsádky v CHKO a podle jeho výsledků regulovat další odstřel

Bukač velký (*Botaurus stellaris*), **bukáček malý** (*Ixobrychus minutus*), **kvakoš noční** (*Nycticorax nycticorax*)

- vytvářet a chránit na rybnících, případně jiných vhodných lokalitách (Habeš, štěrkovna Mankovice), vhodné hnízdní prostředí pro jednotlivé druhy: pro bukače velkého rozsáhlé (cca 5 ha) rákosiny se střídajícími se plochami vody a porostů
- během výskytu na lokalitě omezit, popř. zakázat jakoukoliv rušivou činnost, např. výkon práva myslivosti, a manipulaci (kolísání) s vodní hladinou

Čírka obecná (*Anas crecca*), **čírka modrá** (*Anas querquedula*), **ostralka štíhlá** (*Anas acuta*), **lžičák pestrý** (*Anas clypeata*), **zrzohlávka rudozobá** (*Netta ruffina*)

- během hnízdění nepovolovat manipulaci s vodní hladinou
- nepovolovat vypouštění polodivokých kachen z odchovů a nepodporovat je umístováním hnízdních budek v MZCHÚ, kde jsou předmětem ochrany rybníky, např. v přírodní rezervaci Bartošovický luh

Hohol severní (*Bucephala clangula*)

- podpořit hnízdění ochranou starých stromů či vyvěšováním budek určených pro tento druh na rybnících v MZCHÚ

Moták pochop (*Circus aeruginosus*)

- důsledně posuzovat všechny rozvojové aktivity ovlivňující tento druh v hnízdních a potravních nárocích

- údržba hnízdišť (rákosin) bez zarůstání keřovitou vegetací a udržování zvodnění okolí hnízd během období hnízdění (duben–červenec) z důvodů znepřístupnění hnízd potenciálním predátorům (prase divoké, liška obecná)

Pisík obecný (*Actitis hypoleucos*), **kulík říční** (*Charadrius dubius*)

- vyloučit sportovní rybolov z národní přírodní rezervace Polanská niva a na některých vybraných úsecích Odry minimálně během hnízdění od března do července

Vodouš kropenatý (*Tringa ochropus*), **vodouš rudonohý** (*Tringa totanus*), **břehouš černoocasý** (*Limosa limosa*)

- zachovat pravidelně zaplavované nehnojené louky s řídkou vegetací

Rybák obecný (*Sterna hirundo*), **rybák černý** (*Chlidonias niger*), **rybák bahenní** (*Chlidonias hybrida*)

- vytvoření vhodných hnízdních příležitostí na rybnících, zejména na Podhorníku, Bezručí, Novém nebo Horním a Dolním Bartošovickém rybníku
- omezit kolísání vodní hladiny v hnízdním období (květen–červenec) na potencionálních hnízdních lokalitách
- eliminaci porostů kotvice plovoucí provádět v případě zjištění hnízdního výskytu těchto druhů na lokalitě s výskytem kotvice až po jejich vyhnízdění

Chřástal kropenatý (*Porzana porzana*), **chřástal malý** (*Porzana parva*)

- údržbu hrází provádět mimo období hnízdění

Konipas luční (*Motacilla flava*), **bramborníček hnědý** (*Saxicola rubetra*), **bramborníček černo-
hlavý** (*S. torquata*)

- úprava péče o luční porosty, zákaz hnojení a vyloučení seče v době hnízdění, tj. od května do července
- vyloučení seče až k okrajům vodních toků a ponechání nesečeného pásu o šířce 2–5 m

Netopýr parkový (*Pipistrellus nathusii*), **netopýr stromový** (*Nyctalus leisleri*), **netopýr černý** (*Barbastella barbastella*)

- prosadit ochranu jednotlivých stromů sloužících k úkrytům letních kolonií (jednáním s vlastníky, výskyt především v lesních porostech)

Bobr evropský (*Castor fiber*)

- zajistit stálou hladinu vody na současné lokalitě jeho výskytu Křivé jezero

K druhům zařazeným do Natury 2000 patří páchník hnědý
(Foto Petr Kočárek).

Invazní a expanzivní druhy

Charakteristika problematiky

Invazní druhy rostlin představují v dané oblasti geograficky nepůvodní taxony, které se v území nekontrolovaně šíří. Často mají sklony vytvářet celé porosty a negativně tak ovlivňují původní vegetaci. Mezi nejproblematičtější druhy patří v Poodří křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*) a slunečnice topinambur (*Helianthus tuberosus*), které se významně podílejí na zarůstání porůčních společenstev, hlavně měkkých luhů, říčních náplavů a lemových společenstev. Podobná stanoviště jsou často obsazována také dalšími invazními druhy.

Likvidaci především výše uvedených invazních druhů je třeba řešit v celém povodí Odry (nejen v CHKO Poodří, ale i na všech vodních tocích do CHKO vstupujících).

Na rybnících s hospodařením šetrným k přírodě mají některé jednoleté druhy vodních makrofyt tendenci k expanzivnímu šíření a souvislému pokrytí celé plochy rybníka (například řečanka přímořská, kotvice plovoucí, občas i nepukalka plovoucí). Důsledkem expanzí je potlačení ostatních předmětů ochrany a tendence k mnohačetnému opakování expanzí v důsledku nahromadění obrovského množství semen nebo výtrusů.

V CHKO Poodří se vyskytuje i blíže neurčené množství invazních druhů živočichů, většina z nich však s minimálním negativním vlivem na původní druhy. Větší problémy lze očekávat s předpokládaným nárůstem populace norka amerického, který může ohrožovat populace vodních bezobratlých, obojživelníků, ryb a vodních ptáků.

Dlouhodobý cíl

- CHKO Poodří bez výskytu všech druhů křídlatek
- hodnotné lokality bez invazních druhů a jejich ohnisek v blízkém okolí
- rybníční ekosystémy bez masivního výskytu expanzivních druhů

Dílčí cíle

- zamezení šíření vybraných nepůvodních a invazních druhů živočichů
- odstranění stávajících výskytů vybraných invazních druhů rostlin na lokalitách vzácných a ohrožených společenstev a druhů
- potlačení rostlinných expanzí na rybnících

Navrhovaná opatření

- soustavně potlačovat výskyt křídlatek a topinamburu na celém území CHKO
- na lokalitách ohrožených druhů a společenstev a v jejich okolí likvidovat další vybrané invazní druhy, např. třapatku dřívátou (*Rudbeckia laciniata*), zlatobýl obrovský (*Solidago gigantea*), zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*), trnovník akát (*Robinia pseudacacia*), dub červený (*Quercus rubra*)
- zkoordinovat likvidaci některých vybraných invazních druhů s projekty mimo území CHKO (především křídlatky (*Reynoutria* spp.) a škumpa (*Rhus hirta*)
- monitorovat výskyt dalších invazních a expanzivních druhů rostlin na celém území CHKO, především na ochranně hodnotných lokalitách
- expanze na rybnících potlačovat každoročním kosením a vyhrnutím pokosené biomasy před dozráním semen, v ojedinělých případech i silnějšími obsádkami kaprů nebo amurů
- zahájit monitoring výskytu norka amerického na území CHKO, konkretizovat jím působené škody, potlačovat jeho výskyt odchytem nebo odstřelem ve spolupráci s mysliveckými sdruženími
- informovat vlastníky (správce) a nájemce o výskytu invazních a geograficky nepůvodních druhů, prováděných opatřeních a použití chemických prostředků na jejich likvidaci

Neživá příroda

Charakteristika problematiky

Z geologického hlediska na povrch oblasti vystupují především nezpevněné pleistocenní a holocenní sedimenty – štěrkopísky kontinentálního ledovce, terasové písčotěrký, písčotěrký údolní terasy, sprašové a povodňové hlíny. Jediný skalní výchoz v CHKO Poodří se nachází v pravém nárazovém břehu Odry mezi Jeseníkem nad Odrou

a Bernarticemi nad Odrou, kde jsou obnaženy jílovce veřovických vrstev.

Význačným geomorfologickým jevem je jedinečně zachovalá údolní niva a přirozeně meandrující koryto řeky Odry s mnohačetnými volnými meandry, Z morfologického a hydrogeologického hlediska je rovněž zajímavý pravobřežní terasový svah s prameništi. Kolem pramenů vytékajících z vápnatých hornin se místy sráží pěnovec.

Dlouhodobý cíl

- zachovalé přírodní pořiční procesy (dynamika řeky, geomorfologie říční nivy, profily břehových nátrží apod.) v celé CHKO
- zachovalé hydrogeologické poměry oblasti
- zachovalé všechny významné geologické lokality

Navrhovaná opatření

- vyhlásit MZCHÚ geologického charakteru (přírodní památka Podlíščí) a zajistit a vyhodnotit k tomu potřebné terénní průzkumy a jiné odborné podklady
- zabránit nevhodným rekultivacím či zavážení pískoven, hlinišť a štěrkoven
- zajistit základní ochranu významných geologických lokalit, evidovaných Českou geologickou službou (právní a ekonomické nástroje existující pro CHKO), případně je opatřit informačními panely
- v rámci povolovacích procesů a regulace těžby nerostných surovin (souhlasy s vyhlášením nových dobývacích prostorů, souhlasy se zřizováním těžeben na nevýhradních ložiscích, schvalování plánů přípravy, otvírky a dobývání, schvalování plánů rekultivace) zajistit ochranu zajímavých jevů neživé přírody
- spolupracovat s příslušnými úřady na posuzování a povolování rozsáhlých investičních záměrů na terasových plošinách (průmyslové zóny aj.) v blízkosti CHKO Poodří, jež by mohly negativně ovlivnit hydrogeologické poměry říční terasy

Územní systémy ekologické stability (ÚSES)

Charakteristika problematiky

Na území CHKO Poodří bylo vymezeno rozsáhlé nadregionální biocentrum Oderská niva a územím prochází jeden nadregionální biokoridor Chropyňský luh – Oderská niva.

Některé skladebné prvky regionálního a lokálního ÚSES jsou nefunkční nebo jen částečně funkční. Kostra ekologické stability v I. a II. zóně je většinou vyhovující, plní svou ekostabilizační funkci, naproti tomu ve III. a IV. zóně je kostra ekologické

stability naprosto nedostatečná. Taktéž existuje rozdíl mezi jižní třetinou a zbytkem CHKO, kde jižní třetina je méně stabilní.

Pro území CHKO existuje řada různých nejednotných a různě podrobně zpracovaných materiálů vymezujících lokální či regionální ÚSES. Většina materiálů existuje v papírové podobě a tabulkové části mnohdy chybí. Lokálním ÚSES není dosud pokryto celé území CHKO. Správa po dobu své existence nežadala zpracování plánu systému ekologické stability dle § 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění.

Dlouhodobý cíl

- zpracovaná dokumentace ÚSES, její kompletní podoba textová, mapová i elektronická (GIS), promítnutí do územních plánů obcí a pozemkových úprav
- plná funkčnost vymezených biocenter a biokoridorů, souvislá kostra i ve III. a IV. zóně
- funkční propojení jádrových území CHKO s biokoridory směřujícími do území mimo CHKO

Navrhovaná opatření

- zadat zpracování plánu ÚSES
- definitivně zakotvit a schválit ÚSES ve všech územních plánech na území CHKO
- podporovat zlepšování migrační propustnosti krajiny
- podporovat vytváření prvků ÚSES v krajině (zejména na vhodných místech výsadbu mimolesní zeleně, remízů, mezí apod.), doplňovat kostru ekologické stability hlavně v těch částech CHKO, kde je tato kostra nedostatečná (rozsáhlé oblasti zemědělské půdy)
- zvýšenou pozornost věnovat péči o funkčnost prvků ÚSES, zajišťujících propojení CHKO (EVL) s okolní krajinou: jde především o přirozené biokoridory podél vodních toků a migrační koridory velkých savců

Krajinný ráz

Charakteristika problematiky

Krajinný ráz je tvořen souborem přírodních i člověkem vytvářených podmínek daného prostoru, které v komplexu tvoří obraz dané krajiny. Jeho ochrana se týká nejen přírody samotné, ale v současné době zejména charakteru využívání zemského povrchu člověkem. Území CHKO Poodří není rozsáhlé ani výrazně členité. Je charakterizováno výskytem dvou základních krajinných typů, vlastní nivy Odry a říčních teras. Tyto krajinné typy se od sebe odlišují nejen přírodní charakteristikou ale i způsobem využívání území.

Aktuálně největším problémem s negativním vlivem na krajinný ráz CHKO jsou novodobé trendy ve výstavbě, která je soustředěna zejména na

terasách Odry. Rozšiřování ploch nové individuální venkovské zástavby v zázemí Ostravy (suburbanizační zóny), nové stavby dopravní infrastruktury (dálnice D 47 a dálniční přívaděče) i rozsáhlé výrobní a skladové haly (Suchdol nad Odrou, Studénka, Mošnov) ve spojení s negativními dominantami stávajících průmyslových a zemědělských areálů výrazně poznamenávají charakter krajiny tohoto regionu. Individuální výstavba je koncentrována především mimo CHKO Poodří, často však do pohledově exponovaných míst. Průmyslové a skladové zóny se jako nové dominanty svým vzhledem a proporcemi nepřimykají ke stávající zástavbě, v otevřené krajině mohou vizuálně znehodnotit charakteristickou krajinnou scénu Poodří. Narušení může být krajinný ráz i v konkrétních případech při relativně malých zásazích, například umístováním výrazných staveb v exponovaných lokalitách.

Ze stavby dálnice D 47 – estakáda přes oderské údolí pod Odrami (Foto Radim Jarošek, srpen 2007).

Podle ust. § 12 odst. 2 zákona č. 114/1992 je na území CHKO k činnostem, které by mohly snížit nebo změnit estetickou nebo přírodní hodnotu krajinného rázu, nezbytný souhlas ochrany přírody. Dále uvedená opatření platí obecně pro celé území CHKO, přičemž hlavní důraz je kladen na pohledově exponované plochy nebo nejhodnotnější území dle Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Poodří (Brychtová J.: Preventivní hodnocení krajinného rázu CHKO Poodří včetně navazujícího území – studie, Praha 2007).

Dlouhodobý cíl

- zachovaný krajinný ráz Poodří

Dílčí cíle

- uchování současného stavu krajinného rázu v místech se zachovalou krajinářskou hodnotou
- obnova krajinných struktur typických pro Poodří
- kultivace narušené krajiny v místech poškozovaných nevhodnými zásahy v minulosti

Navrhovaná opatření

- při procesu tvorby a projednávání územních plánů obcí (resp. jejich změn) chránit volnou krajinu před zástavbou, novou výstavbu směřovat zejména do proluk v zastavěných částech obcí v návaznosti na jejich urbanistickou strukturu
- do nových územně plánovacích dokumentací zapracovat podmínky pro ochranu krajinného rázu dle Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Poodří; v území s vysokou hodnotou krajinného rázu a v architektonicky a urbanisticky hodnotných místech dbát na dodržování tradičních stavebních principů (zejména v obcích Jeseník n. O., Bernartice n. O., Mankovice, Bartošovice, Butovice, Albrechticky)
- ve spolupráci se stavebními úřady usilovat o odstranění negativních dominant v krajině nebo zmírnění jejich negativního vlivu na krajinný ráz – ozeleněním, změnou barevnosti apod. (zejména v obcích Nová Horka, Bartošovice, Kunín, Suchdol n. O., Jeseník n. O.)
- omezovat výstavbu dalších bodových a liniových prvků technického charakteru (např. nadzemní vedení velmi vysokého napětí, stožáry mobilních operátorů), v nezbytných případech využívat k jejich umístování stávající objekty
- zamezit umístování větrných elektráren v pohledově cenných horizontech CHKO Poodří
- podporovat obnovu mozaiky drobných porostů a polí, doplňovat nelesní zeleň v krajině (v sídlech, podél komunikací, na hrázích rybníků)
- poskytovat aktuální informace a poradenskou činnost v oblasti krajinného rázu, vydávat články do obecních zpravodajů a regionálního tisku, které se týkají se krajinného rázu
- podílet se na vytvoření publikace „Stavby a krajina v Poodří; historie, současnost a budoucnost“

Monitoring, výzkum

Charakteristika problematiky

V CHKO Poodří byla doposud poměrně velká pozornost věnována výzkumu mechorostů a bezobratlých živočichů. Prakticky opomíjeny byly další skupiny bezcévných rostlin (řasy, houby). Poněkud méně inventarizačních průzkumů bylo zaměřeno na cévnaté rostliny a ptáky, pro ryby a savce byly publikovány studie postihující celé území CHKO. Množství prací bylo zpracováno i mimo stávající MZCHÚ, naopak údaje z některých MZCHÚ jsou dosud zcela nedostatečné.

Pravidelně probíhá monitoring rybníčních ekosystémů a jejich ptačích společenstev, v roce 2007 bylo zahájeno sledování evropsky významných druhů a biotopů.

Pro další zajištění následné péče o druhy, stanoviště i krajinu je nutné sledovat a vyhodnocovat prováděné managementové zásahy, stejně jako vliv dalších činitelů na cílovou biotu (hospodaření, sukcese apod.).

Dlouhodobý cíl

- ucelený přehled znalostí o aktuálním stavu rostlinných a živočišných druhů i jejich společenstvech, o jejich vývoji a dlouhodobějších změnách

Dílčí cíle

- definování významných ohrožujících faktorů a stanovení vhodných managementových opatření pro jednotlivé druhy i celá společenstva (jako základní podklad pro praktickou ochranu přírody v území)
- komplexní inventarizace území připravovaných k vyhlášení
- zpracování inventarizačních průzkumů pro MZCHÚ a taxonomické skupiny, které nebyly dosavadními výzkumy pokryty nebo pro něž jsou údaje již zastaralé

Navrhovaná opatření

- komplexně zpracovat inventarizační průzkumy: přírodní památka Pusté nivy, přírodní památka Meandry Staré Odry, přírodní rezervace Bařiny a území připravovaná k vyhlášení
- pokračovat v dlouhodobém monitoringu rybníčních ekosystémů
- vyhodnocovat vliv managementových opatření na cílové druhy či společenstva
- monitorovat a vyhodnocovat dopady managementových zásahů na vegetační a zoologické poměry ve vybraných MZCHÚ
- monitorovat výskyt ustupujících autochtonních druhů dřevin, prověřit možnosti jejich opětovného rozšíření (topol černý, jilm, řešetlák počisticivý)
- mykologické inventarizační průzkumy zaměřit zejména na přírodní rezervace Bartošovický luh, území obory Veterinární a farmaceutické fakulty (Brno), louky a pastviny
- vytvořit a doplňovat botanickou a zoologickou databázi CHKO Poodří, zprvu se zaměřit na zvláště chráněné druhy
- provádět monitoring výskytu zvláště chráněných druhů v CHKO
- při výzkumu území věnovat zvýšenou pozornost rostlinným taxonům, jejichž výskyt je z CHKO udáván, ale neexistuje k nim žádný herbářový doklad ani fotodokumentace
- provést inventarizační průzkumy bezobratlých v přírodní rezervaci Koryta a ptáků v národní přírodní rezervaci Polanská niva a přírodní rezervaci Koryta

- pokračovat v pravidelném ichtyologickém monitoringu a v monitoringu oživení rybářských revírů
- pokračovat v dlouhodobém monitoringu ptačích společenstev vodních ptáků v rámci pravidelných sčítacích termínů
- pokračovat v pravidelných odchytových a kroužkovacích akcích ACROCEPHALUS Poodří na Dolním Bartošovickém rybníku
- podílet se na sledování evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 a na sledování populací prioritních ptačích druhů – bukač velký, ledňáček říční, kopřivka obecná, moták pochop a jejich biotopů ve vyhlášené PO Poodří
- zahájit plošné mapování výskytu ptačích druhů v CHKO Poodří
- monitorovat stav a vývoj populací kormorána velkého a volavky popelavé
- monitorovat luční druhy živočichů na základě vymezení studijních ploch v národní přírodní rezervaci Polanská niva, návrhu přírodní rezervace Mokřady Pustějovského potoka, přírodní rezervaci Bartošovický luh, zejména platí pro luční druhy ptáků se zřetelem k agroenvironmentálním opatřením určeným pro zemědělské subjekty
- monitorovat populaci bobra evropského a vydry říční
- provádět monitoring invazních a expanzivních rostlinných a živočišných druhů
- přebírat a doplňovat do databáze vědecké údaje a informace, získávané na území CHKO jinými institucemi
- spolupracovat na vybraných výzkumných programech univerzit a ústavů Akademie věd ČR, navrhnout témata diplomových prací vztahená k řešení dílčích problematik či získávání chybějících údajů
- spolupracovat s dotčenými vlastníky na monitoringu a výzkumu
- udržovat trvale přehled o výzkumných aktivitách na území CHKO, zejména v oblasti botanické-

Z akce ACROCEPHALUS – na snímku RNDr. Karel Pavelka (Foto Iva Němečková).

- ho, zoologického, hydrobiologického a obecně ekologického výzkumu
- usměrňovat výzkumné aktivity, které se dotýkají zvláště chráněných území nebo ohrožených druhů rostlin a živočichů s cílem omezit riziko nadměrného rušení (např. v hnízdním období) nebo jiných zásahů do přirozeného prostředí
- aplikovat výsledky výzkumu i monitoringu při odborné péči o CHKO
- propagovat a publikovat dosažené výsledky z ochrany přírody v populárně naučných a vědeckých časopisech včetně prezentace na internetu

Práce s veřejností

Charakteristika problematiky

Práce s odbornou i laickou veřejností je jedním z nástrojů péče o území CHKO Poodří a přispívá též k vytváření dobrého jména Správy CHKO. Správa CHKO dbá o dobrou informovanost a spolupráci se subjekty, které svou činností přímo ovlivňují stav krajiny (zástupci regionu, samospráv, zemědělci, rybáři), zajišťuje přednášky a exkurze pro studenty i pro širokou veřejnost, pořádá výstavy a vydává informační a propagační materiály. Významným nástrojem je terénní informační systém, jehož cílem je kromě informování návštěvníků také prevence poškozování přírody. AOPK ČR podporuje provoz informačního střediska Poodří v Bartošovicích.

Práce s laickou veřejností bude zaměřena na tři cílové skupiny – na děti a mládež, místní obyvatelstvo a návštěvníky oblasti. Každá skupina vyžaduje jiné přístupy, metody, formy a prostředky. Bude upřednostněn tvořivý přístup, doplněný profesionalitou v odborném vyjádření i technickém řešení.

Důležitou roli při kontrole dodržování předpisů na ochranu přírody plní stráž přírody, která zároveň slouží jako informační služba v terénu a zajišťuje pomoc při praktických opatřeních. Terénní službu zajišťuje 10 dobrovolníků ustanovených Správou CHKO do funkce strážce nebo zpravodaje. Činnost stráže koordinuje pracovník Správy CHKO.

Dlouhodobý cíl

- partnerství a pozitivní spolupráce se zástupci regionu, samospráv obcí, zemědělci, rybáři a lesníky hospodařícími v krajině
- trvalý zájem veřejnosti o ochranu přírodních hodnot a o šetrné hospodaření s přírodními zdroji na území CHKO Poodří, podpora veřejnosti aktivitám Správy CHKO
- změna veřejného mínění ve prospěch zachování mokřadních a nivních biotopů

Dílčí cíle

- kvalitní terénní informační systém udržovaný ve funkčním stavu
- funkční stráž přírody plnící funkci kontrolní (v případě potřeby i represivní), monitorovací a osvětovou
- dobrá informovanost odborné veřejnosti a studentů v regionu o významu a specifikách CHKO Poodří
- fungující návštěvnické středisko v Bartošovicích

Navrhovaná opatření

- spolupracovat na vybudování Ekocentra Poodří ve Studénce a podílet se (účastí odborníků) na jeho programech a projektech pro obyvatele Poodří
- podporovat provoz návštěvnického střediska v Bartošovicích
- v partnerství s Regionem Poodří a Společností přátel Poodří se podílet na přípravě některých titulů edice „Poodří“
- spolupracovat se Společností přátel Poodří na vydávání časopisu POODŘÍ
- pokračovat ve vydávání tematických informačních materiálů
- aktivně přispívat do místního, regionálního, případně i celostátního tisku, prezentovat se v pořadech v televizi a rozhlasu a na internetových zpravodajských serverech

Jeden z plakátů o maloplošných chráněných územích.

- průběžně udržovat naučné stezky zřízené Správou CHKO
- provádět údržbu stávajících informačních panelů a postupně doplňovat systém informačních panelů v CHKO (především u MZCHÚ)
- spolupracovat s jinými subjekty zřizujícími informační zařízení v terénu při zajištění odborné úrovně informací o přírodě a krajině CHKO
- pořádat, aktivně se podílet nebo se účastnit akcí v regionu určených veřejnosti, kde lze prezentovat činnost Správy CHKO, principy ochrany přírody a krajiny, managementová opatření atd.
- organizovat pracovní setkání členů stráže přírody v CHKO ve formě školení a odborných terénních exkurzí, podporovat zvyšování odborné úrovně členů
- omezit na co nejmenší míru rušení hnízdících ptáků motoristy (auta, motocykly)
- navázat aktivní spolupráci s dalšími subjekty provádějícími kontrolní činnost v rámci CHKO (např. Rybářská stráž, Lesní stráž, Policie ČR aj.)

Skládačka se základními informacemi o CHKO.

Lidské činnosti ovlivňující stav přírody a krajiny

Lesní hospodářství

Charakteristika problematiky

Lesy jsou v CHKO Poodří zastoupeny málo, tvoří necelých 10 % plochy a nevytvářejí plynule navazující větší celky (max. desítky hektarů). Všechny lesní porosty byly dlouhodobě obhospodařovány, ale vzhledem k přírodním podmínkám v nivě Odry si velká část lesů zachovala přirozenou druhovou skladbu. K výrazným změnám druhové skladby na větší ploše došlo jen u lesů na terase Odry zavedením smrku, případně zavedením nepůvodních druhů topolů a jejich hybridů v lužních částech. Vlastnické poměry jsou v CHKO složité (velké množství drobných vlastníků, obce, státní lesy) s převahou státního majetku spravovaného několika lesními správami Lesů ČR.

Nejcennější lesní lokality jsou zařazeny do MZCHÚ nebo do I. zóny.

Hlavním problémem lesního hospodaření je změna charakteru některých částí lužního lesa v důsledku nižší hladiny podzemní vody a absence záplav. Došlo tak ke snížení rozmanitosti druhové skladby. V některých částech je třeba také při obnově z porostů odstranit dřívě zavedené nepůvodní severoamerické druhy topolů a nahradit je druhy původními.

Dlouhodobý cíl

- druhově bohaté lesy s přirozeným vodním režimem, s přirozenou skladbou dřevin i podrostu a s dostatečnou přítomností odumřelého dřeva umožňujícího zachování biodiverzity organismů

Dlouhodobý cíl je dále rozpracován podle zón ochrany přírody jako cílový stav lesa v horizontu obmýtí (120–140 let).

I. zóna

Lesy v I. zóně plní převážně mimoprodukční funkce, zejména slouží pro zachování biologické rozmanitosti. V I. zóně jsou cíleně pěstovány jen porosty stanovištně původních dřevin (listnáče v závislosti na stanovištích) a geograficky nepůvodní druhy se až na nepatrné výjimky nevyskytují. Lesní porosty jsou většinou skupinově, případně jednotlivě smíšené, druhově, věkově a prostorově diferencované, s vysokou ekologickou stabilitou. Při obnově lesních porostů je maximálně využívána přirozená obnova, umělá obnova je prováděna zejména pro udržení podílu dubu letního v porostech. V závislosti na ekologických nárocích dřevin jsou při obnově využívány výběrné principy, případně maloplošné obnovní prvky. V lesích běžně zůstává část odumřelého dřeva různých dimenzí pro udržení biodiverzity. Dřeviny a jejich zastoupení jsou při umělé obnově voleny podle přirozených dřevinných skladeb. Na části I. zóny (v některých MZCHÚ) jsou lesy ponechány samovolnému vývoji včetně neprovádění nahodilých těžeb a výsadeb dřevin, na části je hospodářská činnost vlastníků lesů omezena v návaznosti na schválené plány péče o jednotlivá MZCHÚ.

II. zóna

Ve II. zóně jsou pěstovány druhově bohaté, věkově a prostorově diferencované lesní porosty tvořené stanovištně původními dřevinami. V místech, kde je to možné, je využívána přirozená obnova porostů a skupinové seče, jinak je zalesnění prováděno především uměle, výběrné principy se uplatňují pomístně. Náseky se používají zejména při přeměnách porostů s nevhodnou druhovou skladbou, při přeměnách nepůvodních topolových porostů je využíváno vhodných holosečných prvků. V lesích zůstává alespoň část odumřelého dřeva, při obnově jsou jednotlivé stromy nebo jejich skupiny ponechávány do fyzického rozpadu.

III. zóna

Ve III. zóně se pěstují porosty složené ze stanovištně původních druhů, obvykle se zjednodušenou porostní skladbou i strukturou. V závislosti na ekologických nárocích dřevin a stanovištních podmínkách se uplatňuje zejména umělá obnova.

IV. zóna

Zde se lesy vyskytují velmi málo, velká část se nachází v intravilánech jednotlivých obcí Jeseník nad Odrou, Bernartice nad Odrou, Kunín, Bartošovice, Petřvaldík.

Dílčí cíle

- zvýšení podílu málo zastoupených dřevin z přirozených druhových skladeb, zejména jilmů, resp. zajištění genetického materiálu původních druhů topolů (topol černý)
- zvýšení druhové diverzity lesních ekosystémů
- udržení nebo zlepšení kvality biotopů zvláště chráněných druhů v konkrétních porostech (biotopy páchníka hnědého)
- uchování nebo obnova porostních pláštů

Dílčí cíle péče o lesy v jednotlivých zónách vycházejí z dlouhodobého cíle a způsoby péče jsou rozpracovány podle cílových hospodářských souborů, zón CHKO a aktuální dřevinné skladby porostu v Rámcových směrnících péče o les.

Lužní les v létě s porostem česneku medvědího a s vyschlou perioidickou tůň (Foto Václav Osmančík).

Navrhovaná opatření

Podporované aktivity lesního hospodářství

- opatření na obnovu přirozeného vodního režimu lužního lesa (přirozené záplavy) v částech, kde došlo k jeho zničení v důsledku melioračních úprav
- podpora přirozené obnovy stanovištně původních dřevin a zakládání smíšených porostů stanovištně původních dřevin včetně ochrany proti zvěři.

- podpora výsadby (resp. podsadby, případně podsíje) vtroušených původních dřevin
- podpora ponechání jednotlivých stromů a skupin na obnovované ploše k přirozenému rozpadu a ponechání určitého počtu doupných stromů, zlomů, vývratů a souší v porostech při výchově
- vyhledání lokalit s výskytem ohrožených druhů hub, rostlin a živočichů a zajištění jejich obhospodařování způsobem vedoucím k udržení populací
- zmapování lesních porostů s výskytem jilmů a topolu černého, příp. jiných řídce se vyskytujících domácích druhů stromů a keřů, a záchrana jejich genofondu včetně výsadeb na vhodných lokalitách v lesích
- podpora zachování lesních okrajů včetně keřového patra
- podpora šetrných technologií s vazbou na jemnější způsoby hospodaření
- po vyhodnocení funkčních a prostorových parametrů zvážit vymezení plochy vhodné k ponechání lesa samovolnému vývoji v přírodní rezervaci Polanský les, případně jednat s vlastníkem o bezzásahovém režimu ve vybraných částech; v případě národní přírodní rezervace Polanská niva již je uplatňováno ponechání lesa samovolnému vývoji v minulém plánu péče, který bude ze strany vlastníka lesa (Lesy ČR) respektován

Limity pro lesní hospodářství

- v biocentrech všech úrovní dosáhnout stavu, že obnova bude plánována a realizována pouze stanovištně původními druhy a v porostech s vyhovující porostní skladbou nebude při umělé obnově současné zastoupení těchto dřevin sníženo
- vyloučit nové odvodňování mokřadních lesních biotopů a obnovu starých systémů odvodňovacích kanálů
- nepovolovat geograficky nepůvodní druhy dřevin, přednostně je v rámci zásahů dle lesního hospodářského plánu odstraňovat

Zemědělství

Charakteristika problematiky

Třetinu plochy CHKO Poodří představuje orná půda, především v jižní a jihovýchodní části CHKO jde o velké půdní celky s intenzivním zemědělským hospodařením. Pěstovány jsou zejména obiloviny, řepka a kukuřice.

Trvalé travní porosty zabírají přibližně 27 % území CHKO, z valné většiny jde o nivní louky. Zemědělské společnosti i soukromí zemědělci je sečou strojovou mechanizací 2–3krát do roka (senoseč v květnu–červnu, otava v srpnu–září a příležitostně

i podzimní seč v říjnu). Hlavní sečení probíhá plošně, takto je v průběhu několika dní posekáno více než 75 % rozlohy luk.

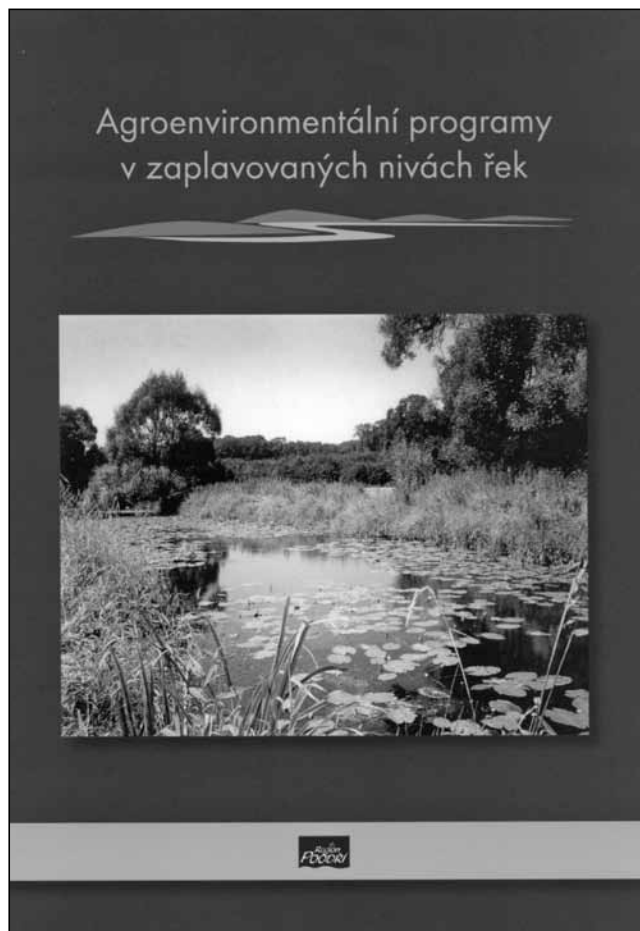
Živočišná výroba je většinou koncentrována do zemědělských areálů a samostatně postavených objektů, zemědělci se zabývají chovem skotu pro produkci hovězího masa a mléka i chovem prasat. V současné době se rozšiřuje chov skotu s návratem k přírodnímu pastevnímu chovu dobytka.

Většina zemědělských subjektů hospodařících v CHKO je zapojena do agroenvironmentálních programů, využívá převážně dotační podpory z podopatření ošetřování travních porostů.

Komplexní pozemkové úpravy, které by měly zlepšit podmínky řady mimoprodukčních funkcí zemědělské krajiny a vytvořit podmínky pro realizaci ÚSES, se zatím realizují v minimální míře.

Dlouhodobý cíl

- na území I. zóny udržované extenzivně obhospodařované trvalé travní porosty
- na území II. zóny udržované trvalé travní porosty a extenzivní pastviny
- na území III. a IV. zóny udržovaná otevřená zemědělská krajina s vysokým zastoupením mimolesní zeleně, luk a pastvin, rozčleněná drobnými krajinnými prvky

Pro ekologicky příznivá opatření v zemědělství lze využít agroenvironmentální programy.

Navrhovaná opatření

- trvalé travní porosty na území CHKO obhospodařovat extenzivně (nehnojit průmyslovými hnojivy ani prasečí kejdou, neprovádět rychlobnovu drnu přeoráním, nepoužívat herbicidy, nekosit okraje terrestrických rákosin při údržbě luk)
- podporovat údržbu velkoplošných luk; zajistit osvětu zemědělců k zapojení do agroenvironmentálních programů
- omezit údržbu podmáčených luk v blízkosti hnízd motáka pochopa v období hnízdění (duben–červenec)
- podporovat údržbu a obnovu stávající zeleně rostoucí mimo les, včetně starých stromořadí i starých ovocných sadů
- podporovat výsadby ovocných stromů v krajině, vytipovat vhodné odrůdy pro obnovu
- v rámci projektů komplexních pozemkových úprav podporovat vytváření dostatečného prostoru pro umístění a realizace navržených prvků ÚSES (biokoridory a interakční prvky), prosazovat výsadby liniové i skupinové zeleně
- zalesňování zemědělského půdního fondu připouštět jen ve III. a IV. zóně a to na pozemcích orné půdy nebo kulturních travních porostů, nedopustit rozdrobení rozsáhlých lučních ploch atraktivních pro ptáky právě z důvodu jejich rozměrů
- snížit splachy ornice do vodního recipientu (zalučnění a zalesnění niv, zasakovací pásy, výsadby dřevin)
- zřizování polních hnojišť a silážních jam připustit jen výjimečně a to pouze ve IV. zóně na místech vodohospodářsky bezpečných a s potřebnými opatřeními k zabránění kontaminace vod a níže ležících cenných přírodních biotopů
- výstavbu nových zemědělských staveb povolovat pouze výjimečně a to výhradně ve IV. zóně, podporovat spíše využití stávajících areálů a statků a požadovat jejich vhodné ozelenění

„Prázdná krajina“ – rozsáhlé celky zemědělské půdy bez zeleně. Na řadě míst se však již provádějí výsadby s využitím různých dotačních programů. (Foto Radim Jarošek)

- podpořit odstranění nevyužitých zemědělských staveb, které negativně ovlivňují krajinný ráz oblasti
- zvyšovat informovanost zemědělsky hospodařících subjektů, podporovat jejich zapojení do agroenvironmentálních programů
- spolupracovat s obcemi a majiteli pozemků při čerpání dotací z krajinotvorných programů

Myslivost

Charakteristika problematiky

Území CHKO Poodří není z hlediska zastoupení druhů zařazených mezi zvěř příliš pestré. Ze spárkaté zvěře se volně ve větší míře vyskytuje pouze srnec obecný. Prase divoké se vyskytuje jen nepravidelně. Stavy srnčí zvěře působí lokálně okusem škody na lesních porostech. Z drobné zvěře je nejčastější zajíc polní a bažant obecný. Ovlivnění provozu myslivosti je nesnadné, většina honiteb zasahuje do CHKO Poodří jen zčásti.

Myslivost se v CHKO Poodří dostává do střetu s ochranou přírody při vypouštění kachen z polodivokého chovu, které způsobuje vytlačování vzácnějších druhů vodních ptáků z jejich přirozeného prostředí. Významné škody na lesních porostech jsou patrné v oboře Kunín, která slouží k intenzivnímu chovu dančí zvěře, která v mladých lesních porostech škodí převážně vytloukáním a loupáním. Oplocení obory zároveň tvoří překážku omezující přirozený migrační pohyb živočichů s provozem bažantnice, která zde byla již před vznikem CHKO a před vyhlášením přírodní rezervace Bartošovický luh, je nutno do určité míry počítat i do budoucna. Podle bližších ochranných podmínek MZCHÚ však lze zřizovat nová krmná zařízení a chovat bažanty pouze se souhlasem Správy CHKO Poodří, tzn. že Správa CHKO se vyjadřuje k počtu chovaných bažantů a k termínům jejich vypouštění.

Dlouhodobý cíl

- výkon práva myslivosti nekolidující se zájmy ochrany přírody v CHKO

Navrhovaná opatření

- ve spolupráci s orgánem státní správy myslivosti jednáním s vlastníky a uživateli honiteb omezit početnost vypouštěných kachen divokých a dosáhnout neumístování budek pro kachny divoké v blízkosti ornitologicky cenných lokalit (v I. zóně, např. Horní Bartošovický rybník, Kotvice, Velký Okluk a Bažantula, Velký Vaček a Kačírek)
- zajistit ochranu migrujících vodních ptáků v rámci CHKO omezením lovu tzv. „vodní pernaté zvěře“ (zejm. vyhlášená MZCHÚ s rybníky)

- účastnit se jednání o zařazení honiteb do jakostních tříd, o stanovení normovaných stavů, výši plánů chovu a lovu a plánů péče o zvěř
- při vyhlásování nových MZCHÚ v odůvodněných případech zahrnout do bližších podmínek ochrany i potřebná omezení výkonu práva myslivosti
- dosáhnout provozování myslivosti bez přikrmování zvěře na území MZCHÚ (příp. v jejich ochranných pásmech), spolupracovat s mysliveckými hospodáři na odstranění krmných zařízení v MZCHÚ (příp. v jejich ochranných pásmech)

Rybníkářství a sportovní rybářství

Rybníkářství

Charakteristika problematiky

Rybníkářství má v oblasti dávnou tradici. Dnes je v CHKO Poodří 58 pravidelně obhospodařovaných rybníků, většina z nich se nachází v některé ze 7 rybníčních soustav. Souhrnná plocha rybníků činí přibližně 688 ha (8,5 % území CHKO). Rybníky v Poodří jsou přirozeně eutrofní, vhodné k chovu kapra jako hlavní ryby. Jako vedlejší druhy bývají vysazovány lín, cejn, štika, candát, sumec, tolstolobik bílý, tolstolobec pestrý, místy i amur bílý.

V dlouhodobém horizontu je na různých rybnících v CHKO Poodří uplatňována rozdílná intenzita hospodaření: na rybnících ve stávajících nebo připravovaných MZCHÚ se dlouhodobě hospodáří způsobem šetrným k přírodě, z důvodu předcházení rostlinným expanzím musejí být i zde do hospodaření občas zařazeny kratší etapy s vyšší intenzitou chovu ryb. Plůdkové rybníky s mělkým, vegetací zarostlým litorálem jsou bez velkých a dravých ryb, proto jsou také velmi vhodným prostředím pro mnohé obojživelníky.

Velký význam pro hospodaření na rybnících v MZCHÚ má skutečnost, že jsou ve vlastnictví AOPK, nebo jsou do vlastnictví AOPK převáděny. To umožňuje aplikovat účinná managementová opatření, vedoucí k zachování rozmanitosti biotopů na všech rybníčních soustavách.

Dlouhodobý cíl

- v MZCHÚ přírodě blízké rybníční ekosystémy s druhově bohatou flórou a faunou a s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů
- rybníky v MZCHÚ v I. zóně CHKO ve vlastnictví AOPK a ve vyhovujícím technickém a právním stavu
- na rybnících ve II. zóně příbřežní pásy nebo ostrůvkovité porosty rákosin nebo jiných vodních rostlin, krajinářsky hodnotné hráze s porosty dřevin blízkými přirozeným společenstvům a bohatá společenstva živočichů

- trvalá prosperita dostatečně početných zdrojových populací zvláště chráněných vodních a mokřadních rostlin, obojživelníků a dílčích populací evropsky významných ptáků vázaných na rybníky

Dílčí cíle

- nejcennější lokality na rybníčních soustavách vyhlášené za MZCHÚ
- rybníky v MZCHÚ ve vlastnictví AOPK a v řádném technickém i právním stavu
- na velkých rybnících v MZCHÚ rozsáhlé emersní litorální porosty (do 20 % celkové plochy) a druhově bohatá ornitofauna
- na malých rybnících v MZCHÚ vzácná rostlinná společenstva, vitální populace kriticky ohrožených vodních makrofyt a vitální populace zeleně zbarvených skokanů
- na plůdkových rybnících v MZCHÚ jádrové populace kuňky obecné a rosničky zelené
- na rybnících v národní přírodní rezervaci Polanská niva a v přírodní rezervaci Bartošovický luh při úplném nebo částečném letnění společenstva obnaženého rybníčního dna včetně vitálních populací vzácných a zvláště chráněných druhů rostlin

Navrhovaná opatření

- přehlásit přírodní rezervaci Kotvice a vyhlásit přírodní rezervaci Jistebnické mokřady
- důslednou péčí o technický stav a ekosystém rybníků (vodních děl) ve správě AOPK ČR zajišťovat udržení či zlepšení stavu biotopů a chráněných fenoménů v lokalitě
- na rybnících v MZCHÚ hospodařit způsobem šetrným k přírodě: menší omezení intenzity na velkých rybnících (prevence masového rozvoje expanzivních druhů), výraznější omezení a speciální postupy na malých rybnících (pé-

Výbrané rybníky v národní přírodní rezervaci Polanská niva patří k těm, kde je prováděn citlivý management (Foto Lenka Sovíková).

- če o vodní makrofyta jako nejcitlivější složku ekosystému – např. plavín štítnatý, úzkolisté rdesty ap.).
- na rybníku Bartošovický horní nepovolovat opatření k posílení vodní dotace pro suchá období
 - na rybnících v národní přírodní rezervaci Polanská niva provádět ve většině sezón pozdní napouštění s pozvolným zaplavováním zarostlého litorálu, na Zimním rybníku úplné letnění přibližně každé 4 roky
 - provádět regulaci expanzivních porostů kotvice plovoucí kosením s vyhrnováním pokosené hmoty
 - provádět každoroční komplexní monitoring stavu rybníčních ekosystémů a hospodářských zásahů jako podklad pro posouzení vhodnosti způsobu hospodaření, případně pro jeho dočasnou nebo trvalou změnu ve prospěch předmětů ochrany
 - při opravách hrází v I. a II. zóně důsledně požadovat soulad parametrů na opravovaných částech s rozměrovými parametry navazujících úseků (výška, šířka, sklon svahů) a povrchovou terénní úpravu přírodními materiály
 - na rybnících ve II. zóně zachovávat polointenzifikační chov ryb (ve smyslu metodických materiálů MŽP)
 - v případě odbahňování rybníků v I. a II. zóně stanovovat podmínky tak, aby byl obnoven litorál (sklon svahů 1:4 nebo pozvolnější), přitom vyloučit vytváření deponií v rybnících nebo jejich okolí a vyloučit ukládání (zaorání) materiálu na zemědělských pozemcích v CHKO
 - při obnově litorálu po odbahnění rybníků ponechat v první sezóně o 60 cm sníženou hladinu vody, dokud obnažené svahy nezarostou vegetací, hladinu pak jen zvolna zvyšovat, tak aby nejméně polovina výšky tvrdých porostů byla stále nad vodou
 - pravidelně vyřezávat nálet na vybraných ostrovních deponiích v I. a II. zóně
 - vyloučit kosení rákosin v I. a II. zóně v době hnízdění ptactva
 - zabránit přístupu veřejnosti na vybrané hráze v I. a II. zóně CHKO
 - dohodou s vlastníky a nájemci omezit na potřebnou dobu kolísání vodní hladiny na rybnících s hnízdními lokalitami vodního ptactva

Sportovní rybářství

Charakteristika problematiky

Současná druhová skladba rybích společenstev v tocích a tůních na území CHKO je druhotně pozměněna zarybňováním hospodářsky významnými druhy ryb, případně náhodným či záměrným vypouštěním nepůvodních druhů ryb nebo jejich úni-

ky z rybníků. Vyskytují se zde významné chráněné druhy (piskoř pruhovaný, vranka obecná, střevle potoční, ouklejka pruhovaná), i druhy nepůvodní a invazní (střevlička východní, karas stříbřitý), které mohou mít negativní vliv na původní faunu.

Do CHKO Poodří zasahuje celkem 16 rybářských revírů. Převažují revíry mimopstruhové na Odře a jejích přítocích a na pořičních tůních (12 revírů). Pstruhové revíry jsou tvořeny pouze krátkými úseky drobnějších přítoků před jejich ústím do Odry (4 revíry). Na žádném z toků v CHKO nejsou vymezeny chráněné rybí oblasti.

Poříční tůně jsou významnými potenciálními biotopy piskoře pruhované a prioritního naturového stanoviště typu *Magnopotamion*. Lokality jsou díky přirozenému záplavovému režimu v horizontu několika desetiletí poměrně stabilní, avšak u uměle odstavených ramen je proces zazemňování a degradace (případně vysychání) zrychlený a jejich využitelnost pro potřeby rybaření se snižuje nebo mizí: to přináší zvýšený tlak na intenzitu využívání zbývajících lokalit. Na všech rybářsky využívaných tůních je kaprovitými rybami a někdy i záměrně rybáři poškozováno rostlinstvo – především ponořené a natantní měkké druhy s výjimkou stulíku žlutého.

Dlouhodobý cíl

- přirozeně vysoká početnost a druhová pestrost místních druhů ryb a zachovaný rozsah jejich přirozených biotopů a trdlišť
- rozmanité biotopy stojatých vod a litorálních stanovišť s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů
- zachovaný přirozený vodní režim Odry a jejích přítoků, přirozená členitost břehů a dna a diverzita průtokových charakteristik

Dílčí cíle

- zlepšená migrační prostupnost toků
- zachovaný přirozený záplavový režim pořičních tůní
- vybrané pořiční tůně a nejcennější úseky toků s hodnotnými přírodními společenstvy rostlin a živočichů bez rybářského využívání
- životaschopná populace piskoře pruhované v pořičních tůních

Navrhovaná opatření

- dohodou s rybářskými subjekty dosáhnout zlepšení podmínek vodních organismů v tocích (nepovolovat nasazování z hlediska ochrany přírody nepůvodních druhů ryb do rybářských revírů a prosazovat využívání druhů původních, především z místních populací nebo jednoho povodí; zamezit vysazování nadměrného počtu ryb do toků)
- při vyhlášení nových MZCHÚ v odůvodněných případech zahrnout do bližších podmínek

ochrany i potřebná omezení sportovního rybářství

- zamezit sportovnímu rybolovu v národní přírodní rezervaci Polanská niva
- neustupovat snahám na obhospodařování trvalých poříčních tůň a slepých ramen mimo rybářské revíry (zarybňování, umělé prohlubování a rozšiřování za účelem chovu ryb, zvyšování vodní dotace...)
- navrhnout a podílet se na zprůchodnění příčných překážek na tocích (zejména v Košatce, Studénce a Mankovicích)
- podílet se na reintrodukcii původního druhu podoustve říční na horním toku Odry
- chránit porosty vodních makrofyt a vyloučit vysazování sumců do lokalit s (potenciálním) výskytem piskoře pruhovaného
- obnovené či nové tůně neprovozovat jako rybářský revír
- tůně v majetku AOPK neprovozovat jako rybářský revír

Vodní hospodářství

Charakteristika problematiky

Osou CHKO a zároveň nejvýznamnější řekou je Odra, která zde spolu se svými menšími přítoky přirozeně meandruje a vytváří řadu periodických tůň a odstavených i periodicky protékaných bočních ramen. Její přirozeně rozkolísaný vodní režim umožnil vznik a existenci údolní nivy s mozaikou lužních lesů, poříčních tůň, močálů i rybníků a s unikátní flórou i faunou.

Na území CHKO je tok jen místy technicky upraven (směrové úpravy, kamenné opevnění, lokální ohrázení apod.) a nachází se zde několika významných jezů (pro vodní živočichy těžko migračně propustných).

Území je potenciálně ohroženo především modifikací průtokového režimu povrchových vod (odběry, přehrady mimo CHKO) a potenciálním nárůstem odběru podzemních vod při nedostatečné znalosti kvantitativních charakteristik podzemních vod. Významnými faktory jsou i snahy o zastavování nivy a zátopového území a případné znečištění toků. Dosud trvající hrozbou je snaha o prosazení stavby kanálu Dunaj–Odra–Labe (D–O–L), a stavby skladovacího a průmyslového komplexu na říční terase mezi Novou Horkou a Albrechticemi.

Řada obcí (např. Pustějov, Studénka, Albrechticky, Suchdol nad Odrou) dosud nemá uspokojivým způsobem vyřešeno čištění odpadních vod. Zhoršená, místy až zcela nevyhovující kvalita vypouštěných vod má výrazný negativní vliv na vegetaci i živočišnou složku nejenom v drobných vodních tocích, ale i v porostech a mokřadech v jejich okolí.

Dlouhodobý cíl

- zachovalý, přirozený a přírodě blízký tok Odry a jejích přítoků vyvíjející se v souladu s určitými faktory prostředí a plnící všechny své geosystémové funkce
- zachovaný přirozený režim rozsáhlých povrchových rozlivů v inundačním území a obnovený vodní režim významných dílčích lokalit
- zachovaný vodní režim drobných stojatých vod, rybníků, pramenišť a navazujících mokřadů
- povrchová voda v tocích a tůňích čistotou odpovídající přírodním podmínkám, bez komunálního, průmyslového nebo zemědělského znečištění

Dílčí cíle

- zastavení nárůstu znečištění Odry a jejích přítoků, zlepšení čistoty nejvíce znečištěných toků
- revitalizace přítoků Odry
- obnova přírodě blízkého vodního režimu v lokalitách s jeho významným narušením

Navrhovaná opatření

- zajistit zadání hydrogeologické studie vodárenského využití podzemních vod, zjistit tak možnosti takového odběru podzemních vod, aby nedošlo k ohrožení nebo poškození vodního režimu Odry a cenných přírodních ekosystémů včetně dopadu na předměty ochrany EVL a PO Poodří
- prověřit (odbornou studií) ve spolupráci se správcem toku možnosti revitalizace upravených částí koryta řeky Odry
- v rámci procesu územního plánování chránit dostatečný prostor pro vodní tok, říční nivy a jiná přírodní území významná z hlediska rozlivu povodňových vod před další urbanizací, stávající nevhodné způsoby využití těchto území postupně eliminovat
- na vybraných úsecích Odry, jejích přítoků nebo periodicky protékaných ramen umožnit obnovu procesu přirozeného překládání koryta
- ochránit přirozený charakter a zachovat živý proces samovolného vývoje a tvorby meandrů řeky Odry a dosud zachovaných částí jejích přítoků
- prosazovat stavbu rybích přechodů, odstraňování migračních překážek a postupné zlepšování průchodnosti toku Odry pro vodní živočichy
- prověřit (odbornou studií) přínos odstranění migračních bariér na Mlýnské strouze
- ve spolupráci se správcem toku (Povodí Odry s. p.) iniciovat či realizovat odstranění staveb, které nemají význam pro protipovodňovou ochranu sídel a narušují přirozený charakter toku (např. torza hrází, prahů a zpevnění břehů)
- prosazovat takové využívání zemědělského půdního fondu, včetně podpory vhodných agrotechnických metod, aby nedocházelo ke sni-

- žování kvality povrchových i podzemních vod, případně došlo k jejímu zlepšení
- při péči o břehové porosty prosazovat jejich zachování v maximální míře, průběžnou obnovu (při respektování geografické původnosti dřevin) a postupné zvyšování jejich druhové a věkové diverzity při respektování ekologických a estetických hledisek
- kvalifikovaně oponovat veškeré záměry, které by mohly významným negativním způsobem modifikovat vodní režim v CHKO, obzvláště záměr vybudování vodního díla D–O–L
- na vhodných lokalitách provádět či podporovat revitalizace nebo obnovu drobných vodních toků a mokřadů (zejména tok Bílovky a navazující lokality, Hrabětický potok, koryta Ondřejnice a Sedlničky)
- obnovit přírodě blízký vodní režim v přírodní rezervaci Polanský les, dále v systému paralelních koryt Slaňáky a navazujících lokalitách, obnovit přírodě blízký vodní režim tůň a mokřadů v k. ú. Pustějov
- zamezit dalšímu prohlubování melioračních příkopů a drobných vodních toků
- iniciovat a podporovat odstraňování melioračních děl v CHKO i okolní krajině a jejich náhradu protierozními a retenčními opatřeními
- předcházet konfliktům se zemědělci, případně dalšími subjekty s vlastnictvím aktivních úseků meandrového pásu a lokalit s aktivními či potenciálními břehovými nátržemi
- v partnerství se správci toků, obcemi a zemědělci podporovat opatření, přispívající současně k protipovodňové ochraně a zvýšení retenční schopnosti nivy Odry, jejích přítoků a navazujícího území
- podporovat opatření v blízkosti terasového svahu směřující k omezení eroze a posílení retenční schopnosti krajiny navazující na nivu Odry
- podporovat snahy obcí o vybudování čistíren odpadních vod

*Sedlnička u Nové Horky – dochází k postupné samovolné renaturaci koryta vytvářením nátrží a nánosů
(Foto Radim Jarošek).*

- pravidelným sledováním navazujících přírodních ekosystémů kontrolovat řádný provoz vybudovaných čistíren odpadních vod a vypouštění odpadních vod a splach jiných odpadů
- zachovat a obnovovat tůň jako biotop ohrožených druhů živočichů (obnova dvou rybníčků na lokalitě Nový Rybník a další)

Výstavba

Charakteristika problematiky

Charakter zástavby a kultivace nivy člověkem jsou spoluurčujícími prvky, vytvářejícími specifický ráz celého CHKO Poodří. Typickou podobu sídel a krajiny ovlivnily významně pravidelné jarní záplavy. Původní jádro obcí se rozkládalo na pahorcích říčních teras.

Půdorys pooderských obcí je převážně údolní lánový. Typickými dominantami tradiční zástavby CHKO Poodří jsou kostely nebo krajinářsky hodnotné zámecké areály (Kunín, Bartošovice, Jeseník n. O., Studénka). Zemědělské statky, pro oblast Moravského Kravařska příznačné, nejsou v mnoha případech plnohodnotně využívány a bez potřebné rekonstrukce chátrají. Typickým materiálem tradiční architektury v Poodří je cihla.

Výhodná poloha Poodří v blízkosti města Olomouce determinuje zvýšenou poptávku investorů po výstavbě nových rodinných domů. V procesu zpracovávání územních plánů nebo jejich změn jsou vymezovány nové plochy pro výstavbu, často nerespektující urbanistickou strukturu obce. Suburbanizace probíhá od devadesátých let minulého století, nová architektonicky nesourodá zástavba přispívá k degradaci stavebního rázu obcí a snižuje jejich architektonickou a estetickou hodnotu v dnešní kulturní krajině. Výrazně mohou obec poznamenat i necitlivé stavební úpravy, přístavby a nástavby stávajících objektů, zejména v částech architektonicky cenných.

Dlouhodobý cíl

- rozvoj obcí respektující tradiční venkovskou zástavbu Poodří
- uchování volné krajiny bez zástavby

Dílčí cíle

- v součinnosti s partnery v území prosazení vhodných urbanistických forem a prostorových řešení staveb, odpovídajících požadavkům na účelný a úsporný provoz i hodnotné architektonické ztvárnění
- efektivní uplatňování požadavků orgánu ochrany přírody na ochranu krajinného rázu a tradiční zástavby v územním plánování, zejména v urbanisticky cenných lokalitách
- zvýšené povědomí obyvatel o tradiční zástavbě a jejích hodnotách

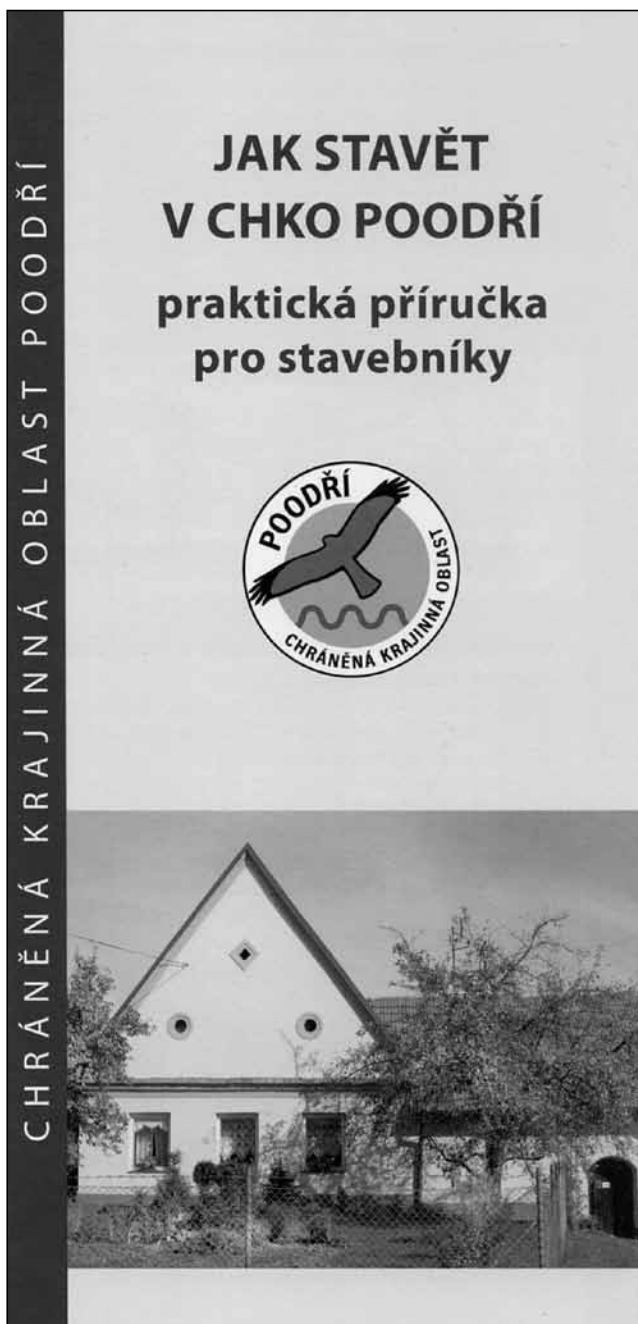
- uchování urbanistické struktury obcí a vzhledu tradičních staveb

Navrhovaná opatření

- informovat orgány státní správy a samosprávy o postojích a požadavcích Správy CHKO v oblasti výstavby
- nové plochy pro rozvoj bydlení vymezovat v souladu s urbanistickou strukturou obcí, zabránit narušování tradičního rázu obcí nepůvodní výstavbou individuálního bydlení
- zabránit pronikání výstavby do volné krajiny, podporovat zástavbu proluk
- zpracovat a aktualizovat stanoviska orgánu ochrany přírody v územně plánovacích dokumentacích spolu s pravidly a postupy k zachování

vání hodnot tradiční zástavby a krajinného rázu (dle Preventivního hodnocení krajinného rázu v CHKO Poodří)

- v návaznosti na schválené územní plány iniciovat zpracování regulačních plánů nebo podrobnějších zastavovacích studií v rozvojových lokalitách, promítnout do těchto materiálů požadavky ochrany krajinného rázu
- ve vnějších částech obcí, jimiž prochází hranice CHKO, rozhodovat na úrovni územně plánovací dokumentace (umístění staveb, hmotové řešení aj.)
- poskytovat aktuální informace a poradenskou činnost v oblasti tradiční zástavby v jednotlivých obcích
- vydávat články do obecních zpravodajů, informační letáky a brožury s tematikou tradiční i soudobé architektury
- realizovat koordinační setkání se zástupci příslušných stavebních úřadů s působností na území CHKO, průběžně komunikovat s projektanty působícími v oblasti
- spolupracovat s odbornými organizacemi na koncepčních dokumentech a řešení modelových situací v oblasti výstavby

Informativní příručka pro stavebníky.

Dopravní a inženýrské sítě

Charakteristika problematiky

Území CHKO Poodří se vyznačuje úzce protáhlým tvarem podél řeky Odry, přičemž důležité dopravní trasy probíhají v podélném směru i napříč CHKO. Silnice I. a II. třídy protínají území CHKO napříč v krátkých úsecích přibližně v severozápadním (jihovýchodním) směru. V souvislosti s výstavbou dálnice D 47 dochází k úpravám některých těchto komunikací do podoby dálničních přivaděčů.

Území CHKO významně ovlivňuje železniční doprava. Železniční trať č. 270 Praha–Bohumín, která je součástí mezinárodního železničního koridoru, protíná CHKO v krátkém úseku u Jeseníku nad Odrou, ale také tvoří většinu severozápadní hranice CHKO (cca 30 km). Na ní navazují další lokální tratě, z nichž dvě protínají CHKO napříč – trať Nový Jičín–Suchdol nad Odrou a trať Studénka–Veřovice, jež má být v souvislosti s průmyslovou zónou u letiště Mošnov modernizována a elektifikována.

Území CHKO také negativně ovlivňuje blízkost letiště Mošnov. Hlukové zatížení CHKO působené leteckým provozem narůstá (vyhlídkové a cvičné lety).

Zimní údržba komunikací není v současnosti problémem, neboť se provádí posypem inertním materiálem (kromě úseku silnice I. třídy, kde se na základě výjimky platné do roku 2010 provádí chemicky).

Doprava významně zatěžuje území CHKO hlukem a dopravní stavby působí většinou jako migrační bariéry. Střet s dopravou je každoročně důvodem úhynu stovek živočichů různých druhů. Úpravy dopravních staveb v nivě Odry je nutno také posuzovat z hlediska možného narušení vodního režimu v krajině. Zásadní ohrožení CHKO představuje uvažovaná výstavba kanálu D–O–L.

Územím CHKO Poodří prochází dvě významná elektrická vedení – velmi vysokého napětí (VVN) 400 kV a VVN 220 kV. Jižní část CHKO také protíná plynovod VVN DN 700 a dále optický kabel propojení Brno–Ostrava–Český Těšín.

Funkční kanalizace s čistírnou odpadních vod je vybudována pouze v pěti obcích, ovšem v obci Pustějov je účinnost čištění velmi problematická.

Mezi nejvýznamnější vlivy inženýrských staveb na ochranu přírody a krajiny náleží vliv na krajinný ráz, a to zejména u nadzemního vedení el. napětí a v případě silnic. Mezi další vlivy lze počítat kácení zeleně pod nadzemním vedením elektrického napětí a nad plynovody.

Dlouhodobý cíl

- doprava s minimálním narušením krajinného rázu, bez zhoršení současné migrační propust-

nosti krajiny a bez zvyšování negativního vlivu na lokality chráněných druhů rostlin a živočichů

- krajina (zejména volná krajina mimo sídla) minimálně narušená technickými sítěmi

Navrhovaná opatření

- nepovolovat novostavby silnic a železnic, umožnit pouze jejich rekonstrukce a modernizace za předpokladu kompenzačních opatření zmenšujících vliv dopadů na stav předmětů ochrany
- při rekonstrukcích silnic a železnic prosazovat řešení nenarušující krajinný ráz a vodní režim řeky Odry, a dále řešení vedoucí ke snížení hlukové zátěže, odstranění současných migračních bariér a zlepšení podmínek pro migraci živočichů
- vhodnými technickými prostředky řešit situaci na místech, kde dochází k častým střetům dopravy s volně žijícími živočichy (např. migrační trasy obojživelníků a savců)
- prosadit odklonění tras vyhlídkových a cvičných letů mimo místa se zvýšeným výskytem ptactva

Trasa vedení velmi vysokého napětí několikrát protíná meandry Odry (Foto Radim Jarošek).

- prosazovat vypuštění nepřijatelného záměru výstavby kanálu D–O–L při aktualizaci dokumentů územního rozvoje
- zabránit výstavbě železničního tunelu a zahloubení nové trati v oblasti průmyslové zóny Mošnov z důvodu ohrožení vodního režimu, unikátních geologických jevů, druhů i společenstev v CHKO
- chemickou údržbu komunikací zachovat maximálně v dosavadním rozsahu (silnice I/57)
- omezit na minimum výstavbu dalších liniových staveb technického charakteru (nadzemní vedení vysokého napětí), tato nová zařízení lze umísťovat ve III. a IV. zóně CHKO, jinak za podmínky individuálního posouzení dopadu navrhované akce na okolní prostředí
- při výstavbě nových a rekonstrukci stávajících elektrických vedení nízkého napětí upřednostňovat kabelové vedení v zemi před vedením nadzemním, u ostatních vedení volba a umístění sloupů s ohledem na krajinný ráz (včetně způsobů vrcholového značení z důvodů bezpečnosti leteckého provozu)
- v MZCHÚ výstavbu nových elektrických vedení nepovolovat, kabelizaci stávajících nadzemních vedení v MZCHÚ individuálně posuzovat s ohledem na charakter konkrétního území
- v oblasti Staré Bělé a Polanky nad Odrou podporovat vymístění vedení vysokého napětí z meandrového pásu (viz foto s. 71)
- při umísťování telekomunikačních věží (základnových stanic a stožárů sítí mobilní komunikace) prosazovat požadavek na sdílení technické infrastruktury více operátory a princip minimalizace množství těchto zařízení na území CHKO; spolupracovat s příslušnými úřady na posuzování staveb mimo CHKO, pohledově ovlivňujících území CHKO
- pro vedení dalších inženýrských sítí (plyn, voda) se vyhýbat MZCHÚ, využívat již zastavěných částí území (vedení podél silnic apod.)
- podporovat budování kanalizace a čistíren odpadních vod v obcích
- při zavádění alternativních zdrojů energie (vodní, větrná, sluneční, bioplyn) postupovat v souladu s územně plánovací dokumentací a na základě vyhodnocení všech vlivů na přírodu a krajinu

Průmysl

Charakteristika problematiky

Průmyslová činnost v CHKO Poodří je soustředěna do IV. zón, tedy do měst a obcí. Vedle potenciálního ohrožení kvality vod se u průmyslových areálů projevují negativní vlivy hlukové (vlastní provoz, logistická činnost) a významný je také krajinářský aspekt (odlišné měřítko a hmota staveb,

množství zpevněných ploch, negativní dominanty v krajině).

Mezi významné podniky přímo na území CHKO Poodří patří cihelna Wienerberger a mlékárna v Kuníně, strojírenské firmy v Suchdole nad Odrou a rozsáhlý průmyslový areál ve Studénce. Průmyslová tradice v Šenově je spjata s blízkým městem Nový Jičín.

Průmyslové, výrobní i zemědělské objekty nepříznivě ovlivňují krajinný ráz sídel, necitlivé je u konkrétních případů jejich rozrůstání do nivy řeky Odry (Suchdol n. O., Studénka). Ve spojitosti se stavbou dálnice D 47 a rozvojem letiště Ostrava-Mošnov se v sousedství CHKO Poodří budují nové průmyslové zóny (Mošnov). Další zóny pro výrobní a skladové účely jsou vymezovány v rámci nových územních plánů nebo jejich změn (Studénka, Hladké Životice, Bravantice).

V privatizovaných vojenských a zemědělských areálech (Nová Horka, Bartošovice) dochází k často neprůhlednému hospodaření mimo rámec povolení (např. skladování nebezpečného odpadu, úniky látek), což může mít negativní vliv na zájmy chráněné zákonem.

CHKO Poodří se rozkládá v zázemí města Ostravy. Negativní vliv průmyslu koncentrovaného v Ostravě zde nebyl podrobněji monitorován. Znečištění ovzduší je však v nepříznivých povětrnostních podmínkách zejména v severní polovině chráněné oblasti výrazné.

Dlouhodobý cíl

- zachování cenných přírodních fenoménů regionu při zohlednění hospodářských, kulturních a sociálně ekonomických potřeb místního obyvatelstva
- omezení negativních vlivů průmyslu na předměty ochrany CHKO Poodří

Navrhovaná opatření

- zamezit dalšímu rozšiřování výrobních a skladových areálů do nivy Odry (Suchdol nad Odrou, Studénka)
- zamezit dalšímu rozšiřování průmyslových a skladových areálů v prostoru mezi Bartošovicemi a Košatkou
- spolupracovat s orgány ochrany přírody na posouzení vlivu připravovaných průmyslových zón v těsné blízkosti CHKO Poodří na předměty ochrany – zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů a jejich stanoviště, EVL a PO Poodří (Bravantice, Studénka, Hladké Životice, Mošnov)
- umísťování drobných průmyslových provozoven a ostatních výrobních zařízení řešit v souladu s územními plány obcí výhradně v přímé návaznosti na sídelní útvary – přednostně do určených zón a nevyužívaných zemědělských

- a průmyslových objektů (Jeseník nad Odrou, Studénka)
- v návaznosti na schválené územní plány iniciovat zpracování regulačních plánů nebo podrobnějších zastavovacích studií v rozvojových lokalitách, promítnout do těchto materiálů požadavky ochrany krajinného rázu

Zacházení s odpady a likvidace starých zátěží

Charakteristika problematiky

Na území CHKO Poodří se v současné době nenachází žádná řízená skládka odpadů. Komunální odpad z CHKO je svážen mimo území CHKO na centrální skládky komunálního odpadu v Ostravě-Hrušově, Staříči a Mořkově. Skládky z minulosti jsou nyní postupně rekultivovány (odvoz, zatravnění, výsadba dřevin).

Ve většině obcí chybí deponie pro zpracování stavební suti. Jedinou obcí, kde je toto vyřešeno, je městys Suchdol nad Odrou, jinde je likvidace stavebního odpadu významným problémem. Vedením obcí i stavebními úřady na všech úrovních je tolerováno ukládání stavebních sutí a přebytečné zeminy do břehů potoků, sníženin a mokřadů, což vede k poškozování vodního režimu, degradaci společenstev a šíření invazních druhů rostlin.

Na území CHKO Poodří existují čtyři lokality se starou ekologickou zátěží:

1. Oblast zrušené vlečky v místě bývalého rudiště v k. ú. Polanka nad Odrou a Svinov. Rozloha cca 6 ha. Po odstranění kolejiště železniční vlečky zůstala na místě směs kamení ze svršku vlečky, prachu a hlušiny ze železné rudy, rozkopaná hledači kovů a zarostlá ruderalními porosty.
2. Násep bývalé zkušební dráhy mezi Studénkou a Bartošovicemi v délce 1 km. Vlastník odstranil z trati komodity, které se daly prodat, ponechal násep tvořený hrubým štěrkem, který velká voda roznáší do okolních cenných lokalit.
3. Objekt bývalého velkochovu kachen na hrázi mezi Bažantím rybníkem a Bezručem. Standardní objekt z doby tzv. kaprokachního hospodaření na rybnících. Majitel chce objekt odstranit, chybí mu prostředky na likvidaci osinkocementové krytiny.
4. Objekty v bývalém vojenském skladu leteckých pohonných hmot v k. ú. Bartošovice. Šest starých podzemních nádrží na kerosin, rozvodné objekty, potrubí, garáže, odvodňovací potrubí, budova trafostanice a lapol mimo areál – vše v těsné blízkosti přírodní rezervace Koryta. Je proveden ekologický audit, Ministerstvo obrany nabízí své nemovitosti k prodeji, právo hospodaření AOPK na cca 1/3 pozemků v areálu.

Dlouhodobý cíl

- krajina neznečištěná skládkami ani odpadem
- staré skládky a zátěže plně odstraněné nebo rekultivované
- zařízení na zneškodňování odpadu umístěná mimo území CHKO
- objekty v areálu bývalého vojenského skladu leteckých pohonných hmot využity ve prospěch ochrany přírody či v souladu s ochrannými podmínkami CHKO a sousedící přírodní rezervace

Navrhovaná opatření

- na úrovni Regionu Poodří i jednotlivých obcí iniciovat řešení problému s ukládáním suti a stavebního odpadu
- ve spolupráci se správcem komunikace dosáhnout odstranění skládky a zamezení skládkování (např. instalací svodidel nebo obnovou příkopu) u silnice mezi Hladkými Životicemi a Kunínem
- iniciovat odstranění skládky v rybníku Křivý u Jistebníku, obnovit původní stav – litorál
- spolupracovat s obecními úřady při odstraňování nelegálních skládek a předcházení jejich vzniku důsledným informováním občanů, kam odpady ukládat
- nadále evidovat a sledovat lokality starých ekologických zátěží, zejména starých skládek odpadů
- iniciovat řešení problému zrušené železniční vlečky v místě bývalého rudiště (v k. ú. Polanka nad Odrou a Svinov) s vlastníkem (Správa železniční dopravní cesty), trvat na postupném odstranění
- přísně sledovat dodržení podmínek odstranění tělesa náspu bývalé zkušební dráhy mezi Studénkou a Bartošovicemi
- nabídnout odbornou podporu vlastníkovu bývalého velkochovu kachen (na hrázi mezi Bažantím rybníkem a Bezručem) při zajišťování prostředků na odstranění azbestocementových šablon na objektu
- scelit pozemky s příslušností hospodařit AOPK ČR v areálu bývalého vojenského skladu leteckých pohonných hmot v k. ú. Bartošovice, převzít nemovitosti a pozemky od Ministerstva školství a Ministerstva obrany, dvě budovy (garáž, trafostanice) nabídnout k využití jako zázemí návštěvnického centra AOPK ČR a Stanice pro záchranu volně žijících živočichů v Bartošovicích (sklad, vypouštěcí stanice pro dravce ze záchranných chovů, pozorovací věž, atp.), zbytek areálu rekultivovat s minimem nákladů (využití přebytků zeminy z výkopů tůní a odbahňování rybníků), využít k realizaci ÚSES a vytvoření vhodných stanovišť pro netopýry (zahrnutím rozvodných bunkrů zeminou a ponecháním vletových otvorů)

Těžba nerostných surovin

Charakteristika problematiky

Na území CHKO Poodří se v současnosti nachází jediné těžené ložisko (Kunín). Probíhající těžba je situována do IV. zóny CHKO Poodří (orná půda). Přípravuje se těžba šterkopísků na ložisku Mankovice. Dále jsou v území dvě nevýhradní ložiska šterkopísků – Vražné-východ, Polanka nad Odrou a pouze okrajově zde zasahuje ložisko Košatka nad Odrou.

Pod severní část CHKO Poodří částečně zasahují výhradní ložiska palivoenergetických surovin – černého uhlí a zemního plynu s vytyčenými chráněnými ložiskovými prostory a dobývacími prostory (hlubinná těžba).

Dlouhodobý cíl

- úplné vyloučení těžby nerostných surovin v I. a ve II. zóně CHKO a v maloplošných zvláště chráněných územích

Navrhovaná opatření

- vzhledem k potenciálnímu ohrožení přírodní rezervace Polanský les prosazovat zrušení ložiska Polanka nad Odrou
- zamezit zřizování nových ložisek nerostných surovin a vyhledávání nových dobývacích prostorů
- sledování území s plánovanou hlubinnou těžbou v severní části CHKO, zejména k otvírce připravený dobývací prostor Svinov I
- při rekultivacích těžeben prosazovat způsoby „přírodě blízké rekultivace“ vedoucí ke zvýšení diverzity krajiny a k vytváření biotopů vhodných pro přežívání ohrožených druhů rostlin a živočichů s využitím obnovy přirozené sukcese (především mokřady a mělká jezírka)

Rekreace

Charakteristika problematiky

Území CHKO Poodří bylo dříve z rekreačního hlediska opomíjené, ale po založení svazku obcí Poodří a ustavení turistického regionu se zájem o poznávací a rodinnou turistiku, cykloturistiku a agroturistiku v CHKO a blízkém okolí zvyšuje. Rekreační objekty vznikají adaptací stávajících staveb, budování nových objektů je výjimečné. Území CHKO je však především místem krátkodobé rekreace.

Aktivity turistického ruchu nemají na předměty ochrany významný negativní vliv a poznávací turistika na kolech (pěší turistika je minimální) je vhodně usměrňována mimo cenné lokality na stávající vyznačené trasy a cyklotrasy (a připravované cyklostezky).

Výrazný negativní vliv mají „sportovní“ motoristické aktivity (průjezdy čtyřkolek a terénních motocyklů, hluk motocyklů na ploše u letiště), které způsobují rušení (příp. usmrcování) živočichů i v částech CHKO jinak nezatižených dopravou. Narůstá negativní vliv vyhlídkových letů (rušení ptačích druhů přelétáváním nad hnízdišti).

Příměstské rekreační aktivity v severní části CHKO (od Ostravy po Studénku) dosáhly takové intenzity (zejména o víkendech a v letních měsících), že problémy s rušením živočichů působí i činnosti, kterým by při nižší koncentraci návštěvníků nemusela být věnována pozornost (rybaření, sportovní a rekreační cyklistika, venčení psů, pikniky, houbaření apod.).

V místech vyšší návštěvnosti dochází také k negativním jevům daným neukázněností návštěvníků (rozdělávání ohňů, odpadky, ničení technických zařízení ochrany přírody apod.).

Dlouhodobý cíl

- rekreační využívání území CHKO umožňující trvalé zachování současné bohatosti rostlinných a živočišných druhů a jejich nerušený vývoj

Navrhovaná opatření

- spolupracovat s obcemi, zájmovými sdruženími a podnikatelskými subjekty při budování, údržbě a vybavení cyklostezek příp. jiných tras, tyto aktivity pak směřovat tak, aby nedocházelo k negativnímu ovlivňování předmětů ochrany
- spolupracovat s obcemi, zájmovými sdruženími a podnikatelskými subjekty na projektech obnovy přírodního a kulturního dědictví regionu
- realizovat ve spolupráci s obcemi a vlastníky lesa, rybníků a souvisejících zemědělských pozemků technická opatření k zamezení nepovolených vjezdů motorových vozidel (především čtyřkolek a terénních motocyklů) mimo silnice a místní komunikace
- ve spolupráci s obcemi a dalšími vhodnými subjekty vybavit území CHKO dostatečným informačním systémem pro pohyb návštěvníků, zajistit jeho funkčnost a údržbu
- spolupracovat při vydávání naučných a propagačních materiálů k podpoře udržitelného turismu a zároveň usměrňování návštěvníků v souladu se zájmy ochrany přírody
- podporovat projekty interpretace místního přírodního a kulturního dědictví

Závěrečný přehled prioritních úkolů

*Zámecká naučná stezka patří v CHKO Poodří k největším
(Foto Radim Jarošek).*

- spolupracovat při přípravě nového vládního nařízení k přehlášení CHKO a připravit podrobné podklady pro schválení nově navrhované zónace
- v celé CHKO realizovat opatření k udržení a obnově přírodě blízkého vodního režimu
- řízenou péčí o rybníky a navazující rákosiny zvýšit a udržet populace ohrožených druhů rostlin a živočichů
- na území CHKO postupovat v souladu s projektem likvidace křídlatky v povodí Odry a jejích přítoků nad Ostravou
- vyhlásit plánovaná MZCHÚ na rybníčních soustavách, přehlásit přírodní rezervaci Kotvice, spolupracovat na přehlášení národní přírodní rezervace Polanská niva
- v komplexní podobě promítnout zájmy ochrany přírody a krajiny do územně plánovací dokumentace na celém území CHKO
- kvalifikovaně oponovat záměry s velkým územním dopadem, významně poškozující předměty ochrany (především rozšíření průmyslové a obchodní zóny do katastrů Nové Horky, Albrechticěk a Petřvaldíku; průmyslové a logistické areály podél dálnice D 47 a přivaděčů; průplav D–O–L; přehrady Spálov a Hukvaldy a další)

Sídlo Správy CHKO Poodří na Starém zámku ve Studénce (Foto Václav Osmančík).

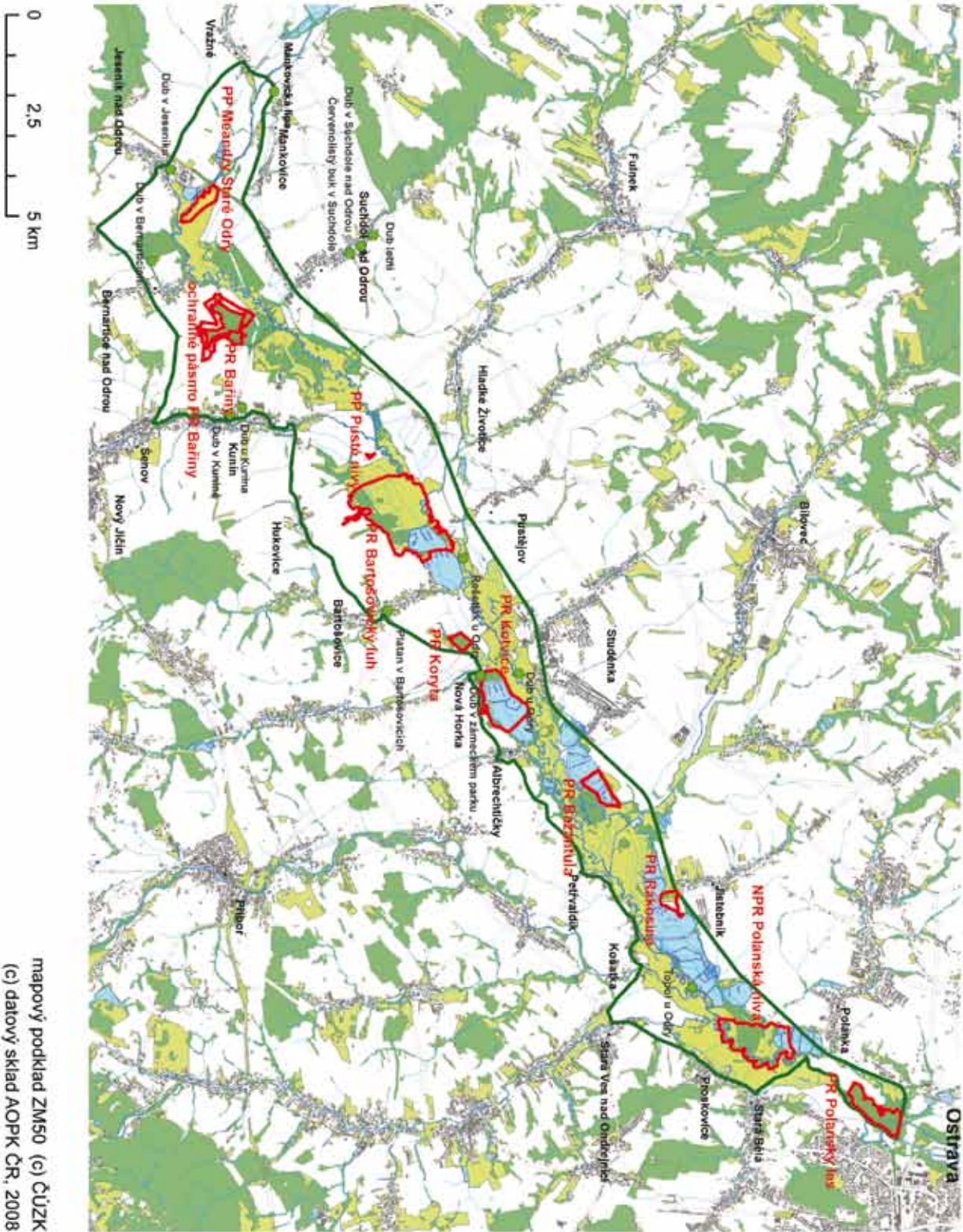

Poodří u Jeseníku nad Odrou a Mankovic, pohled směrem k Odrám. Foto Ing. Jan Vondra, 2003.

At' Vám, dny roku 2010 plynou klidně a spokojeně.

Příloha č. 1 Přehledová mapa, MZCHŮ a památné stromy

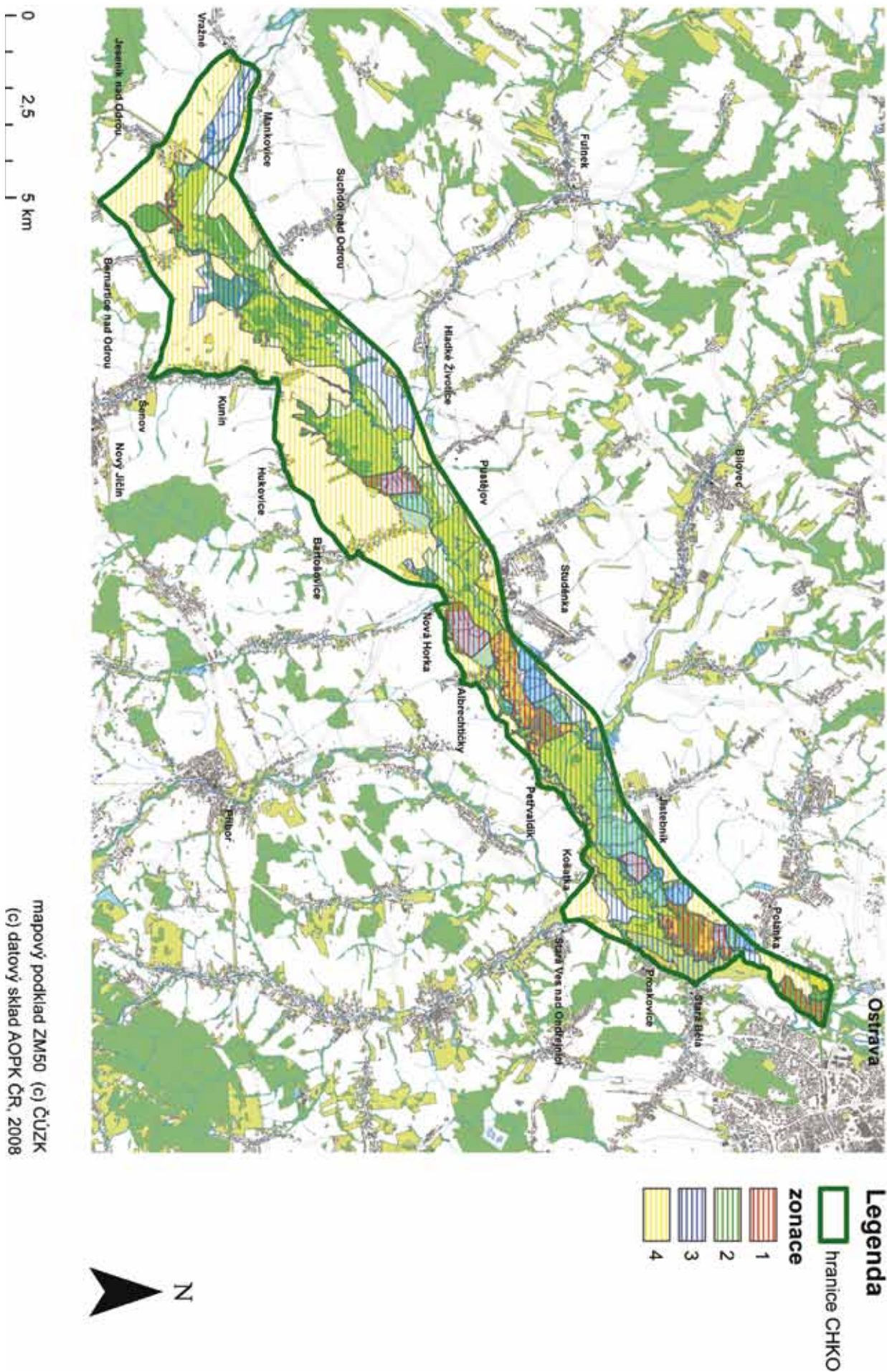

- Legenda**
- památné stromy
 - MZCHŮ
 - hranice CHKO

mapový podklad ZM50 (c) ČÚZK
(c) datový sklad AOPK ČR, 2008

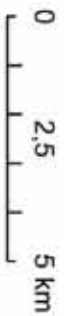
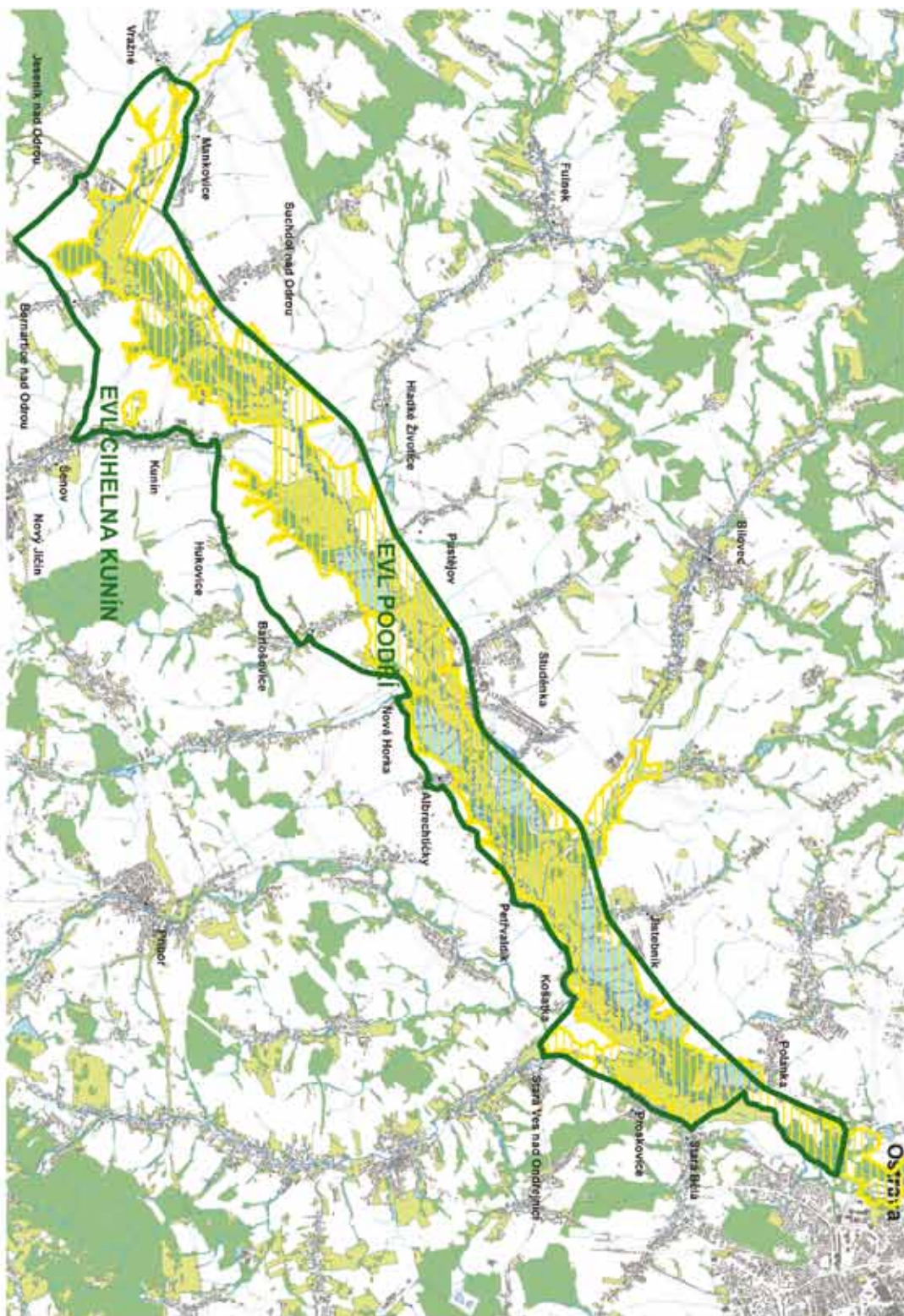
Příloha č. 2 Zonace CHKO Poodří

mapový podklad ZM50 (c) ČÚZK
(c) datový sklad AOPK ČR, 2008

Příloha č. 3 Natura 2000 v CHKO Poodří

- Legenda**
- hranice CHKO=hranice PO
 - evropsky významná lokalita

mapový podklad ZABAGED (c) ČUZK 2007
 (c) datový sklad AOPK ČR, 2008

Odra u Proskovic (Foto Ing. Jan Vondra, 2003).

RWE Transgas Net. Blíž přírodě.

Foto: Zuzana Sýkorová

Zpřístupnili jsme veřejnosti 23 přírodně významných lokalit o celkové rozloze více než 100 hektarů ■ Představujeme lidem dosud nepřístupná místa v okolí jejich bydliště a učíme je přispívat k jejich ochraně. ■ V příštích dvou letech otevřeme nejméně 20 dalších lokalit, v nichž bude možné spatřit přes 100 druhů ohrožených rostlin a živočichů. ■ Usilujeme o nápravu přirozených ekosystémů v Krušných horách. ■ Přispíváme k obnově ekologických podmínek pro útočiště chráněného tetřívka obecného.

Jako generální partner Českého svazu ochránců přírody a programu Revitalizace rašelinišť v Krušných horách realizujeme dlouhodobý projekt RWE Transgas Net. Blíž přírodě.

RWE Transgas Net – Váš spolehlivý přepravce zemního plynu.

www.rwe-transgasnet.cz

RWE
Transgas Net